

RAPORT GRUPY KAPITAŁOWEJ BANKU MILLENNIUM S.A.

ZA III KWARTAŁ ROKU 2018

Millennium
bank

WYBRANE SKONSOLIDOWANE DANE FINANSOWE

	w tys. PLN		w tys. EUR	
	1.01.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.01.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017
Przychody z tytułu odsetek	1 881 425	1 783 024	442 324	418 885
Przychody z tytułu opłat i prowizji	619 908	593 326	145 741	139 390
Przychody operacyjne	2 001 579	1 915 403	470 572	449 984
Wynik działalności operacyjnej	892 495	824 821	209 826	193 775
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym	743 970	684 765	174 908	160 871
Wynik finansowy po opodatkowaniu	548 134	501 580	128 867	117 836
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	581 480	652 849	136 706	153 373
Przeptywy pieniężne netto z działalności operacyjnej	(1 492 448)	1 079 411	(350 875)	253 585
Przeptywy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(3 384 520)	(1 912 401)	(795 702)	(449 279)
Przeptywy pieniężne netto z działalności finansowej	(256 964)	84 342	(60 412)	19 814
Przeptywy pieniężne netto, razem	(5 133 932)	(748 648)	(1 206 990)	(175 879)
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł / EUR)	0,45	0,41	0,11	0,10
Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą	0,45	0,41	0,11	0,10
	30.09.2018	31.12.2017	30.09.2018	31.12.2017
Aktywa razem	73 408 314	71 141 415	17 186 008	17 056 610
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	1 630 516	2 353 131	381 729	564 178
Zobowiązania wobec klientów	60 222 668	57 273 255	14 099 047	13 731 630
Kapitał własny	8 111 400	7 772 599	1 899 003	1 863 530
Kapitał zakładowy	1 213 117	1 213 117	284 009	290 853
Liczba akcji	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł / EUR)	6,69	6,41	1,57	1,54
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w zł / EUR)	6,69	6,41	1,57	1,54
Współczynnik wypłacalności	22,91%	20,51%	22,91%	20,51%
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję (w zł / EUR)	-	-	-	-
Kursy przyjęte do przeliczenia danych finansowych na EUR				
dla pozycji na dzień bilansowy	-	-	4,2714	4,1709
dla pozycji za okres objęty sprawozdaniem (kurs wyliczony jako średnia z kursów na koniec poszczególnych miesięcy okresu)	-	-	4,2535	4,2566

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ BANKU MILLENNIUM W OKRESIE 3 KWARTAŁÓW 2018 R.

Skonsolidowany zysk netto Grupy Banku Millennium („Grupa”) w okresie I-III kw. 2018 r. wyniósł 548.1 mln PLN, o 9.3% więcej, niż w analogicznym okresie roku 2017.

Zysk netto w III kw. 2018 r. wyniósł 200.2 mln PLN, o 3.9% więcej, niż w poprzednim kwartale oraz o 6.8% więcej, niż w III kw. 2017 r. Wynik z tytułu odsetek był głównym motorem wzrostu: 6.7% rocznie i 5.4% kwartalnie.

Główne dane finansowe i biznesowe I-III kw. 2018 r.:

Wzrost zysku netto

- Zysk netto w I-III kw. 2018 r. wyniósł 548 mln PLN, co oznacza 9.3% rocznego wzrostu
- ROE na poziomie 9.5% a wskaźnik koszty/dochody 46.6% *

Poprawa marży odsetkowej netto, podobny wzrost dochodów i kosztów operacyjnych

- Marża odsetkowa netto wzrosła o 10 pb. w III kw., osiągając 2.67%, a wynik z tytułu odsetek wzrósł o +6.7% r/r i 5.4% kw./kw.
- Na wynik z prowizji nadal wpływ wywierają niekorzystne warunki na rynkach kapitałowych
- Dochody operacyjne wzrosły o 5.2% r/r, podczas gdy koszty wzrosły o 5.6% r/r

Utrzymanie niskiego kosztu ryzyka i wskaźnika kredytów zagrożonych

- Koszt ryzyka ** na poziomie 47 pb. (w skali roku)
- Wskaźnik kredytów zagrożonych (koszyk 3) na stabilnym poziomie 4.7%

Mocne wskaźniki kapitałowe i płynności, podwyższenie ratingu

- TCR Grupy na poziomie 22.9%, a CET1 na poziomie 20.9% (bez zysku roku bieżącego)
- Wskaźnik kredyty/depozyty nadal na bardzo niskim poziomie 84.5%
- Agencja Moodys’s podniosła rating Banku Millennium do poziomu Baa2 / P2/ ba1 / perspektywa pozytywna

Bankowość detaliczna

- Przyspieszenie pozyskiwania klientów do +57 tys. w III kw., +175 tys. w ciągu ostatnich 12 mies..
- Mocny wzrost liczby rachunków i kart o ok. 300 tys. r/r w obu przypadkach
- Sprzedaż pożyczek gotówkowych i złotych kredytów hipotecznych na stabilnym, wysokim poziomie ponad 800 mln PLN w kwartale (niemal 40% wzrostu narast.)
- Środki klientów utrzymały silny wzrost o 9% w skali roku do poziomu 53.3 mld PLN
- Roczny wzrost liczby aktywnych użytkowników mobilnych o +236 tys.

Bankowość przedsiębiorstw

- Kredyt dla przedsiębiorstw utrzymują wysokie tempo wzrostu: +10% r/r
- Utrzymanie dwucyfrowego wzrostu sprzedaży faktoringu i leasingu: +16% i +11% narast.
- Przyspieszenie wzrostu sald na rachunkach bieżących: +19% r/r
- Dwucyfrowy wzrost liczby przelewów w skali roku (krajowe i zagraniczne), finansowania handlu i transakcji wymiany walut

Jakość i innowacje

- Bank Millennium stanął na podium we wszystkich czterech kategoriach rankingu „Przyjazny Bank Newsweeka 2018”, w tym zajmując pierwsze miejsce w kategorii „Bankowość mobilna”. Już od ośmiu lat Bank plasuje się w pierwszej trójce banków.
- Niemal 600 tys. pobrań aplikacji goodie oraz założenie 300 tys. kart lojalnościowych

(*) uwzględniając równe naliczenie składki na fundusz restrukturyzacyjny BFG przez cały rok, zaksięgowanej z góry w I kw. w kwocie 34,7 mln PLN

(**) rezerwy netto łącznie do kredytów średnio netto

Sytuacja makroekonomiczna i czynniki, wpływające na wyniki w kolejnych kwartałach

W 2 kw. br. utrzymywała się bardzo dobra koniunktura w polskiej gospodarce. Produkt krajowy brutto wzrósł pomiędzy kwietniem i czerwcem o 5,1% r/r, tylko nieznacznie wolniej niż w 1 kw., gdy odnotowano dynamikę wynoszącą 5,2% r/r. Głównym motorem wzrostu w 2 kw. było spożycie prywatne wspierane przez korzystną sytuację na rynku pracy sprzyjającą również optymistycznym nastrojom konsumenckim. Po solidnym odbiciu do 8,1% r/r w 1 kw. 2018 r., wzrost inwestycji w okresie kwiecień-czerwiec obniżył się do 4,5% r/r, pomimo ożywienia w budownictwie. Bardzo dobrej koniunkturze w tej branży sprzyjała wysoka aktywność inwestycyjna sektora finansów publicznych wspierana środkami z budżetu Unii Europejskiej. Ponadto saldo obrotów handlowych z zagranicą podnosiło wzrost gospodarczy, pomimo spowolnienia aktywności gospodarczej u najważniejszych partnerów handlowych Polski.

Dane o produkcji przemysłowej, budowlano-montażowej oraz sprzedaży detalicznej wskazują jednak, że szczyt aktywności gospodarczej w tym cyklu koniunkturalnym został osiągnięty w I połowie roku. Według szacunków Banku wzrost produktu krajowego brutto spowolnił w 3 kw. br. do 4,7% r/r. Konsumpcja prywatna pozostała głównym motorem gospodarki, czemu towarzyszyło niewielkie przyspieszenie wzrostu inwestycji. Osłabienie koniunktury za granicą wpłynęło natomiast na prawdopodobny spadek dynamiki eksportu.

W tym roku sytuacja na rynku pracy ulegała dalszej poprawie. W sierpniu stopa bezrobocia w Polsce według metodologii Eurostat wyniosła 3,4%. Jest to, obok Niemiec, drugi po Czechach najniższy wynik spośród krajów członkowskich Unii Europejskiej. Ponadto szacunek ten kształtuje się znacznie poniżej średniej dla całej Wspólnoty wynoszącej 6,8%. Spadająca liczba bezrobotnych przy coraz większych problemach pracodawców ze znalezieniem odpowiednich pracowników wsparła w 2 kw. 2018 r. przyspieszenie wzrostu płac do 7,1% r/r. Dane z sektora przedsiębiorstw wskazują jednak, że w 3 kw. popyt na pracę uległ w części branż niewielkiemu obniżeniu.

Pomimo niskiej stopy bezrobocia i rosnących płac inflacja pozostaje niska. Wskaźnik inflacji bazowej (CPI po wyłączeniu cen żywności i energii) odzwierciedlający presję popytową i kosztową w gospodarce wyniósł w 3 kw. br. 0,8% r/r, a więc kształtował się wyraźnie poniżej celu inflacyjnego NBP wynoszącego 2,5%. Również dynamika cen w całości koszyka inflacyjnego nie przekroczyła tego poziomu, wyniosła ona bowiem 2,0% r/r. Rada Polityki Pieniężnej utrzymuje zatem koszt pieniądza na niezmiennym poziomie. Stopa referencyjna pozostaje rekordowo niska i wynosi obecnie 1,50%. W ocenie Banku parametry polityki pieniężnej nie ulegną zmianie także w najbliższej przyszłości.

Zgodnie z prognozami Banku w kolejnych miesiącach nastąpi dalsze spowolnienie aktywności gospodarczej, aczkolwiek wzrost PKB w 2018 r. r. powinien być zbliżony do odnotowanego w ub. roku, gdy wyniósł 4,8%. Głównym motorem wzrostu gospodarczego powinno pozostawać spożycie gospodarstw domowych w związku z oczekiwaną stabilizacją wzrostu płac i nadal korzystnymi nastrojami konsumpcyjnymi. W ocenie Banku inflacja CPI będzie w najbliższych miesiącach nieznacznie niższa od odnotowanej w 3 kw. br., po czym najprawdopodobniej wzrośnie.

W lipcu i sierpniu br. przyspieszył roczny wzrost depozytów w sektorze bankowym. Jest to związane z solidną aktywnością gospodarczą sprzyjającą korzystnej sytuacji na rynku pracy oraz zwiększeniu zysków firm. W ostatnich miesiącach wzrosła również dynamika kredytu dla gospodarstw domowych. Sprzyja temu poprawa ich zdolności kredytowej w wyniku rosnących płac i zatrudnienia oraz prawdopodobnego uregulowania części swoich przeszłych zobowiązań finansowych. Szybszy wzrost kredytu dla gospodarstw domowych wynika również w pewnym stopniu z osłabienia złotego zwiększającego wartość długu denominowanego w walutach obcych. Wzrost kredytów dla sektora korporacyjnego pozostaje natomiast względnie stabilny, co zaświadcza o braku potrzeby zwiększenia finansowania zewnętrznego przedsiębiorstw wynikającego z ich dobrej bieżącej sytuacji finansowej i wysokich oszczędności.

W nadchodzących kwartałach działalność sektora bankowego, w tym Banku Millennium, może znaleźć się pod wpływem działania następujących czynników zewnętrznych:

- W dniu 2 sierpnia 2016 r. trafił do Sejmu prezydencki projekt ustawy o pomocy walutowym kredytobiorcom hipotecznym. Zgodnie z tym projektem, ustawą mają być objęte umowy kredytów walutowych (wszystkie waluty) zawarte od 1 lipca 2000 r. do 26 sierpnia 2011 r. (wejście w życie tzw. „ustawy antyspreadowej”). Niniejszy projekt ustawy dotyczy zwrotu części spreadów walutowych stosowanych przez banki. W dniu 2 sierpnia 2017 r. do Sejmu trafił nowy projekt prezydencki, który dotyczy zmian w ustawie o Wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyty mieszkaniowe. W dniu 13 października 2017 r. w Sejmie odbyło się pierwsze czytanie ustawy i projekt został skierowany do komisji sejmowej. Projekt ten zakłada modyfikację działającego Funduszu Wsparcia Kredytobiorców poprzez wyodrębnienie dwóch Funduszy: Funduszu Wspierającego oraz Funduszu Restrukturyzacyjnego. W zakresie Funduszu Wspierającego projekt ustawy zmierza do zwiększenia dostępności środków z funduszu poprzez: złączenie kryteriów jakie musi spełnić kredytobiorca starający się o wsparcie, zwiększenia

maksymalnej kwoty wsparcia, wydłużenia okresu na jaki udzielane jest wsparcie, umorzeniu części udzielonego wsparcia pod warunkiem terminowej spłaty do funduszu. Fundusz Restrukturyzacyjny ma służyć przewalutowaniu walutowych kredytów hipotecznych na PLN. Projekt ustawy zawiera bardzo generalne uregulowania i nie precyzuje kryteriów kwalifikujących do takiego przewalutowania ani jego zasad. Kwartalne wpłaty do nowego Funduszu Restrukturyzacyjnego dokonane przez kredytodawców mają nie przekraczać równowartości portfela kredytów hipotecznych w walutach obcych i stopy 0,5%. Maksymalne koszty dla całego sektora, szacowane przez KNF, wynoszą do 2,8 mld PLN w pierwszym roku działania Funduszu Restrukturyzacyjnego. Zgodnie z projektem ustawy, KNF może wydać zalecenie dla kredytodawców określające zasady dobrowolnej konwersji wierzytelności podlegających restrukturyzacji z uwzględnieniem stabilności systemu finansowego i skutecznego wykorzystania środków finansowych Funduszu Restrukturyzacyjnego. Łącznie z opisanymi powyżej projektami w chwili obecnej w Sejmie złożone zostały cztery projekty ustaw i w konsekwencji nie jest możliwe oszacowanie wpływu proponowanych regulacji na sektor bankowy i Grupę. Jednakże o ile któryś z projektów zostanie wdrożony i stanie się obowiązkowy do wykonania przez banki, może to doprowadzić do znacznego obniżenia rentowności Grupy oraz jej pozycji kapitałowej.

- Realizacja czynników ryzyka związanych z sytuacją geopolityczną może mieć wpływ na aktywność gospodarczą w Polsce. W szczególności dotyczą one eskalacji działań protekcyjnych w handlu międzynarodowym oraz warunków opuszczenia przez Wielką Brytanię Unii Europejskiej (brexit). Ze względu na powiązania w ramach globalnych łańcuchów produkcji wydarzenia w otoczeniu zewnętrznym negatywnie oddziaływać mogą na polski eksport i tym samym na sytuację dochodową krajowych przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Jednocześnie w wyniku eskalacji napięć geopolitycznych mogłaby zwiększyć się zmienność na globalnych rynkach finansowych, co wpłynęłoby na wycenę aktywów i pasywów banku w walutach obcych.
- Znaczące rozluźnienie dyscypliny fiskalnej we Włoszech mogłoby wpłynąć na trwałe wzrost niepewności dotyczącej sytuacji w gospodarce strefy euro. Zwiększyłyby to zmienność na rynkach finansowych podnosząc koszty finansowania Banku.
- Silnie rosnące koszty pracy i energii w Polsce mogą ograniczyć rentowność niektórych przedsiębiorstw i możliwości realizacji przez nie zobowiązań finansowych wobec Banku.

Bank Millennium rozważa emisję obligacji podporządkowanych i w związku z tym dokona analizy popytu na rynku na tego rodzaju instrumenty dłużne. Ewentualna emisja obligacji zostanie zrealizowana, jeśli Bank uzna warunki rynkowe za zadowalające.

Rachunek zysków i strat Grupy Banku Millennium za III kw. 2018 r.

Dochody operacyjne (mln PLN)	I-III kw. 2018 r.	I-III kw. 2017 r.	Zmiana r/r	III kw. 2018 r.	II kw. 2018 r.	Zmiana kw/kw
Wynik z tytułu odsetek *	1 374,1	1 287,7	6,7%	481,1	456,3	5,4%
Wynik z tytułu prowizji	499,5	494,2	1,1%	162,9	164,1	-0,7%
Wynik na działalności podstawowej	1 873,6	1 781,9	5,1%	644,0	620,3	3,8%
Pozostałe przychody pozaodsetkowe */**	141,3	133,5	5,8%	45,6	48,5	-6,1%
Łączne dochody operacyjne **	2 014,9	1 915,4	5,2%	689,6	668,9	3,1%

(*) Dane pro-forma: wynik z tytułu odsetek obejmuje marżę na wszystkich instrumentach pochodnych. Począwszy od 1.01.2006 r. Bank stosuje zasady rachunkowości zabezpieczeń. Od tego dnia marża z tych operacji jest uwzględniana w wyniku z odsetek. Jednakże, ponieważ rachunkowość zabezpieczeń nie obejmuje całości portfela denominowanego w walutach obcych, Bank przedstawia dane w układzie pro-forma, w którym całość marży na instrumentach pochodnych jest ujmowana w wyniku z tytułu odsetek, podczas gdy rachunkowo część tej marży (42,3 mln PLN w I-III kw. 2018 r. oraz 35,2 mln PLN w I-III kw. 2017 r.) jest uwzględniona w pozostałych przychodach pozaodsetkowych. W opinii Banku takie podejście umożliwia lepsze zrozumienie rzeczywistej ewolucji tej pozycji z ekonomicznego punktu widzenia.

(**) Z wyłączeniem korekty do wartości godziwej portfela kredytowego (13,3 mln PLN w I-III kw.18), która została przeniesiona do kosztów ryzyka

Wynik z tytułu odsetek (pro-forma) w I-III kw. 2018 r. wyniósł 1.374,1 mln PLN i wzrósł o 6,7% w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego. Wzrost ten był powodowany przez wzrost wolumenów biznesowych i poprawę Marży Odsetkowej Netto do poziomu 2,6% narastająco w porównaniu z 2,5% rok temu. Kwartalny trend marży w okresie roku finansowego 2018 jest jeszcze lepiej widoczny przy poprawie o 10 pb. do ok. 2,7% w III kw. 2018 r. Wzrost ten wynika głównie z lepszej struktury aktywów, z udziałem złotych kredytów detalicznych na poziomie ok. 40% oraz przy poprawie kosztu depozytów, częściowo wspartej ścisłą dyscypliną cenową oraz kontynuacją zmiany w kierunku rachunków bieżących i oszczędnościowych, które obecnie stanowią 62% całości.

W III kw. 2018 r. wynik z tytułu odsetek wzrósł w istotnym stopniu o 5,4% w stosunku do II kw. 2018 r., potwierdzając kwartalny trend wzrostowy.

Wynik z tytułu prowizji w I-III kw. 2018 r. wyniósł 499,5 mln PLN i wzrósł o 1,1% rok-do-roku. Prowizje transakcyjne (w tym od kredytów i gwarancji) osiągnęły znaczny wzrost o 12,9 mln PLN a prowizje z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych wzrosły o 5,1 mln PLN. Z drugiej jednak strony, prowizje od dystrybucji produktów inwestycyjnych oraz związane z rynkami kapitałowymi obniżyły się w stosunku do I-III kw. 2017 r. o 12,3 mln PLN. W III kw. 2018 r. wynik z tytułu prowizji spadł nieznacznie o 0,7% w stosunku do II kw. 2018 r.

Wynik z działalności podstawowej, określony jako połączenie wyniku z tytułu odsetek i wyniku z tytułu prowizji, osiągnął kwotę 1.873,6 mln PLN za I-III kw. 2018 r., co oznacza solidny wzrost o 5,1% w skali roku. Wartość wyniku z działalności podstawowej za III kw. 2018 r. wzrosła o 3,8% w stosunku do poprzedniego kwartału.

Pozostałe przychody pozaodsetkowe obejmujące wynik z pozycji wymiany, wynik aktywach i zobowiązaniach finansowych (bez marży odsetkowej na produktach pochodnych i korekty do wartości godziwej na portfelu kredytowym) oraz pozostałe przychody i koszty operacyjne wyniosły 141,3 mln PLN w I-III kw. 2018 r. i wzrosły o 5,8% rocznie.

Przychody operacyjne ogółem (pro-forma) Grupy osiągnęły 2.014,9 mln PLN w I-III kw. 2018 r. i wzrosły o 5,2% rok do roku. W III kw. 2018 r. przychody operacyjne ogółem wzrosły o 3,1% w stosunku do II kw. 2018 r.

Koszty ogółem w I-III kw. 2018 r. wyniosły 948,2 mln PLN, co oznacza wzrost o 5,6% w stosunku do analogicznego okresu roku 2017. W obu okresach wystąpił negatywny efekt rozpoznania całorocznej opłaty na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków BFG w pierwszym kwartale roku. W III kw. 2018 r. koszty operacyjne ogółem wzrosły o 4,6% w stosunku do II kw. 2018 r.

Koszty operacyjne (mln PLN)	I-III kw. 2018 r.	I-III kw. 2017 r.	Zmiana r/r	III kw. 2018 r.	II kw. 2018 r.	Zmiana kw/kw
Koszty osobowe	(477,2)	(444,0)	7,5%	(161,0)	(158,5)	1,5%
Pozostałe koszty administracyjne *	(471,1)	(454,2)	3,7%	(155,1)	(143,5)	8,1%
- w tym opłaty BFG	(87,4)	(86,2)	1,5%	(17,8)	(14,9)	19,5%
Koszty operacyjne ogółem	(948,2)	(898,2)	5,6%	(316,0)	(302,0)	4,6%
Koszty/Dochody - raportowane	47,1%	46,9%	0,2 pp.	45,8%	45,1%	0,7 pp.
Koszty/Dochody - powtarzalne **	46,6%	46,3%	0,3 pp.	-	-	-

(*) w tym amortyzacja

(**) skorygowany o opłatę roczną na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków BFG, zaksięgowaną na początku roku finansowego, poprzez równe naliczanie jej przez cały rok - tylko 3/4 tej opłaty za okresy I-III kw. 2018 r. i I-III kw. 2017 r. jest traktowane, jako wartość powtarzalna

Koszty osobowe w I-III kw. 2018 r. wyniosły 477,2 mln PLN i wzrosły o 7,5% w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku w wyniku wzrostu wynagrodzenia pracowników i pewnego wzrostu zatrudnienia. Łączna liczba pracowników Grupy wzrosła o 98 osób w porównaniu z końcem września 2017 r., głównie w kanałach sprzedaży, w tym bankowości elektronicznej, do łącznej liczby 5.950 osób (w przeliczeniu na etaty).

Struktura zatrudnienia Grupy Banku Millennium została przedstawiona w tabeli poniżej:

Struktura zatrudnienia (pełne etaty)	30.09.2018 r.	30.06.2018 r.	Zmiana kw./kw.	30.09.2017 r.	Zmiana r/r
Bank Millennium S.A.	5 605	5 502	1,9%	5 506	1,8%
Podmioty zależne	346	343	0,9%	346	0,0%
Grupa Banku Millennium ogółem	5 950	5 846	1,8%	5 852	1,7%

Pozostałe koszty administracyjne (w tym amortyzacja) osiągnęły w I-III kw. 2018 r. poziom 471,1 mln PLN i wzrosły o 3,7% rok-do-roku. Obejmowały one 87,4 mln PLN z tytułu opłat na rzecz funduszy BFG, w tym 34,7 mln PLN catorocznej opłaty na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków. Największy wzrost odnotowano w obszarze kosztów informatycznych i telekomunikacji, głównie w wyniku wydatków na infrastrukturę transakcyjną oraz usługi związane z obsługą klientów, jak i pewne wyższe koszty marketingu. Z drugiej strony pewien pozytywny wpływ wystąpił ze strony spadku kosztów wynajmu. Łączna liczba oddziałów pozostała na podobnym poziomie w ciągu ostatnich 12 mies. (spadek netto o 3 do 356 placówek).

Wskaźnik koszty/dochody w I-III kw. 2018 r., obliczany z korektą o opłatę na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków BFG (¼ łącznej kwoty, uiszczonej w pełni w pierwszym kwartale roku), wyniósł 46,6% tj. nieco wyżej, (o 0,3 pp.) niż rok temu.

Zysk netto (mln PLN)	I-III kw. 2018 r.	I-III kw. 2017 r.	Zmiana r/r	III kw. 2018 r.	II kw. 2018 r.	Zmiana kw/kw
Przychody operacyjne	2 014,9	1 915,4	5,2%	689,6	668,9	3,1%
Koszty operacyjne*	(948,2)	(898,2)	5,6%	(316,0)	(302,0)	4,6%
Odpisy na utratę wartości i pozostałe koszty ryzyka**	(174,2)	(192,4)	-9,5%	(60,8)	(58,3)	4,3%
Podatek bankowy	(148,5)	(140,1)	6,0%	(47,9)	(48,5)	-1,3%
Wynik przed opodatkowaniem	744,0	684,8	8,6%	264,9	260,2	1,8%
Podatek dochodowy	(195,8)	(183,2)	6,9%	(64,7)	(67,5)	-4,1%
Zysk netto - raportowany	548,1	501,6	9,3%	200,2	192,7	3,9%
Zysk netto - powtarzalny***	556,8	513,2	8,5%	-	-	-

(*) bez odpisów na utratę wartości aktywów finansowych i niefinansowych

(**) obejmuje korektę do wartości godziwej kredytów ujętych wg. wartości godziwej w rachunku zysków i strat (13.3 mln PLN) oraz wynik modyfikacji (10.2 mln PLN) za I-III kw. 2018 r.

(***) skorygowany o opłatę roczną na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków BFG, zaksięgowaną na początku roku finansowego, poprzez równe naliczanie jej przez cały rok - tylko 3/4 tej opłaty za okresy I-III kw. 2018 r. i I-III kw. 2017 r. jest traktowane, jako wartość powtarzalna

Łączny koszt ryzyka (pro-forma), który obejmuje odpisy netto na utratę wartości, korektę wartości godziwej (części portfela kredytowego) i wynik modyfikacji, poniesiony przez Grupę w I-III kw. 2018 r., wyniósł 174,2 mln PLN i był o 9,5% niższy, niż koszt rozpoznany w I-III kw. 2017 r. Obciążenia segmentu detalicznego wyniosły 125,3 mln PLN i były na podobnym poziomie, jak w poprzednim roku, podczas gdy dla segmentu korporacyjnego i pozostałych wyniosły 48,9 mln PLN i spadły w ujęciu rocznym o 18,9 mln PLN. W ujęciu względnym, koszt ryzyka (tj. odpisy netto do średniej wartości kredytów netto) w I-III kw. 2018 r. wyniósł 47 pb. (tj. 7 pb. mniej w porównaniu z analogicznym okresem 2017 r.).

Zysk przed opodatkowaniem w I-III kw. 2018 r. wyniósł 744,0 mln PLN i wzrósł o 8,6% w porównaniu z zeszłym rokiem w konsekwencji kształtowania się wszystkich ww. elementów, ale z negatywnym skutkiem podatku bankowego, który wzrósł o 6,0% rocznie.

Zysk netto, raportowany w I-III kw. 2018 r., wyniósł 548,1 mln PLN i był o 9,3% wyższy, niż rok temu. Zysk netto powtarzalny (z korektą na niesymetryczną opłatę na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków BFG) wyniósł 556,8 mln PLN w I-III kw. 2018 r. i wzrósł o 8,5% rocznie.

Zysk netto za III kw. 2018 r. osiągnął poziom 200,2 mln PLN i był wyższy o 3,9% w porównaniu z poziomem z poprzedniego kwartału.

Wyniki biznesowe po III kw. 2018 r.

W porównaniu z końcem 2 kwartału liczba aktywnych klientów detalicznych wzrosła o 57 tys. i na koniec 3 kwartału wyniosła 1,77 mln. Z bankowości elektronicznej korzystało aktywnie 1,3 mln osób (wzrost o 18% r/r), w tym z aplikacji mobilnej i mobilnego Millenetu 888 tys. (wzrost o 36 % r/r). Rekordowa akwizycja nowych klientów wspierana była sprzedażą rachunków w kanałach online (udział tych kanałów w sprzedaży kont ogółem stanowi już 25%) oraz kontynuacją popularnego programu rekomendacyjnego „Lubię to Polecam”. Do końca września zarejestrowało się w nim blisko 315 tys. zadowolonych klientów.

Intensywny rozwój sprzedaży produktów i usług w kanałach bankowości elektronicznej widoczny jest nie tylko w najważniejszych kategoriach produktowych, takich jak konta osobiste, lecz również w pożyczkach gotówkowych (45% udział w sprzedaży pożyczek ogółem), limitach w koncie (42%) i lokatach (89%).

Środki klientów ogółem w Grupie Banku Millennium osiągnęły poziom 69.318 mln PLN na dzień 30 września 2018 r., wykazując wzrost na poziomie 5,6% w stosunku do końca września 2017 r. oraz stabilny poziom w stosunku do końca czerwca 2018 r. **Depozyty** wzrosły o 6.3% rocznie i przekroczyły poziom 60 mld PLN, osiągając łączne saldo 60,223 mln PLN na 30 września 2018 r.

Depozyty gospodarstw domowych osiągnęły poziom 44.187 mln PLN na dzień 30 września 2018 r., po znaczącym wzroście o 10.2% rocznie. W tym samym czasie niedepozytowe produkty inwestycyjne wzrosły jedynie o 1,6% r/r i osiągnęły poziom 9,096 mln PLN na koniec września 2018 r. W ramach tego salda aktywów, 4.404 mln PLN było w zarządzaniu Millennium TFI, 4.264 mln PLN było zarządzane przez podmioty trzecie a 428 mln PLN stanowiło saldo własnych papierów wartościowych banku, sprzedanych klientom detalicznym (głównie, jako instrumenty strukturyzowane). Saldo produktów inwestycyjnych obniżyło się w ciągu ostatniego kwartału o 3,3%, w konsekwencji ogólnie negatywnych trendów na polskim rynku kapitałowym.

Silny wzrost liczby klientów i rachunków spowodował wyraźny wzrost udziału wolumenu rachunków bieżących i oszczędnościowych w depozytach ogółem klientów indywidualnych, do poziomu 66%.

Depozyty przedsiębiorstw i sektora publicznego spadły o 3,4% w ciągu roku do poziomu 16.036 mln PLN.

Środki klientów (mln PLN)	30.09.2018 r.	30.06.2018 r.	Zmiana kw./kw.	30.09.2017 r.	Zmiana r/r
Depozyty klientów indywidualnych	44 186,5	43 303,2	2,0%	40 081,5	10,2%
Depozyty przedsiębiorstw i sektora publicznego	16 036,2	16 528,3	-3,0%	16 597,1	-3,4%
Depozyty ogółem	60 222,7	59 831,5	0,7%	56 678,5	6,3%
Produkty inwestycyjne *	9 095,5	9 404,6	-3,3%	8 953,9	1,6%
Środki klientów ogółem	69 318,2	69 236,0	0,1%	65 632,5	5,6%

(*) Kategoria ta obejmuje papiery wartościowe Banku, sprzedane klientom detalicznym, fundusze inwestycyjne Millennium TFI oraz inne, obce produkty inwestycyjne, sprzedane klientom Grupy

Kredyty netto ogółem Grupy Banku Millennium wyniosły 50.915 mln PLN na koniec września 2018 r., co oznacza wzrost o 7.0% rok-do-roku.

Wzrost kredytów bez portfela walutowych kredytów hipotecznych, osiągnął bardzo wysoka stopę 14,4% rok-do-roku, odzwierciedlając dynamiczny wzrost we wszystkich kluczowych grupach akcji kredytowej (złotowe hipoteczne, kredyty konsumpcyjne i dla przedsiębiorstw), podczas gdy portfel walutowych kredytów hipotecznych kurczy się szybko w tempie 8,1% rok-do-roku.

Wartość netto kredytów, udzielonych gospodarstwom domowym na koniec września 2018 r., wyniosła 34.375 mln PLN i wzrosła o 5,9% w porównaniu z saldem, zarejestrowanym rok temu. Natomiast wyłączając szybszą spłatę walutowych kredytów hipotecznych, wszystkie pozostałe segmenty wykazały mocne, roczne stopy wzrostu: złotowe kredyty hipoteczne +21,2% rok-do-roku oraz kredyty konsumpcyjne +15,2% rok-do-roku. Sprzedaż pożyczek gotówkowych oraz złotych kredytów hipotecznych pozostaje na stabilnym, wysokim poziomie ponad 800 mln PLN w kwartale, co wskazuje na wzrost o niemal 40% narast.

Wartość netto kredytów dla przedsiębiorstw wyniosła 16.540 mln PLN na koniec września 2018 r. i wzrosła o 9.3% rocznie (w ujęciu brutto wzrost był na poziomie 9,8%). Wzrost był zrównoważony, w szybkim tempie we wszystkich głównych grupach produktowych: faktoring (+13% r/r), leasing (+9% r/r) i pozostałe kredyty (+9% r/r). Leasing i faktoring utrzymały dwucyfrowy wzrost sprzedaży w ujęciu narastającym: odpowiednio +16% r/r i +11% r/r.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom (mln PLN)	30.09.2018 r.	30.06.2018 r.	Zmiana kw./kw.	30.09.2017 r.	Zmiana r/r
Kredyty dla gospodarstw domowych	34 375,3	33 813,8	1,7%	32 462,8	5,9%
- złotowe kredyty hipoteczne	12 870,6	12 297,9	4,7%	10 618,7	21,2%
- walutowe kredyty hipoteczne	14 403,9	14 697,9	-2,0%	15 679,1	-8,1%
- kredyty konsumpcyjne	7 100,9	6 818,0	4,1%	6 165,0	15,2%
Kredyty dla przedsiębiorstw	16 539,9	16 442,1	0,6%	15 130,4	9,3%
- leasing	5 966,4	5 953,8	0,2%	5 487,6	8,7%
- pozostałe kredyty dla przedsiębiorstw i faktoring	10 573,5	10 488,4	0,8%	9 642,8	9,7%
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	50 915,2	50 255,9	1,3%	47 593,2	7,0%
Kredyty i pożyczki netto bez walutowych kredytów hipotecznych	36 511,3	35 558,0	2,7%	31 914,2	14,4%
Odpisy i korekty z tytułu ryzyka kredytowego*	1 848,6	1 881,6	-1,8%	1 505,3	22,8%
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto*	52 763,8	52 137,5	1,2%	49 098,5	7,5%

(*) Z uwzględnieniem, oprócz odpisów na ryzyko kredytowe, również korekty wartości portfela kredytowego prezentowanego w wartości godziwej, a także modyfikacji. Portfel brutto w tym ujęciu obejmuje portfel należności przed wymienionymi odpisami i korektami.

Płynność, jakość aktywów i wypłacalność

Podstawowe mierniki płynności Grupy Banku Millennium pozostają po III kw. 2018 r. na bardzo komfortowych poziomach. Wskaźnik Kredyty/Depozyty pozostawał na niskim poziomie 84,5% a udział płynnych papierów wartościowych (przede wszystkim papierów skarbowych i obligacji NBP) w aktywach ogółem Grupy był na wysokim poziomie 24,8%. Również wskaźnik LCR wynoszący 181% kształtował się wysoko ponad 100% minimum i wzrósł w ciągu III kw. dzięki poprawie struktury finansowej bazy depozytowej klientów (więcej stabilnych depozytów klientów detalicznych i spadek finansowania środkami klientów korporacyjnych i instytucji finansowych).

Rok 2018 przyniósł wprowadzenie nowego standardu raportowania MSSF9, co miało wpływ nie tylko na zmianę wielkości prezentowanych w sprawozdaniu finansowym, ale także na definicję niektórych wskaźników dotyczących jakości aktywów. Udział należności zagrożonych, obecnie określanej jako udział należności z Koszyka 3 do całego portfela aktywów, wynosił na koniec września 2018 roku 4,68%. Oznacza to wzrost w stosunku do wartości 4,61% z września zeszłego roku, jednak spadek wobec 4,74% kwartał wstecz, który ze względu na porównywalność pod MSSF9, lepiej pokazuje trend tego wskaźnika i wskazuje na poprawę jakości portfela kredytowego.

Udział kredytów przeterminowanych o ponad 90 dni w portfelu ogółem wykazuje tendencję spadkową, zarówno w porównaniu z zeszłym rokiem, jak i poprzednim kwartałem i znajduje się na niskim poziomie około 2,66%.

Wskaźnik pokrycia kredytów z utratą wartości, obecnie definiowany jako całkowita wielkość odpisów do portfela w koszyku 3, uległ poprawie w ciągu roku zwiększając się z poziomu 66% we wrześniu 2017 roku do 75% obecnie, co częściowo jest skutkiem zwiększenia odpisów związanych z wprowadzeniem nowego standardu MSSF9. Pokrycie odpisami kredytów przeterminowanych o ponad 90 dni także wzrosło do poziomu ok. 132% na koniec września 2018 roku z poziomu 107% rok wcześniej.

Wskaźniki kredytów z utratą wartości (z koszyka 3) dla poszczególnych grup produktowych we wrześniu 2018 roku wykazują następujące zmiany (częściowo spowodowane zmianą standardu): w niehipotecznym portfelu detalicznym spadek do 11,7% z 12,5% rok wcześniej, a w portfelu hipotecznym wzrost do 2,84% z 2,57% rok wcześniej. Natomiast w portfelu korporacyjnym poprawa wskaźnika do 4,20% z 4,34% (rok wcześniej), w tym w portfelu leasingowym 4,12% vs. 4,26%.

Dynamikę głównych wskaźników ilustrujących jakość portfela kredytowego Grupy przedstawia poniższa tabela:

Wskaźniki jakości portfela Grupy	30.09.2018 pod MSSF9	30.06.2018 pod MSSF9	30.09.2017 pod MSR39
Kredyty z utratą wartości ogółem/koszyk 3 (mln PLN)	2 467,7	2 473,9	2 262,3
Odpisy i korekty z tytułu ryzyka kredytowego* (mln PLN)	1 848,6	1 881,6	1 505,3
Kredyty z utratą wartości do kredytów ogółem (%)	4,68%	4,74%	4,61%
Kredyty przeterminowane ponad 90 dni/kredyty ogółem (%)	2,66%	2,71%	2,87%
Odpisy* ogółem/kredyty z utratą wart. (%)	74,9%	76,1%	66,5%
Odpisy* ogółem/kredyty przeterminowane (>90dni) (%)	131,8%	133,4%	106,7%

(*) Z uwzględnieniem, oprócz odpisów na ryzyko kredytowe, również korekty wartości portfela kredytowego prezentowanego w wartości godziwej, a także modyfikacji.

W 3 kwartale 2018 roku w porównaniu z 1 połową 2018 wskaźniki kapitałowe Grupy nieco się zmniejszyły - wskaźnik TCR obniżył się o 0,54 p.p. a wskaźnik CET1 o 0,43 p.p. Najważniejszym czynnikiem tych zmian był wzrost aktywów ważonych ryzykiem o 1,6%, któremu towarzyszył nieistotny spadek funduszy własnych o 0,4%. Skonsolidowany kapitał własny wzrósł w ciągu roku o 6,8% do poziomu 8,111 mln PLN

Na 30 września 2018 roku, w procesie zarządzania kapitałowego Grupa uważa za niezbędne spełnienie określonych zaleceń i decyzji Organów Nadzoru (ECB i KNF) odnośnie współczynników kapitałowych:

- Minimalne wymogi kapitałowe określone w art. 92 Regulacji UE nr 575/2013 (CRR) w wysokości 8% łącznego kapitału, 6% kapitału Tier 1 i 4,5% kapitału podstawowego Tier 1,
- Bufor II Filara kredytów walutowych (RRE FX) - dodatkowe wymogi kapitałowe dla zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych - w wysokości 5,53 p.p. (Bank) i 5,41 p.p. (Grupa) dla łącznego wskaźnika kapitałowego (TCR), co odpowiada wymogowi kapitałowemu 4,15 p.p. (Bank) i 4,06 p.p. (Grupa) dla Wskaźnika kapitału Tier 1, co odpowiada wymogowi kapitałowemu 3,10 p.p. (Bank) i 3,03 p.p. (Grupa) dla Wskaźnika kapitału podstawowego CET1. Zalecenie to zostało wydane w listopadzie i grudniu 2017 r. i zastąpiło poprzednie wydane w 2016 roku,
- Wymóg potężonego bufora - określony w ustawie o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym - który składa się z:
 - ✓ Bufora zabezpieczenia kapitału w wysokości 1,875;
 - ✓ Bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (OSII) - w wysokości 0%, przy czym wysokość jest corocznie ustalana przez KNF;
 - ✓ Bufor ryzyka systemowego w wysokości 3% obowiązujący od początku 2018 roku;
 - ✓ Bufor antycykliczny w wysokości 0%.

W następstwie powyższych zaleceń i decyzji, Grupa powinna utrzymywać następujące poziomy minimalne współczynników kapitałowych:

- Wskaźnik kapitału Tier 1 (T1) = $6+4,06+1,875+3 = 14,94\%$ (wielkość dla Banku to 15,03%)
- Łączny wskaźnik kapitałowy (TCR) = $8+5,41+1,875+3 = 18,29\%$ (dla Banku 18,41%).

Współczynniki kapitałowe Banku i Grupy pozostają na komfortowym poziomie powyżej wszystkich wymaganych przez regulatora progów, co widać w poniższym zestawieniu prezentującym główne wskaźniki wypłacalności i płynności Grupy Banku Millennium:

Główne wskaźniki kapitałowe i płynności	30.09.2018 ¹⁾	30.06.2018	30.09.2017
(mln PLN)	IRB	IRB	IRB
Aktywa ważone ryzykiem (RWA) dla Grupy	34 822,1	34 268,7	31 944,4
Aktywa ważone ryzykiem (RWA) dla Banku	34 177,7	33 744,5	31 321,1
Wymóg kapitałowy dla Grupy	2 785,8	2 741,5	2 555,5
Wymóg kapitałowy dla Banku	2 734,2	2 699,6	2 505,7
Fundusze własne Grupy	7 978,2	8 009,6	6 552,1
Fundusze własne Banku	7 774,9	7 807,0	6 362,5
Łączny Wskaźnik Kapitałowy (TCR), Grupa	22,91%	23,37%	20,51%
Minimalny wymagany poziom	18,285%	18,535%	16,55%
Łączny Wskaźnik Kapitałowy (TCR), Bank	22,75%	23,14%	20,31%
Wskaźnik kapitału podstawowego T1 Grupa²⁾	20,90%	21,33%	20,51%
Minimalny wymagany poziom T1	14,94%	15,18%	12,79%
Wskaźnik kapitału podstawowego T1, Bank ²⁾	20,70%	21,06%	20,31%
Wskaźnik kapitału podstawowego CET1 (CET1=T1), Grupa²⁾	20,90%	21,33%	20,51%
Minimalny wymagany poziom CETT1	12,41%	12,656%	12,21%
Wskaźnik kapitału podstawowego CET1 (CET1=T1), Bank ²⁾	20,70%	21,06%	20,31%
Wskaźnik Kredyty/depozyty	84,5%	84,0%	84,0%
Wskaźnik Liquidity Coverage Ratio (LCR)	181%	164%	154%

1) Współczynniki kapitałowe wyliczone zgodnie z rozwiązaniami przejściowymi łagodzącymi negatywny wpływ wdrożenia standardu MSSF9 na kapitał podstawowy Tier 1. Zakładając pełne wdrożenie tego standardu, TCR dla Grupy wynosiłby 22,60%, Wskaźnik T1 i Wskaźnik CET1: 20,58%.

2) Wskaźnik kapitału podstawowego Tier 1 jest równy Wskaźnikowi kapitału Tier 1 zarówno dla Banku jak i dla Grupy

Dnia 22 października 2018 roku Bank otrzymał decyzję KNF dotyczącą utrzymywania dodatkowego wymogu kapitałowego w zakresie funduszy własnych w wysokości 6,41 p.p. w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, który powinien składać się co najmniej w 75% z kapitału Tier 1 (co odpowiada 4,81 p.p.) i co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier 1 (co odpowiada 3,59 p.p.).

Informacja o akcjach i ratingach

W ciągu dziewięciu miesięcy 2018 roku akcje Banku Millennium wzrosły o 3,5%, natomiast indeks WIG Banki obniżył się o 7,1%. W tym samym czasie główny indeks WIG obniżył się o 7,5%. W ujęciu rocznym akcje Banku Millennium wzrosły dynamicznie o 32%, natomiast indeks WIG Banki spadł o 8,3%.

Średnie obroty dzienne akcjami Banku Millennium wzrosły o 38% w porównaniu z 9 miesiącami 2017 roku.

Wskaźniki rynkowe	28.09.2018	30.12.2017*	Zmiana (%) narast.	29.09.2017	Zmiana (%) w skali roku
Liczba akcji Banku (w tys.)	1 213 117	1 213 117	0.00%	1 213 117	0.00%
Obroty dzienne (w tys. zł, śr. narast.)	7 591	6 765	12.2%	5 501	38.0%
Kurs akcji Banku (w zł)	9.25	8.94	3.5%	7.01	32.0%
Kapitalizacja rynku (w mln zł)	11 221	10 845	3.5%	8 504	32.0%
WIG Banki	7 876	8 482	-7.1%	7 451	5.7%
WIG20	2 285	2 461	-7.2%	2 453	-6.9%
WIG30	2 602	2 825	-7.9%	2 849	-8.6%
WIG - indeks główny	58 975	63 746	-7.5%	64 290	-8.3%

(* ostatni dzień notowań w 2017 r.)

W trzecim kwartale 2018 r. nie nastąpiły żadne zmiany w ratingach Bank Millennium, jednakże 18 października 2018 roku agencja ratingowa Moody's dokonała następujących zmian w ratingach Banku:

- Ratingi depozytowe Banku zostały podwyższone do Baa2/Prime-2 z Baa3/Prime-3
- Bazowa ocena kredytowa Banku (Baseline Credit Assessment - BCA) oraz skorygowana (adjusted) BCA zostały podwyższone do ba1 z ba2
- Długoterminowy rating Ocena Ryzyka Kontrahenta (Counterparty Risk Assessment - CR) został podwyższony do Baa1(cr) z Baa2(cr)
- Długoterminowe ratingi ryzyka kontrahenta (Counterparty Risk Ratings -CRR) zostały podwyższone do Baa1 z Baa2.

Równocześnie agencja Moody's potwierdziła krótkoterminową ocenę ryzyka kontrahenta Banku: Prime-2(cr) oraz krótkoterminowe CRR Prime-2.

Perspektywa na długoterminowych ratingach depozytowych pozostaje pozytywna.

Bieżące ratingi Banku Millennium są prezentowane w tabeli poniżej:

Ratingi	FITCH	MOODY'S
Długoterminowy rating depozytowy /IDR	BBB- (perspektywa stabilna)	Baa2 (perspektywa pozytywna)
Krajowy długoterminowy IDR	A-(pol) (perspektywa stabilna)	-
Krótkoterminowy rating depozytowy	F-3	Prime-2
Rating indywidualny (Viability/standalone BCA*)	bbb-	ba1
Ocena ryzyka kontrahenta (CR)		Baa1/Prime-2
Rating wsparcia	4	

(*) Bazowa Ocena Kredytowa (BCA) - wskaźnik agencji Moody's samodzielnej siły wewnętrznej (standalone intrinsic strength) emitentów (bez przyznawania perspektywy)

SPIS TREŚCI

- I. Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 r. 13
- II. Skrócone śródroczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku Millennium S.A. za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 r. 73

I. SKRÓCONE ŚRÓDROCZNE SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY KAPITAŁOWEJ BANKU MILLENNIUM S.A. ZA OKRES 9 MIESIĘCY ZAKOŃCZONY 30 WRZEŚNIA 2018 R.

SPIS TREŚCI

1. Informacje ogólne o Emitencie	14
2. Wstęp i Zasady rachunkowości	16
2.1. MSSF 9 „Instrumenty finansowe”	16
2.2. MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”	25
3. Skonsolidowane dane finansowe (Grupa)	26
4. Noty do skonsolidowanych danych finansowych	33
5. Zmiany w procesie zarządzania ryzykiem.....	51
6. Segmenty operacyjne	57
7. Opis transakcji z podmiotami powiązanymi	60
7.1. Transakcje z grupą podmiotu dominującego	60
7.2. Stan akcji Banku posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące Bank	61
8. Wartość godziwa.....	62
8.1. Instrumenty finansowe nie ujmowane w bilansie według wartości godziwej	62
8.2. Instrumenty finansowe ujmowane w bilansie według wartości godziwej.....	64
9. Zobowiązania i aktywa warunkowe	66
10. Informacje dodatkowe.....	69
10.1. Dane o aktywach, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań.....	69
10.2. Dywidenda za rok 2017	70
10.3. Zysk na akcję	70
10.4. Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na WZA jednostki dominującej Grupy - Banku Millennium S.A.	70
10.5. Informacje o udzieleniu przez Grupę poręczeń kredytu lub gwarancji.....	71
10.6. Sezonowość i cykliczność działań	71
10.7. Pozostałe informacje dodatkowe i wydarzenia po dacie bilansu	71

1. INFORMACJE OGÓLNE O EMITENCIE

Bank Millennium S.A. (Bank) jest ogólnopolskim, uniwersalnym bankiem oferującym swoje usługi wszystkim segmentom rynku poprzez sieć oddziałów i centrów korporacyjnych, sieci indywidualnych doradców i bankowość elektroniczną.

Bank, wpisany pod nr KRS 000010186 do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, ma swoją siedzibę na ul. Stanisława Żaryna 2 a w Warszawie.

Bank jest obecny na Gieldzie Papierów Wartościowych od 1992 r. i był pierwszym bankiem notowanym na warszawskim parkiecie.

Bank jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. (Grupa), która zatrudnia prawie 6000 pracowników, a podstawowymi przedmiotami jej działalności są działalność bankowa, leasingowa, faktoringowa, maklerska, kapitałowa, zarządzanie funduszami inwestycyjnymi oraz działalność portali internetowych.

Rada Nadzorcza i Zarząd Banku Millennium S.A. według stanu na dzień 30 września 2018 r.

Skład osobowy Rady Nadzorczej według stanu na 30 września 2018 r. był następujący:

- Bogusław Kott- Przewodniczący Rady Nadzorczej
- Nuno Manuel da Silva Amado - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Dariusz Rosati - Wiceprzewodniczący i Sekretarz Rady Nadzorczej,
- Miguel de Campos Pereira de Bragança - Członek Rady Nadzorczej,
- Agnieszka Hryniewicz-Bieniek - Członek Rady Nadzorczej,
- Anna Jakubowski - Członek Rady Nadzorczej,
- Grzegorz Jędryś - Członek Rady Nadzorczej,
- Andrzej Koźmiński - Członek Rady Nadzorczej,
- Alojzy Nowak - Członek Rady Nadzorczej,
- Jose Miguel Bensliman Schorcht da Silva Pessanha - Członek Rady Nadzorczej,
- Miguel Maya Dias Pinheiro - Członek Rady Nadzorczej,
- Lingjiang Xu - Członek Rady Nadzorczej.

Skład osobowy Zarządu Banku według stanu na 30 września 2018 r. był następujący:

- Joao Nuno Lima Bras Jorge - Prezes Zarządu,
- Fernando Maria Cardoso Rodrigues Bicho - Wiceprezes Zarządu,
- Wojciech Haase - Członek Zarządu,
- Andrzej Gliński - Członek Zarządu,
- Wojciech Rybak - Członek Zarządu,
- Antonio Ferreira Pinto Junior - Członek Zarządu,
- Jarosław Hermann - Członek Zarządu.

Pani Maria Jose Henriques Barreto De Matos De Campos w dniu 20 kwietnia 2018 roku złożyła z tym dniem rezygnację z funkcji Członka Zarządu Banku. Pani Maria Jose Henriques Barreto De Matos De Campos uzasadniła swoją rezygnację nowymi planami zawodowymi w Grupie BCP.

Obradująca w dniu 20 kwietnia Rada Nadzorcza Banku, powołała na Członków Zarządu Banku z dniem 20 kwietnia 2018 roku Pana António Ferreira Pinto Júnior oraz z dniem 1 sierpnia 2018 roku Pana Jarosława Hermanna.

Grupa Kapitałowa Banku Millennium S.A.

Jednostką dominującą Grupy jest Bank Millennium S.A., natomiast jednostką dominującą najwyższego szczebla w stosunku do Banku Millennium S.A. jest Banco Comercial Portugues - spółka notowana na giełdzie w Lizbonie.

Spółki wchodzące w skład Grupy Banku Millennium S.A. na dzień 30.09.2018 r. przedstawia poniższa tabela:

Nazwa	Rodzaj działalności	Siedziba	% udziału Grupy w kapitałach własnych	% udziału Grupy w głosach na WZA lub ZW	Ujęcie w sprawozdaniu Grupy
MILLENNIUM LEASING Sp. z o.o.	usługi leasingowe	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM DOM MAKLERSKI S.A.	usługi maklerskie	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM TFI S.A.	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MB FINANCE AB	finansowanie spółek grupy	Sztokholm	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM SERVICE Sp. z o.o.	wynajem i zarządzanie nieruchomościami, działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM GOODIE Sp. z o.o.	działalność portali internetowych	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM TELECOMMUNICATION SERVICES Sp. z o.o.	operacje finansowe na rynku kapitałowym i usługi doradcze	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
LUBUSKIE FABRYKI MEBLI S.A. w likwidacji	wytwarzanie mebli	Świebodzin	50 +1 akcja	50 +1 akcja	metoda praw własności(*)
BG LEASING S.A. w upadłości	usługi leasingowe	Gdańsk	74	74	koszt historyczny(*)

(*) Pomimo sprawowania kontroli nad spółką Lubuskie Fabryki Mebli S.A. oraz BG Leasing S.A. z uwagi na nieistotność tych jednostek z punktu widzenia realizacji nadrzędnego celu skonsolidowanego sprawozdania finansowego, jakim jest prawidłowe przedstawienie sytuacji finansowej Grupy, Grupa nie konsoliduje zaangażowania kapitałowego w tych podmiotach.

2. WSTĘP I ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Niniejsze skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) MSR 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa” przyjętym do stosowania w Unii Europejskiej. Skrócone śródroczne sprawozdanie finansowe nie zawiera wszystkich informacji, które są prezentowane w pełnym sprawozdaniu finansowym, w związku z powyższym niniejsze skrócone śródroczne sprawozdanie finansowe powinno być czytane łącznie ze skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 r.

Zasady rachunkowości zastosowane przy sporządzeniu niniejszego sprawozdania są zgodne z wymogami MSR34 oraz zasadami stosowanymi przy opracowaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku, z uwzględnieniem zmian zaistniałych w wyniku wdrożenia z dniem 1 stycznia 2018 MSSF9 oraz MSSF15, których opis został przedstawiony poniżej. Na mocy zapisów MSSF9 Bank podjął decyzję o nie przekształcaniu danych porównawczych za okresy sprawozdawcze zakończone przed 1 stycznia 2018.

Dodatkowo, począwszy od roku 2018 Grupa zmieniła sposób w jaki prezentowana jest w Rachunku zysków i strat opłata na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków pobierana przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny co zostało opisane pod Notą (8) Koszty administracyjne.

Zasady rachunkowości mające zastosowanie dla danych porównawczych zostały opisane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 r.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. z 2018 r., poz. 757) Bank jest zobowiązany do opublikowania danych finansowych za okres dziewięć miesięcy kończący się 30 września 2018 r.

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. sporządzone za okres od 1 stycznia 2018 roku do 30 września 2018 roku:

- obejmuje dane finansowe Banku oraz dane finansowe jednostek zależnych, stanowiących Grupę oraz dane jednostek stowarzyszonych wycenione metodą praw własności,
- zostało sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Grupę działalności gospodarczej w nie zmniejszonym istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia bilansowego,
- zostało przygotowane w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

Niniejsze skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku w dniu 24 października 2018 r.

2.1. MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

W dniu 24 lipca 2014 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wydała nowy Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej - MSSF 9: „Instrumenty finansowe”, obowiązujący dla rocznych okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku, który zastąpił istniejący Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”.

Grupa w marcu 2016 r. uruchomiła projekt wdrożenia MSSF 9, angażujący aktywnie różne jednostki organizacyjne odpowiedzialne za obszar rachunkowości i sprawozdawczości finansowej oraz zarządzanie ryzykiem, jak również departamenty biznesowe i informatyczne i konsultantów zewnętrznych.

MSSF 9 wprowadził:

- zmiany w zakresie zasad klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych (w szczególności aktywów finansowych),
- nowe podejście do rachunkowości zabezpieczeń oraz
- nowe standardy w procesie szacowania utraty wartości aktywów finansowych.

Poniżej przedstawiono opis modeli biznesowych oraz standardów rachunkowości dotyczących instrumentów finansowych i rachunkowości zabezpieczeń obowiązujących w Grupie według MSSF9.

2.1.1. Klasyfikacja aktywów finansowych

Zgodnie z wymogami MSSF 9 aktywa finansowe klasyfikowane są w momencie ich początkowego ujęcia (i w dniu wdrożenia MSSF9) do jednej z trzech kategorii:

- 1) Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (dalej „AC” - ang. Amortised Cost),
- 2) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (dalej „FVTPL” - ang. Fair Value Through Profit & Loss),
- 3) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (dalej „FVTOCI” - ang. Fair Value Through Other Comprehensive Income).

Klasyfikacja instrumentów finansowych do jednej z powyższych kategorii przeprowadzana jest na podstawie:

- 1) Modelu biznesowego zarządzania aktywami finansowymi
Ocena modelu biznesowego polega na ustaleniu, czy składnik aktywów finansowych jest utrzymywany:
 - dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu,
 - zarówno w celu otrzymywania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu jak i sprzedaży składnika aktywów finansowych lub
 - w innych celach biznesowych.
- 2) Testu charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych związanych z aktywami finansowymi (Test SPPI - ang. *Solely Payment of Principal and Interest*)
Test SPPI ma na celu ocenę charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych i w konsekwencji weryfikację, czy:
 - warunki umowne powodują powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które stanowią tylko i wyłącznie spłatę kapitału i odsetek od tego kapitału,
 - kapitał stanowi wartość godziwą kredytu w momencie jego rozpoznania,
 - odsetki stanowią odzwierciedlenie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyka kredytowego, ryzyka płynności, marży Grupy i innych kosztów administracyjnych związanych z wartością kapitału pozostającego do spłaty w danym momencie.

2.1.2. Modele Biznesowe Grupy

Zgodnie z MSSF 9 sposób zarządzania aktywami może zostać przypisany do następujących modeli:

- 1) Held To Collect (dalej „HTC”),
- 2) Both Held to Collect and for Sale (dalej „HTC&FS”),
- 3) Inne, np. działalność tradingowa, zarządzanie aktywami w oparciu o zmiany wartości godziwej, maksymalizowanie przepływów pieniężnych poprzez sprzedaż.

Model Held To Collect (HTC)

Charakterystyka modelu:

- 1) Celem modelu jest utrzymywanie aktywów finansowych w celu uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych,
- 2) Sprzedaż ma charakter sporadyczny,
- 3) Co do zasady, najniższe poziomy sprzedaży w porównaniu z pozostałymi modelami (pod względem częstotliwości oraz wolumenu).

Warunki dopuszczające sprzedaż w modelu HTC:

- 1) Niska częstotliwość,
- 2) Niski wolumen,
- 3) Sprzedaż związana z ryzykiem kredytowym (sprzedaż spowodowana pogorszeniem jakości kredytowej danego aktywa finansowego do poziomu, w którym nie spełnia wymagań polityki inwestycyjnej).

Sprzedaż posiadająca przynajmniej jedną z powyższych cech nie stanowi przeszkody w zakwalifikowaniu grupy aktywów do modelu HTC

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Instrumenty przypisane do modelu HTC są klasyfikowane jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu pod warunkiem, że spełnione są kryteria Testu SPPI. W następstwie powyższego objęty wyceną według zamortyzowanego kosztu jest portfel kredytowy Grupy (za wyjątkiem kredytów nie spełniających Testu SPPI) oraz dłużne papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego (portfel obligacji komunalnych), klasyfikowanych uprzednio (według MSR39) jako „Dostępne do sprzedaży” (AFS), ponieważ instrumenty te co do zasady utrzymywane są przez Grupę do uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych, a transakcje sprzedaży występują sporadycznie.

W wyniku implementacji nowych zasad w obszarze klasyfikacji instrumentów finansowych w aktywach Grupy wyodrębniono ekspozycje kredytowe zawierające w definicji oprocentowania dźwignię finansową/mnożnik (są to ekspozycje kart kredytowych i limitu w rachunku bieżącym dla których oprocentowanie oparte jest o mnożnik: 4 razy stopa lombardowa) i zakwalifikowano w niniejszym sprawozdaniu finansowym jako „Aktywa finansowe inne niż przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - Kredyty i zaliczki”. Należy zaznaczyć, iż w sektorze bankowym nadal toczy się dyskusja odnośnie sposobu prezentacji takich kredytów; czy właściwy jest model wyceny według wartości godziwej czy według zamortyzowanego kosztu. Zapisy MSSF9 wskazują iż cecha mnożnika powoduje modyfikację pieniądza w czasie i konieczność wyceny do wartości godziwej, jednakże sens ekonomiczny transakcji czyli zarządzanie portfelem nie oparte o wartości godziwą i utrzymywanie portfela w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy jest charakterystyczne dla portfeli wycenianych według zamortyzowanego kosztu. Z drugiej strony, z uwagi na bieżącą specyfikę tego portfela kredytów, różnica pomiędzy jego wartością godziwą a wartością bilansową wyznaczoną metodą zamortyzowanego kosztu jest zaniedbywalna, w związku z tym kwestia ta ma nieistotny wpływ na wynik finansowy i kapitały Grupy, skutkuje jedynie zmianą sposobu prezentacji tych ekspozycji w bilansie.

Model Both Held to Collect and for Sale (HTC&FS)

Charakterystyka modelu:

- 1) Integralnymi celami modelu biznesowego są zarówno uzyskanie kontraktowych przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż (w szczególności model spełnia założenia HTC&FS, jeśli jego celem jest zarządzanie bieżącymi potrzebami płynnościowymi bieżącego zapotrzebowania płynnościowego, utrzymanie założonego profilu rentowności i / lub dopasowanie czasu trwania (duration) aktywów i zobowiązań finansowych),
- 2) Poziomy sprzedaży są zazwyczaj wyższe niż w modelu HTC.

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Zgodnie z MSSF 9 instrumenty przypisane do modelu HTC&FS są klasyfikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez kapitał (FVTOCI) pod warunkiem, że warunki umowne tych instrumentów powodują powstanie w określonych momentach przepływów pieniężnych stanowiących wyłącznie spłatę kapitału oraz odsetek od niespłaconej części kapitału (spełniony jest Test SPPI).

Model HTC&FS ma zastosowanie do portfela rządowych papierów wartościowych oraz bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego (w szczególności portfel płynnościowy i inwestycyjny) oraz innych papierów dłużnych klasyfikowanych jako „Dostępne do sprzedaży” (AFS) według MSR39 (za wyjątkiem obligacji komunalnych przeklasyfikowanych do portfela HTC). Oznacza to, iż klasyfikacja tych instrumentów nie uległa zmianie po wejściu w życie MSSF 9.

Instrumenty kapitałowe (za wyjątkiem podmiotów powiązanych nie objętych zapisami MSSF9) klasyfikowane są jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVTPL), o ile zgodnie z intencją zarządzających nimi jednostek nie stanowią inwestycji strategicznej, lub według wartości godziwej z odniesieniem skutków wyceny w pozostałych całkowitych dochodach (FVTOCI) w przypadku instrumentów, które nie są utrzymywane w celach handlowych. Decyzja o skorzystaniu z opcji wyceny instrumentów kapitałowych do wartości godziwej z odniesieniem skutków wyceny w pozostałych całkowitych dochodach podejmowana jest przez Grupę w dniu początkowego ujęcia danego instrumentu i stanowi desygnację nieodwołalną (nawet w momencie sprzedaży zysk/strata na transakcji nie jest ujmowana w Rachunku Zysków i Strat). Na moment wdrożenia MSSF9 Grupa desygnowała część inwestycji kapitałowych z portfela inwestycji strategicznych co do których nie jest planowana realizacja zysków ze sprzedaży w średnim horyzoncie czasowym do kategorii wyceny według wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do pozostałych całkowitych dochodów.

Inne modele

Do tej kategorii modeli zalicza się np. działalność tradingowa, zarządzanie aktywami w oparciu o zmiany wartości godziwej, maksymalizowanie przepływów pieniężnych poprzez sprzedaż.

Charakterystyka:

- 1) Model biznesowy nie spełnia założeń modeli HTC oraz HTC&FS.
- 2) Uzyskiwanie przepływów pieniężnych z tytułu odsetek i kapitału nie jest głównym celem modelu biznesowego (nie spełniony Test SPPI).

Do tej kategorii należy zaliczyć w szczególności:

- 1) Portfele zarządzane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych ze sprzedaży aktywów, w szczególności „przeznaczone do obrotu”
- 2) Portfele, których wyniki zarządzania oceniane są na podstawie wartości godziwej.

Aktywo finansowe należy uznać za przeznaczone do obrotu, jeśli:

- 1) Zostało nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
- 2) W momencie początkowego ujęcia, jest częścią portfela instrumentów finansowych zarządzanych łącznie, dla których istnieją dowody potwierdzające prawidłowość, że w ostatnim czasie faktycznie generowały krótkoterminowe zyski, lub
- 3) Jest instrumentem pochodnym, z wyłączeniem instrumentów pochodnych wyznaczonych do rachunkowości zabezpieczeń i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi.

Termin „obróć” oznacza przy tym aktywne i częste zakupy i sprzedaże instrumentów. Cechy te nie stanowią jednak warunku koniecznego, aby zaklasyfikować instrument finansowy jako przeznaczony do obrotu.

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Aktywa finansowe utrzymywane w ramach modeli innych niż HTC lub HTC&FS są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVTPL).

Model biznesowy inny niż HTC bądź HTC&FS będzie miał zastosowanie do portfeli następujących aktywów finansowych:

- 1) Instrumenty pochodne,
- 2) Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu.

Klasyfikacja tych instrumentów nie uległa zmianie po wejściu w życie MSSF 9 (wycena do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

2.1.3. Test charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych (Test SPPI)

Ocena spełnienia kryterium Testu SPPI jest przeprowadzana w następujących przypadkach:

- udzielenie kredytu;
- zakup kredytu;
- renegecja warunków umownych.

Przedmiotem Testu SPPI są warunki umowne kredytów ujętych w bilansie, analizie nie podlegają produkty pozabilansowe.

Test SPPI przeprowadzany jest na etapie projektowania produktu/umowy kredytowej co umożliwia podjęcie decyzji zatwierdzających z uwzględnieniem przyszłego sposobu wyceny ekspozycji.

W ramach Testu SPPI oceniany jest wpływ zmodyfikowanego elementu na przepływy pieniężne wynikające z zawartego kontraktu. Cechy kontraktowe wprowadzające zmienność lub ryzyko przepływów pieniężnych niezwiązane bezpośrednio z przepływami z tytułu spłat odsetek i kapitału mogą zostać ocenione jako niemające wpływu na klasyfikację (spełnienie kryteriów Testu SPPI), jeżeli zostaną określone jako posiadające zaniedbywalny wpływ na klasyfikację (istnienie cechy „de minimis”) lub taki wpływ nie jest zaniedbywalny (brak charakteru „de minimis”) lecz może wystąpić jedynie w wyjątkowo rzadkich przypadkach (istnienie cechy „not genuine”).

W przypadkach, gdy ma miejsce modyfikacja wartości pieniądza w czasie, np. w razie niedopasowania okresu przeszacowania stopy procentowej z tenorem stawki bazowej, w celu weryfikacji spełnienia Testu SPPI Grupa przeprowadza ocenę na podstawie Benchmark Testu, czyli porównania instrumentu wynikającego z kontraktu z instrumentem bazowym.

Zawarte w umowie kredytowej klauzule uzależniające wysokość marży odsetkowej od spełnienia określonych kowenantów (np. utrzymywania danego wskaźnika na określonym poziomie) stanowią element modyfikujący wartość kontraktowych przepływów pieniężnych i są przedmiotem analizy pod kątem wpływu na spełnienie kryteriów Testu SPPI.

Aktywa typu non-recourse (produkty, dla których roszczenie Grupy jest ograniczone do określonych aktywów dłużnika lub przepływów pieniężnych z określonych aktywów), w szczególności produkty typu „project finance” oraz „object finance” (produkty w których kredytobiorca, najczęściej spółka specjalnego przeznaczenia charakteryzuje się minimalnym poziomem kapitałów własnych, a jedynym składnikiem jego majątku jest kredytowane aktywo), oceniane są przez porównanie wartości zabezpieczenia w stosunku do kwoty kapitału udzielonego kredytu. Identyfikacja odpowiedniego bufora na pokrycie ryzyka zmian wartości zabezpieczenia, powoduje spełnienie warunków Testu.

Negatywny wynik Testu SPPI, implikuje wycenę kredytu do wartości godziwej, powodując odejście od standardowej metody wyceny kredytów wg zamortyzowanego kosztu.

2.1.4. Modyfikacje warunków umowy kredytowej

Modyfikacje warunków umowy kredytowej w trakcie okresu kredytowania, to m.in.:

- zmiany terminów spłaty całości lub części należności,
- zmiany wysokości rat spłaty należności,
- zmiany oprocentowania lub zaprzestania naliczania odsetek,
- kapitalizacja zaległych lub bieżących odsetek,
- przewalutowanie zadłużenia (o ile możliwość taka nie wynika z pierwotnej umowy),
- ustanowienie, zmiana bądź zniesienie istniejącego zabezpieczenia należności.

Każda tego typu modyfikacja skutkować może koniecznością wyłączenia z bilansu i ponownej klasyfikacji aktywa finansowego uwzględniającej przeprowadzenie Testu SPPI.

W przypadku zidentyfikowania modyfikacji warunków kontraktowych kredytu, Grupa przeprowadza ocenę jakościową i ilościową w celu określenia czy daną modyfikację należy uznać za znaczącą i w konsekwencji, wyłączyć oryginalne aktywo finansowe wyłączyć z bilansu i rozpoznać je jako nowe (zmodyfikowane) aktywo według wartości godziwej. Znacząca modyfikacja ma miejsce jeżeli spełnione są następujące warunki:

- co najmniej dwukrotne wydłużenie rezydualnego terminu zapadalności (analizowane na bazie rezydualnego terminu zapadalności w momencie wydłużenia), nie krótsze niż 3 lata i jednocześnie zwiększenie kwoty finansowania,
- konwersja ekspozycji na inną walutę (o ile możliwość konwersji nie była uwzględniana w pierwotnej umowie),
- zmiana wyniku Testu SPPI.

Dodatkowo Grupa w ramach backtestingu dokonuje okresowej weryfikacji przyjętych kryteriów znaczącej modyfikacji przyjmując kryterium testu 10% (badając wielkość odchylenia przepływów pieniężnych przed i po modyfikacji kontraktu).

Wynik na znaczącej modyfikacji prezentowany jest w wyniku z tytułu odpisów z tytułu utraty wartości.

Jeśli wynikające z umowy przepływy pieniężne podlegają modyfikacji, która nie prowadzi do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów (tzw. nieistotna modyfikacja), Grupa dokonuje korekty wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu nieistotnej modyfikacji w wyniku finansowym (w odrębnej pozycji Rachunku zysków strat - „wynik z tytułu modyfikacji”). Korektę wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych stanowi różnica dyskontowanych przepływów pieniężnych przed i po umowie. Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

2.1.5. Utrata wartości

Ogólne założenia modelu

Od 1 stycznia 2018 roku model szacowania utraty wartości oparty został o koncepcję „oczekiwanej straty kredytowej” (ang. *Expected Credit Loss*, dalej: ECL). Bezpośrednią konsekwencją tej zmiany, jest konieczność liczenia odpisów z tytułu utraty wartości w oparciu o oczekiwane straty kredytowe oraz uwzględniania prognoz i spodziewanych przyszłych warunków ekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji.

Implementowany model utraty wartości ma zastosowanie do składników aktywów finansowych, zakwalifikowanych zgodnie z postanowieniami MSSF 9, jako aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej przez pozostałe dochody całkowite, z wyjątkiem instrumentów kapitałowych.

Zgodnie z MSSF 9, ekspozycje kredytowe klasyfikowane są wg następujących kategorii:

- Koszyk 1 - ekspozycje bez utraty wartości, dla których szacowana jest 12-miesięczna oczekiwana strata kredytowa,
- Koszyk 2 - ekspozycje bez utraty wartości, w przypadku których zidentyfikowano znaczący wzrost ryzyka, dla których szacowana jest oczekiwana strata kredytowa w pozostałym okresie życia aktywa finansowego,
- Koszyk 3 - ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości, dla których szacowana jest oczekiwana strata kredytowa w pozostałym okresie życia aktywa finansowego.

W przypadku ekspozycji klasyfikowanych jako POCI (ang. *purchased or originated credit impaired*) które w momencie początkowego ujęcia w bilansie mają rozpoznaną utratę wartości, oczekiwane straty są szacowane w pozostałym okresie życia aktywa finansowego.

Identyfikacja znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego

Aktywa w przypadku których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego w porównaniu do momentu początkowego ujęcia w bilansie, klasyfikowane są do Koszyka 2. Identyfikacja znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego dokonywana jest w oparciu o kryteria jakościowe i ilościowe. Do kryteriów jakościowych zalicza się:

- opóźnienia w spłacie powyżej 30 dni,
- udzielenie udogodnienia klientowi w trudnej sytuacji finansowej,
- nadanie ratingu proceduralnego,
- podjęcie decyzji związanej z redukcją ryzyka, w przypadku klientów korporacyjnych objętych systemem wczesnego ostrzegania,
- zdarzenia wiążące się ze wzrostem ryzyka tzw. „miękkie przesłanki” utraty wartości, zidentyfikowane w ramach analizy indywidualnej, obejmującej klientów indywidualnie istotnych.

Kryterium ilościowe polega na porównaniu wartości dożywotniego PD, wyznaczonej na moment początkowego ujęcia danej ekspozycji w bilansie, do wartości dożywotniego PD wyznaczonej na bieżącą datę raportową. Przekroczenie empirycznie wyznaczonego progu względnej zmiany wartości dożywotniego PD, skutkuje automatycznym przeniesieniem ekspozycji do Koszyka 2. Z kryterium ilościowego wyłączeni są klienci z łącznym zaangażowaniem na poziomie Grupy >10 mln PLN, jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty zależne od Banku.

Uwzględnienie prognoz dotyczących przyszłych warunków ekonomicznych (ang. Forward Looking Information - FLI)

W procesie kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych, Grupa wykorzystuje informacje, dotyczące przyszłych zdarzeń makroekonomicznych. Biuro Analiz Makroekonomicznych sporządza trzy scenariusze makroekonomiczne (bazowy, optymistyczny i pesymistyczny) oraz ustala prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Prognozy przekładają się bezpośrednio, bądź pośrednio na szacowane wielkości parametrów, ekspozycji oraz względne zmiany dożywotnich wartości PD.

Ujednoczenie definicji default w Grupie

W oparciu o zapisy MSSF 9.5.5.37, z dniem zastosowania nowego Standardu, definicja utraty wartości (impaired) została dostosowana do bardziej konserwatywnej definicji default, wykorzystywanej w procesie kalkulacji wymogu kapitałowego (w tym metodami IRB). Podstawowa różnica w zapisach obu definicji przed wprowadzeniem zmian związana była z podejściem do kwarantanny dla ekspozycji zrestrukturyzowanych. Podejście stosowane w przypadku definicji default jest bardziej restrykcyjne. Od momentu wdrożenia MSSF 9, Grupa stosuje więc jednolitą definicję niewykonania zobowiązania, zarówno w obszarze kalkulacji kapitału jak i wyznaczania utraty wartości.

Model PD

Model PD, utworzony na potrzeby kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych bazuje na danych empirycznych, dotyczących kształtowania się 12-sto miesięcznych stóp default, które następnie przy pomocy odpowiednich metod statystyczno-ekonometrycznych, wykorzystywane są do szacowania dożywotnich wartości PD (z uwzględnieniem FLI). Przyjęta w tym celu segmentacja na poziomie klienta, jest spójna z segmentacją stosowaną na potrzeby kalkulacji wymogu kapitałowego. Ponadto do kalkulacji PD, Bank wykorzystuje informacje o ratingach z wewnętrznych modeli ratingowych. Wartość parametru PD dla szacowania ECL w horyzoncie 12 miesięcy, odpowiada wartości z modeli IRB (po wyłączeniu narzutów konserwatyzmu).

Modele LGD

Używane przez Bank w procesie kalkulacji kapitału, modele LGD dla portfela detalicznego, zostały dostosowane do wymagań MSSF 9 w obszarze szacowania utraty wartości. Główne komponenty tych modeli to prawdopodobieństwo uzdrowienia oraz stopa odzysku, szacowana w oparciu o zdyskontowane przepływy pieniężne. Niezbędne dostosowania do standardu MSSF 9 polegają m.in. na wyłączeniu narzutów konserwatyzmu, kosztów pośrednich, korekty z tytułu spowolnienia gospodarczego. Ponadto zostały zaimplementowane korekty, pozwalające odzwierciedlić bieżącą sytuację gospodarczą oraz wykorzystujące informacje dotyczące przyszłych zdarzeń makroekonomicznych.

W przypadku portfela korporacyjnego opracowany został zupełnie nowy model LGD w pełni spełniający wymagania nowego standardu. Model opiera się na komponencie określającym odzysk sparametryzowany dla głównych typów zabezpieczeń oraz na komponencie określającym stopę odzysku dla części niezabezpieczonej. Wszystkie parametry zostały wyliczone w oparciu o dane historyczne obejmujące zdyskontowane przepływy realizowane przez jednostkę dochodzenia należności gospodarczych.

Model EaD

Wykorzystywany w Grupie model EaD obejmuje kalkulację takich parametrów jak: średnie wykorzystanie limitu (LU), współczynnik konwersji kredytowej (CCF), współczynnik przedpłat, behawioralny czas życia. Segmentacja bazuje na typie klienta (klient detaliczny, korporacyjny, leasingowy) i produktu (produkty z/bez harmonogramu). Jako korektę FLI wykorzystuje się prognozy dotyczące kształtowania się kursów walutowych.

Wpływ na wielkość odpisów

Zwiększenie kwoty odpisów w wyniku zastosowania MSSF 9 było konsekwencją wielu czynników. Do najważniejszych z nich należą:

- Identyfikacja ekspozycji ze znaczącym wzrostem ryzyka (koszyk 2) oraz związana z tym konieczność szacowania odpisów w horyzoncie dożywotnim.
- Wydłużenie okresu identyfikacji straty (*ang. Loss Identification Period - LIP*) dla ekspozycji w koszyku 1, do 12 miesięcy. Dotychczas Grupa kalkulowała parametry PD w oparciu o wyznaczony empirycznie LIP, który dla wszystkich obserwowanych segmentów był krótszy niż 12 miesięcy.
- Ujednoclenie definicji niewykonania zobowiązania w Grupie.

2.1.6. Odpisanie

Grupa bezpośrednio obniża wartość bilansową brutto składnika aktywów finansowych, jeżeli nie istnieją uzasadnione przesłanki na odzyskanie danego składnika aktywów finansowych w całości lub części. W efekcie odpisania, składnik aktywów finansowych przestaje w całości lub w części być ujmowany sprawozdaniu finansowym.

2.1.7. Aktywa POCI

Aktywa POCI („purchased or originated credit-impaired”) to aktywa finansowe, które w momencie początkowego ujęcia mają stwierdzoną utratę wartości. Aktywa finansowe, które zostały zaklasyfikowane jako POCI w momencie początkowego ujęcia, są przez Grupę traktowane jako POCI we wszystkich następujących okresach do momentu zaprzestania ich ujmowania w bilansie i zaliczane do koszyka 3, niezależnie od przyszłych zmian szacunków dotyczących generowanych przez nie przepływów pieniężnych (ewentualnego uzdrowienia aktywa).

Aktywa POCI mogą powstać na 3 różne sposoby, tj.:

- 1) poprzez nabycie kontraktu spełniającego definicję POCI (np. w wyniku kupna portfela „złych kredytów”)
- 2) poprzez zawarcie kontraktu, który jest POCI w momencie pierwotnego udzielenia (np. udzielenie kredytu klientowi w złej kondycji finansowej z nadzieją na jej poprawę w przyszłości)
- 3) poprzez istotną modyfikację kontraktu zaliczanego do koszyka 3 kwalifikującą ten kontrakt do wyłączenia z bilansu, a następnie do ponownego ujęcia w bilansie już jako kontraktu spełniającego definicję POCI.

2.1.8. Zobowiązania finansowe

MSSF 9 nie wprowadził istotnych zmian w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych, w stosunku do MSR 39 - zobowiązania finansowe w dniu ich nabycia lub powstania zalicza się do następujących kategorii:

- 1) zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, lub
- 2) pozostałe zobowiązania finansowe (wyceniane w AC).

Ponadto zgodnie z MSSF 9 zobowiązania finansowe nie podlegają przeklasyfikowaniu.

2.1.9. Rachunkowość zabezpieczeń

W oparciu o zapisy MSSF 9 7.2.21 Grupa podjęła decyzję stanowiącą element polityki rachunkowości o kontynuowaniu stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39 zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9. Decyzja ta będzie miała zastosowanie do wszystkich relacji zabezpieczających, dla których Grupa stosuje i będzie stosowała rachunkowość zabezpieczeń w przyszłości.

W związku z powyższym, w zakresie rachunkowości zabezpieczeń, wejście w życie MSSF 9 nie miało wpływu na sytuację finansową Grupy.

2.1.10. Wpływ wdrożenia MSSF 9 na sytuację finansową Grupy

Na mocy zapisów MSSF9 Grupa podjęła decyzję o nie przekształcaniu danych porównywalnych na skutek wdrożenia zmian z obszaru klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. W efekcie różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikające z wdrożenia MSSF9 zostały ujęte jako korekta kapitałów własnych na dzień 1 stycznia 2018.

Poniżej przedstawiono wpływ wdrożenia MSSF 9 na sytuację finansową Grupy.

AKTYWA

w tysiącach zł	MSR 39 31.12.2017	Kor. 1	Kor. 2	Kor. 3	Kor. 4	Kor. 5	MSSF 9 01.01.2018
Kasa, środki w Banku Centralnym	2 080 151	0	0	0	0	0	2 080 151
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	531 125	0	0	0	0	0	531 125
Instrumenty pochodne	192 664	0	0	0	0	0	192 664
Instrumenty kapitałowe	102	0	0	0	0	0	102
Instrumenty dłużne	338 359	0	0	0	0	0	338 359
Aktywa finansowe nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	48 864	0	0	0	0	48 864
Instrumenty kapitałowe	0	48 864	0	0	0	(29 632)	19 232
Instrumenty dłużne	0	0	0	0	0	29 632	29 632
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	19 066 946	(19 066 946)	0	0	0	0	0
Instrumenty kapitałowe	50 091	(50 091)	0	0	0	0	0
Instrumenty dłużne	19 016 855	(19 016 855)	0	0	0	0	0
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	0	18 970 106	0	24 904	0	0	18 995 010
Instrumenty kapitałowe	0	1 227	0	24 904			26 131
Instrumenty dłużne	0	18 968 879	0	0	0	0	18 968 879
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	47 411 078	0	(291 909)	0	0	0	47 119 169
Obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	0	0	0	0	1 099 841	0	1 099 841
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	47 411 078	0	(291 909)	0	(1 099 841)	0	46 019 328
Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	254 205	47 976	0	0	0	0	302 181
Instrumenty dłużne	0	47 976	0	0	0	0	47 976
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	254 205	0	0	0	0	0	254 205
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	885 880	0	0	0	0	0	885 880
Inwestycje w jednostkach zależnych, we wspólnych przedsięwzięciach i w jednostkach stowarzyszonych	0	0	0	0	0	0	0
Rzeczowe aktywa trwałe	185 880	0	0	0	0	0	185 880
Wartości niematerialne i prawne	79 756	0	0	0	0	0	79 756
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	288 178	0	52 887	(4 732)	0	0	336 333
Bieżące należności podatkowe	1 625	0	0	0	0	0	1 625
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	286 553	0	52 887	(4 732)	0	0	334 708
Pozostałe aktywa	338 659	0	0	0	0	0	338 659
Aktywa trwałe i grupy do zbycia sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży	19 557	0	0	0	0	0	19 557
Aktywa razem	71 141 415	0	(239 022)	20 172	0	0	70 922 565

ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY

w tysiącach zł	MSR 39 31.12.2017	Kor. 1	Kor. 2	Kor. 3	Kor. 4	Kor. 5	MSSF 9 01.01.2018
ZOBOWIĄZANIA							
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	190 111	0	0	0	0	0	190 111
Instrumenty pochodne	190 111	0	0	0	0	0	190 111
Pozycje krótkie	0	0	0	0	0	0	0
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	61 484 830	0	0	0	0	0	61 484 830
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	2 353 131	0	0	0	0	0	2 353 131
Zobowiązania wobec klientów	57 273 255	0	0	0	0	0	57 273 255
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	1 156 473	0	0	0	0	0	1 156 473
Zobowiązania podporządkowane	701 971	0	0	0	0	0	701 971
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	176 853	0	0	0	0	0	176 853
Rezerwy	67 752	0	23 829	0	0	0	91 581
Nierozstrzygnięte sprawy sporne i postępowania podatkowe	46 032	0	0	0	0	0	46 032
Udzielone zobowiązania i gwarancje	21 720	0	23 829	0	0	0	45 549
Zobowiązania podatkowe	26 988	0	0	0	0	0	26 988
Bieżące zobowiązania podatkowe	26 988	0	0	0	0	0	26 988
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	0	0	0	0
Inne zobowiązania	1 422 282	0	0	0	0	0	1 422 282
Zobowiązania razem	63 368 816	0	23 829	0	0	0	63 392 645
KAPITAŁ WŁASNY							
Kapitał zakładowy	1 213 117	0	0	0	0	0	1 213 117
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej	1 147 502	0	0	0	0	0	1 147 502
Skumulowane inne całkowite dochody	(34 795)	(5 500)	0	20 172	0	0	(20 123)
Zyski zatrzymane	5 446 775	5 500	(262 851)	0	0	0	5 189 424
Kapitał własny razem	7 772 599	0	(262 851)	20 172	0	0	7 529 920
Zobowiązania i kapitał własny razem	71 141 415	0	(239 022)	20 172	0	0	70 922 565

Kor. 1 - zmiana klasyfikacji aktywów finansowych,
 Kor. 2 - zmiana wartości stanu odpisów i korekt z tytułu ryzyka kredytowego,
 Kor. 3 - wycena akcji i udziałów mniejszościowych,
 Kor. 4 - zmiana klasyfikacji portfela mnożnikowego,
 Kor. 5 - reklasyfikacja VISA

Zarówno korekta 4 jak i korekta 5 ujęte zostały po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za II kwartał 2018, w uprzednio publikowanych sprawozdaniach finansowych za rok 2017 i za I kwartał 2018 korekty te nie były uwzględnione. O wprowadzeniu korekty 4 odnośnie sposobu prezentacji portfela mnożnikowego zdecydowało podejście większości sektora bankowego, szerszy opis zagadnienia przedstawiono w punkcie 2.1.2 Modele Biznesowe Grupy/Model HTC. Korekta 5 została ujęta ponieważ zgodnie z MSR 32 inwestycja w VISA nie spełnia definicji instrumentu kapitałowego i należy prezentować to zaangażowanie jako instrument dłużny. Ze względu na brak spełnienia testu SPPI (ze względu na cechę rozliczenia poprzez przydzielenie akcji własnych) instrument ten został zaklasyfikowany jako FVTPL. Obydwie wspomniane korekty nie mają wpływu na wysokość kapitałów własnych, dotyczą jedynie sposobu prezentacji instrumentów finansowych w niniejszym sprawozdaniu.

2.1.11. Wpływ implementacji MSSF 9 na wielkość współczynników kapitałowych

Grupa oszacowała negatywny wpływ implementacji MSSF9 na współczynniki kapitałowe i oceniła je jako niematerialny.

Według stanu na 31/12/2017 r., pełne wdrożenie MSSF9 spowodowałoby spadek Wskaźnika TCR o 23 p.b. z 21,99% na 21,76%, a Wskaźnika Tier 1 o 28 p.b. z 20,03% na 19,75%. Stosując przepisy dotyczące okresów przejściowych, Wskaźnik TCR poprawiłby się o 8 p.b. do 22,07% a Wskaźnik Tier 1 o 4 p.b. do 20,07%.

Grupa podjęła decyzję o zastosowaniu przepisów dotyczących okresu przejściowego zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2395. Grupa poinformowała o tym fakcie odpowiednie Władze Nadzorcze.

2.2. MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

Dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. Grupa wdrożyła MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”. Zasady przewidziane w MSSF 15 dotyczą wszystkich umów skutkujących przychodami. Przychody ujmowane są w momencie transferu kontroli nad towarami lub usługami świadczonymi na rzecz klienta, w wysokości ceny transakcyjnej. Wszelkie towary lub usługi sprzedawane w pakietach, które da się wyodrębnić w ramach pakietu, ujmowane są oddzielnie, ponadto wszelkie upusty i rabaty dotyczące ceny transakcyjnej alokowane są do poszczególnych elementów pakietu. W przypadku, gdy wysokość przychodu jest zmienna, kwoty zmienne są zaliczane do przychodów, o ile istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przyszłości nie nastąpi odwrócenie ujęcia przychodu w wyniku przeszacowania wartości. Ponadto, koszty poniesione w celu pozyskania i zabezpieczenia kontraktu z klientem są aktywowane i rozliczane w czasie przez okres konsumowania korzyści z tego kontraktu.

Główne rodzaje przychodów i kosztów Grupy, rozpoznawane zgodnie z MSSF 15 to:

- przychody ze sprzedaży majątku trwałego,
- opłaty początkowe,
- programy lojalnościowe,
- koszty podlegające kapitalizacji.

Ze względu na fakt, że znacząca większość przychodów spółek Grupy wynika z działalności regulowanej innymi MSSF (w tym rozpoznawanych w sprawozdaniu finansowym według metody efektywnej stopy procentowej), zastosowanie zmienionego standardu nie ma znaczącego wpływu na sytuację finansową i wyniki Grupy.

3. SKONSOLIDOWANE DANE FINANSOWE (GRUPA)

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

w tysiącach zł	Nota	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Wynik z tytułu odsetek		1 331 807	462 976	1 252 538	438 281
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	1	1 881 425	647 382	1 783 024	613 252
w tym Przychody naliczane z wykorzystaniem metody efektywnej stopy procentowej		1 795 166	617 001	1 776 540	611 265
Koszty z tytułu odsetek	2	(549 618)	(184 406)	(530 486)	(174 971)
Wynik z tytułu prowizji		499 500	162 913	494 173	165 538
Przychody z tytułu prowizji	3	619 908	205 347	593 326	201 064
Koszty z tytułu opłat i prowizji	4	(120 408)	(42 434)	(99 153)	(35 526)
Przychody z tytułu dywidend		2 405	181	2 465	139
Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy	5	15 677	7 078	9 219	5 038
Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	6	58 108	21 335	36 060	8 507
Wynik z tytułu aktywów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy	7	(1 784)	(956)	0	0
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń		(14 907)	(4 949)	(12 707)	(4 118)
Wynik z pozycji wymiany		110 486	36 443	124 893	43 407
Pozostałe przychody operacyjne		34 633	9 742	57 362	20 924
Pozostałe koszty operacyjne		(34 346)	(10 288)	(48 600)	(20 092)
Przychody operacyjne		2 001 579	684 475	1 915 403	657 624
Koszty administracyjne	8	(908 373)	(302 770)	(858 329)	(277 520)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	9	(149 835)	(52 046)	(191 456)	(69 176)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych		(820)	(794)	(943)	(522)
Wynik z tytułu modyfikacji		(10 187)	(2 824)	0	0
Amortyzacja		(39 869)	(13 254)	(39 854)	(12 995)
Koszty operacyjne		(1 109 084)	(371 688)	(1 090 582)	(360 213)
Wynik na działalności operacyjnej		892 495	312 787	824 821	297 411
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych		0	0	0	0
Podatek bankowy		(148 525)	(47 869)	(140 056)	(46 376)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym		743 970	264 918	684 765	251 035
Podatek dochodowy	10	(195 836)	(64 729)	(183 185)	(63 551)
Wynik finansowy po opodatkowaniu		548 134	200 189	501 580	187 484
W tym przypadający na:					
Właścicieli jednostki dominującej		548 134	200 189	501 580	187 484
Udziały niekontrolujące		0	0	0	0
Średnia ważona liczba akcji zwykłych		1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł)		0,45	0,17	0,41	0,15

SPRAWOZDANIE ZE SKONSOLIDOWANYCH CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

<i>w tysiącach zł</i>	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Wynik finansowy po opodatkowaniu	548 134	200 189	501 580	187 484
Inne składniki całkowitych dochodów, które zostaną przeklasyfikowane na zyski lub straty	41 188	4 283	186 751	82 471
Efekt wyceny papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	13 998	(5 822)	102 274	29 233
Efekt wyceny akcji wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	0	0	4 392	2 726
Rachunkowość zabezpieczeń	27 190	10 105	80 085	50 512
Inne składniki całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	(18)	54	0	0
Zyski (straty) aktuarialne	0	0	0	0
Efekt wyceny akcji wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(18)	54	0	0
Inne składniki całkowitych dochodów przed opodatkowaniem, razem	41 170	4 337	186 751	82 471
Podatek dochodowy dotyczący składników całkowitych dochodów, które zostaną przeklasyfikowane na zyski lub straty	(7 828)	(816)	(35 482)	(15 669)
Podatek dochodowy dotyczący składników całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	3	(10)	0	0
Inne składniki całkowitych dochodów po opodatkowaniu	33 346	3 511	151 269	66 802
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	581 480	203 700	652 849	254 286
W tym przypadające na:				
Właścicieli jednostki dominującej	581 480	203 700	652 849	254 286
Udziały niekontrolujące	0	0	0	0

SKONSOLIDOWANY BILANS

AKTYWA

w tysiącach zł	Nota	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Kasa, środki w Banku Centralnym		2 237 361	2 146 680	2 080 151	3 672 323
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	11	1 259 804	1 410 008	531 125	598 545
Instrumenty pochodne		101 332	168 318	192 664	189 973
Instrumenty kapitałowe		119	123	102	163
Instrumenty dłużne		1 158 353	1 241 567	338 359	408 409
Aktywa finansowe nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom		61 604	57 444	0	0
Instrumenty kapitałowe		20 439	20 439	0	0
Instrumenty dłużne		41 165	37 005	0	0
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody (aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wg stanu na 31 grudnia 2017)	12	16 970 243	16 967 949	19 066 946	16 485 662
Instrumenty kapitałowe		26 258	26 209	50 091	48 152
Instrumenty dłużne		16 943 985	16 941 740	19 016 855	16 437 510
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	13	50 915 176	50 255 867	47 411 078	47 593 226
Obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 192 617	1 153 901	0	0
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu		49 722 559	49 101 966	47 411 078	47 593 226
Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	14	645 159	676 243	254 205	661 070
Instrumenty dłużne		50 290	47 446	0	0
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym		528 384	519 950	254 205	355 619
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu		66 485	108 847	0	305 451
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	15	192 167	166 304	885 880	576 930
Inwestycje w jednostkach zależnych, we wspólnych przedsięwzięciach i w jednostkach stowarzyszonych		0	0	0	0
Rzeczowe aktywa trwałe		184 392	189 674	185 880	173 097
Wartości niematerialne i prawne		79 591	74 788	79 756	62 392
Aktywa z tytułu podatku dochodowego		342 666	329 041	288 178	286 723
Bieżące należności podatkowe		606	1 098	1 625	11
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	17	342 060	327 943	286 553	286 712
Pozostałe aktywa		493 232	368 507	338 659	340 914
Aktywa trwałe i grupy do zbycia sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży		26 919	23 333	19 557	16 995
Aktywa razem		73 408 314	72 665 838	71 141 415	70 467 877

ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY

<i>w tysiącach zł</i>	Nota	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
ZOBOWIĄZANIA					
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	11	157 516	236 119	190 111	397 288
Instrumenty pochodne		105 046	129 801	190 111	186 079
Pozycje krótkie		52 470	106 318	0	211 209
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu		63 304 899	62 502 145	61 484 830	60 865 153
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	18	1 630 516	1 165 688	2 353 131	2 173 068
Zobowiązania wobec klientów	19	60 222 668	59 831 479	57 273 255	56 678 526
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu		11 272	94 285	0	172 345
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	20	731 445	708 893	1 156 473	1 191 578
Zobowiązania podporządkowane		708 998	701 800	701 971	649 636
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	15	358 955	506 560	176 853	317 135
Rezerwy	21	120 132	116 115	67 752	54 768
Nierozstrzygnięte sprawy sporne i postępowania podatkowe		60 833	59 426	46 032	30 829
Udzielone zobowiązania i gwarancje		59 299	56 689	21 720	23 939
Zobowiązania podatkowe		16 852	23 664	26 988	32 072
Bieżące zobowiązania podatkowe		16 852	23 664	26 988	32 072
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	17	0	0	0	0
Inne zobowiązania		1 338 560	1 373 535	1 422 282	1 207 406
Zobowiązania razem		65 296 914	64 758 138	63 368 816	62 873 822
KAPITAŁ WŁASNY					
Kapitał zakładowy		1 213 117	1 213 117	1 213 117	1 213 117
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej		1 147 502	1 147 502	1 147 502	1 147 502
Skumulowane inne całkowite dochody		13 223	9 712	(34 795)	(33 693)
Zyski zatrzymane		5 737 558	5 537 369	5 446 775	5 267 128
Kapitał własny razem		8 111 400	7 907 700	7 772 599	7 594 054
Zobowiązania i kapitał własny razem		73 408 314	72 665 838	71 141 415	70 467 876
Wartość księgowa		8 111 400	7 907 700	7 772 599	7 594 054
Liczba akcji		1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł)		6,69	6,52	6,41	6,26

ZESTAWIENIE ZMIAN W SKONSOLIDOWANYM KAPITALE WŁASNYM

w tysiącach zł	Razem skonsolidowany kapitał własny	Kapitał zakładowy	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wart. nominalnej	Skumulowane inne całkowite dochody	Zyski zatrzymane	
					wynik niepodzielony	pozostałe kapitały
01.01.2018 - 30.09.2018						
Kapitał własny na początek okresu	7 772 599	1 213 117	1 147 502	(34 795)	863 313	4 583 462
korekta bilansu otwarcia z tytułu wdrożenia MSSF9	(242 679)	0	0	14 672	(257 351)	0
Kapitał własny na 01.01.2018	7 529 920	1 213 117	1 147 502	(20 123)	605 962	4 583 462
Całkowite dochody za trzy kwartały 2018 (netto)	581 480	0	0	33 346	548 134	0
wynik finansowy	548 134	0	0	0	548 134	0
wycena papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	11 337	0	0	11 337	0	0
wycena papierów kapitałowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(15)	0	0	(15)	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	22 024	0	0	22 024	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(695 290)	695 290
Kapitał własny na koniec okresu	8 111 400	1 213 117	1 147 502	13 223	458 806	5 278 752
01.07.2018 - 30.09.2018						
Kapitał własny na początek okresu	7 907 700	1 213 117	1 147 502	9 712	258 617	5 278 752
Całkowite dochody za trzeci kwartał 2018 (netto)	203 700	0	0	3 511	200 189	0
wynik finansowy	200 189	0	0	0	200 189	0
wycena papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(4 716)	0	0	(4 716)	0	0
wycena papierów kapitałowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	42	0	0	42	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	8 185	0	0	8 185	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	0	0
Kapitał własny na koniec okresu	8 111 400	1 213 117	1 147 502	13 223	458 806	5 278 752
01.01.2017 - 31.12.2017						
Kapitał własny na początek okresu	6 941 205	1 213 117	1 147 502	(184 962)	851 770	3 913 778
Całkowite dochody za rok 2017 (netto)	831 394	0	0	150 167	681 227	0
wynik finansowy	681 227	0	0	0	681 227	0
wycena papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	90 754	0	0	90 754	0	0
wycena papierów kapitałowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	4 241	0	0	4 241	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	56 844	0	0	56 844	0	0
zyski / straty aktuarialne	(1 672)	0	0	(1 672)	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(669 684)	669 684
Kapitał własny na koniec okresu	7 772 599	1 213 117	1 147 502	(34 795)	863 313	4 583 462
01.01.2017 - 30.09.2017						
Kapitał własny na początek okresu	6 941 205	1 213 117	1 147 502	(184 962)	851 770	3 913 778
Całkowite dochody za trzy kwartały 2017 (netto)	652 849	0	0	151 269	501 580	0
wynik finansowy	501 580	0	0	0	501 580	0
wycena papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	82 842	0	0	82 842	0	0
wycena papierów kapitałowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	3 558	0	0	3 558	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	64 869	0	0	64 869	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(669 786)	669 786
Kapitał własny na koniec okresu	7 594 054	1 213 117	1 147 502	(33 693)	683 564	4 583 564

SKONSOLIDOWANE PRZEPLÝWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH

A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej

<i>w tysiącach zł</i>	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Zysk (strata) po opodatkowaniu	548 134	200 189	501 580	187 484
Korekty razem:	(2 040 582)	(400 841)	577 831	(50 094)
Amortyzacja	39 869	13 254	39 854	12 995
Zyski/straty z tytułu różnic kursowych	28 536	(14 261)	(53 357)	20 164
Przychody z tytułu dywidend	(2 405)	(181)	(2 465)	(139)
Rezerwy	28 551	4 017	5 353	8 468
Wynik na sprzedaży i likwidacji inwestycyjnych aktywów finansowych	(23 459)	(10 851)	(20 681)	(7 458)
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	(69 870)	112 673	(489 959)	(101 112)
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych innym bankom	(105 878)	138 201	889 758	152 699
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(3 805 284)	(665 649)	(579 106)	(278 627)
Zmiana stanu należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	(66 485)	42 362	(214 931)	(240 303)
Zmiana stanu zobowiązań wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat	149 507	(226 208)	(774 246)	(88 302)
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	(837 992)	48 913	648 630	419 312
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	2 949 413	391 189	802 917	(309 432)
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	11 272	(83 013)	77 511	77 511
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	(95 648)	22 552	172 345	98 276
Zmiana stanu rozrachunków z tytułu podatku dochodowego	197 111	65 506	193 531	63 487
Podatek dochodowy zapłacony	(220 713)	(86 767)	(219 789)	(76 303)
Zmiana stanu pozostałych aktywów i pasywów	(238 984)	(159 699)	93 780	195 124
Pozostałe pozycje	21 877	7 121	8 686	3 546
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	(1 492 448)	(200 652)	1 079 411	137 390

B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej

w tysiącach zł	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Zbycie/nabycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowego majątku trwałego	(30 859)	(8 925)	(37 431)	(15 201)
Zbycie/nabycie akcji i udziałów w podmiotach podporządkowanych	0	0	0	0
Zbycie/nabycie inwestycyjnych aktywów finansowych	(3 356 066)	(502 546)	(1 877 435)	(393 045)
Pozostałe wpływy/wydatki inwestycyjne	2 405	181	2 465	139
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(3 384 520)	(511 290)	(1 912 401)	(408 107)

C. Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej

w tysiącach zł	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Wpływy z działalności finansowej	515 610	430 176	671 628	372 028
Zaciągnięcie kredytów długoterminowych	515 610	430 176	342 316	342 316
Emisja dłużnych papierów wartościowych	0	0	329 312	29 712
Zwiększenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	0	0	0
Wpływy z emisji akcji własnych oraz dopłat do kapitału	0	0	0	0
Pozostałe wpływy finansowe	0	0	0	0
Wydatki z tytułu działalności finansowej	(772 574)	0	(587 286)	(469)
Splata kredytów długoterminowych	(423 518)	0	(48 036)	0
Wykup dłużnych papierów wartościowych	(329 380)	0	(529 081)	0
Zmniejszenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	0	0	0
Wydatki z tytułu kosztów emisji	0	0	0	0
Umorzenie akcji	0	0	0	0
Płatności dywidend i innych wypłat na rzecz właścicieli	0	0	0	0
Pozostałe wydatki finansowe	(19 676)	0	(10 169)	(469)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(256 964)	430 176	84 342	371 559

D. Zmiana stanu środków pieniężnych netto (A+B+C)	(5 133 932)	(281 766)	(748 648)	100 842
- w tym z tytułu różnic kursowych	5 048	(4 793)	(6 775)	(4)
E. Środki pieniężne na początek okresu sprawozdawczego	8 408 252	3 556 086	5 381 982	4 532 492
F. Środki pieniężne na koniec okresu sprawozdawczego (D+E)	3 274 320	3 274 320	4 633 334	4 633 334

4. NOTY DO SKONSOLIDOWANYCH DANYCH FINANSOWYCH

Nota (1) Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze obejmujące:

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Przychody odsetkowe od Aktywów wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	456 419	150 154	478 599	161 346
Instrumenty dłużne	257 535	83 353	245 534	84 785
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	198 884	66 801	233 065	76 561
Przychody odsetkowe od Aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu	1 338 747	466 847	1 297 941	449 919
Środki w Banku Centralnym	7 829	2 622	20 367	7 060
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 324 400	461 593	1 270 977	440 855
Instrumenty dłużne	1 112	381	0	0
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	1 136	277	846	226
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	4 270	1 974	5 751	1 778
Przychody o charakterze podobnym do odsetkowego z tytułu:	86 259	30 381	6 484	1 987
Kredyty i pożyczki udzielone klientom obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	72 052	25 234	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu - Instrumenty dłużne	14 206	5 146	6 484	1 987
Razem:	1 881 425	647 382	1 783 024	613 252

Przychody odsetkowe za III kwartały 2018 zawierają odsetki naliczone od kredytów z rozpoznaną utratą wartości w kwocie 39 534 tys. zł (odpowiednio dla danych porównawczych za III kwartały roku 2017 kwota tych odsetek wynosiła 46 099 tys. zł). Niniejsze przychody odsetkowe obliczane są w oparciu o kwoty zaangażowania netto uwzględniające dokonane odpisy z tytułu utraty wartości.

Nota (2) Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty obejmujące:

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	(549 406)	(184 334)	(530 209)	(174 878)
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	(15 476)	(5 492)	(22 478)	(9 007)
Zobowiązania wobec klientów	(485 494)	(162 554)	(465 691)	(151 913)
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	(9 440)	(4 968)	(10 925)	(3 740)
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	(17 544)	(4 122)	(22 364)	(7 331)
Zobowiązania podporządkowane	(21 452)	(7 198)	(8 751)	(2 887)
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	0	0	0	0
Inne	(212)	(72)	(277)	(93)
Razem:	(549 618)	(184 406)	(530 486)	(174 971)

Nota (3) Przychody z tytułu prowizji

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Prowizje za prowadzenie rachunków	62 167	20 763	58 052	18 680
Prowizje za realizację przelewów, wpłat i wypłat gotówkowych oraz inne transakcje płatnicze	55 041	18 129	45 545	16 304
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	121 455	39 864	112 883	37 947
Prowizje z tytułu udzielonych gwarancji i poręczeń	10 775	3 610	9 410	2 871
Prowizje za obsługę kart płatniczych i kredytowych	129 976	46 081	120 657	41 998
Prowizje z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych	78 599	24 643	73 523	24 620
Prowizje z tytułu dystrybucji jednostek uczestnictwa i innych produktów oszczędnościowych	55 387	18 625	67 378	21 602
Prowizje z tytułu działalności maklerskiej i powierniczej	13 906	4 235	15 745	4 853
Prowizje z tytułu funduszy inwestycyjnych zarządzanych przez Grupę	69 135	21 518	68 088	24 181
Pozostałe prowizje	23 467	7 879	22 045	8 008
Razem:	619 908	205 347	593 326	201 064

Nota (4) Koszty z tytułu prowizji

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Prowizje za prowadzenie rachunków	(1 325)	(455)	(1 170)	(437)
Prowizje za realizację przelewów, wpłat i wypłat gotówkowych oraz inne transakcje płatnicze	(4 083)	(1 376)	(2 645)	(1 048)
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	(22 462)	(8 096)	(13 852)	(5 165)
Prowizje za obsługę kart płatniczych i kredytowych	(66 973)	(23 375)	(57 226)	(20 127)
Prowizje z tytułu działalności maklerskiej i powierniczej	(2 460)	(746)	(2 715)	(790)
Prowizje z tytułu funduszy inwestycyjnych zarządzanych przez Grupę	(7 341)	(2 177)	(7 550)	(2 699)
Pozostałe prowizje	(15 764)	(6 209)	(13 995)	(5 260)
Razem:	(120 408)	(42 434)	(99 153)	(35 526)

Nota (5) Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Operacje instrumentami dłużnymi	15 677	7 078	6 787	2 602
Operacje instrumentami kapitałowymi i jednostkami uczestnictwa	0	0	2 432	2 436
Razem:	15 677	7 078	9 219	5 038

Nota (6) Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Operacje papierami wartościowymi	9 937	2 569	3 474	457
Operacje instrumentami pochodnymi	49 298	19 074	33 873	8 639
Koszty operacji finansowych	(1 128)	(309)	(1 287)	(589)
Razem:	58 108	21 335	36 060	8 507

Nota (7) Wynik z tytułu aktywów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(13 318)	(5 116)	0	0
Instrumenty kapitałowe	0	0	0	0
Instrumenty dłużne	11 534	4 160	0	0
Razem:	(1 784)	(956)	0	0

Nota (8) Koszty administracyjne

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Koszty pracownicze	(477 187)	(160 967)	(443 966)	(149 012)
Wynagrodzenia	(392 111)	(134 128)	(366 017)	(124 876)
Narzuty na wynagrodzenia	(67 242)	(21 092)	(61 650)	(19 216)
Świadczenia na rzecz pracowników, w tym:	(17 834)	(5 747)	(16 299)	(4 920)
rezerwy na odprawy emerytalne	(2 734)	(921)	(2 130)	(720)
rezerwy na niewykorzystane urlopy	(92)	(56)	(23)	(7)
pozostałe	(15 007)	(4 769)	(14 146)	(4 193)
Pozostałe koszty administracyjne	(431 187)	(141 804)	(414 363)	(128 508)
Koszty reklamy, promocji i reprezentacji	(38 389)	(14 432)	(36 069)	(14 870)
Koszty informatyki i łączności	(65 998)	(22 435)	(57 798)	(19 583)
Koszty wynajmu	(109 602)	(36 086)	(118 437)	(39 714)
Koszty utrzymania budynków, wyposażenia, materiałów	(20 191)	(6 924)	(19 118)	(6 380)
Koszty bankomatów i obsługi gotówki	(14 426)	(4 935)	(13 010)	(4 465)
Koszty usług doradczych, audytowych, prawniczych, tłumaczeń	(23 989)	(10 538)	(22 498)	(9 701)
Podatki i opłaty różne	(16 938)	(5 923)	(12 987)	(4 560)
Koszty KIR	(4 087)	(1 413)	(3 546)	(1 211)
Koszty PFRON	(3 673)	(1 278)	(3 568)	(1 021)
Koszty BFG	(87 445)	(17 822)	(86 177)	(13 237)
Koszty Nadzoru Finansowego	(5 299)	(2 612)	(1 756)	782
Pozostałe	(41 149)	(17 405)	(39 399)	(14 548)
Razem:	(908 373)	(302 770)	(858 329)	(277 520)

Począwszy od 1 stycznia 2018 Grupa zmieniła sposób w jaki prezentowana jest w Rachunku zysków i strat opłata na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków pobierana przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Niniejsza składka uprzednio była prezentowana w Pozostałych kosztach operacyjnych, podczas gdy od 2018 roku opłata ta jest ujmowana jako składowa pozostałych Kosztów administracyjnych (łącznie z opłatami na fundusz gwarancyjny BFG). Dane porównawcze za III kwartały 2017 zostały skorygowane poprzez pomniejszenie wartości Pozostałych kosztów operacyjnych przy jednoczesnym zwiększeniu Kosztów administracyjnych o kwotę 46 440 tys. zł.

Nota (9) Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Z tytułu odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(136 957)	(49 317)	(192 749)	(67 937)
Utworzenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(518 975)	(111 639)	(498 583)	(141 061)
Odwrócenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	379 649	61 822	302 057	69 912
Kwoty odzyskane z tytułu kredytów uprzednio spisanych w ciężar rezerw	2 275	500	1 547	982
Sprzedaż wierzytelności	94	0	2 230	2 230
Z tytułu odpisów dla papierów wartościowych	723	(2)	662	0
Utworzenie odpisów dla papierów wartościowych	(20)	(2)	0	0
Odwrócenie odpisów dla papierów wartościowych	743	0	662	0
Z tytułu odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(13 601)	(2 727)	631	(1 239)
Utworzenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(57 682)	(12 291)	(13 176)	(1 538)
Odwrócenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	44 081	9 564	13 807	299
Razem:	(149 835)	(52 046)	(191 456)	(69 176)

Nota (10a) Podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Bieżący podatek	(211 010)	(79 670)	(231 613)	(82 005)
Bieżący rok	(210 618)	(79 376)	(231 613)	(82 005)
Korekta lat ubiegłych	(392)	(294)	0	0
Podatek odroczony:	15 174	14 941	48 428	18 454
Powstanie i odwrócenie różnic przejściowych	14 441	14 632	48 112	18 306
Powstanie / (Wykorzystanie) straty podatkowej	733	309	316	148
Razem obciążenie podatkowe w rachunku zysków i strat:	(195 836)	(64 729)	(183 185)	(63 551)

Nota (10b) Efektywna stawka podatkowa

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Wynik finansowy brutto	743 970	264 918	684 765	251 035
Ustawowa stawka podatkowa	19%	19%	19%	19%
Podatek dochodowy wg obowiązującej stawki podatkowej 19%	(141 354)	(50 334)	(130 105)	(47 696)
Wpływ różnic trwałych na obciążenia podatkowe:	(54 090)	(14 101)	(53 080)	(15 855)
Przychody niepodlegające opodatkowaniu	477	114	354	2
Przychody z tytułu dywidend	329	(9)	322	(7)
Rozwiązanie pozostałych rezerw	148	123	32	9
Pozostałe	0	0	0	0
Koszty nie stanowiące kosztów podatkowych	(54 567)	(14 215)	(53 434)	(15 857)
Strata na zbyciu wierzytelności	(27)	0	(817)	(817)
Składka PFRON	(697)	(243)	(678)	(194)
Składki na Bankowy Fundusz Gwarancyjny	(16 614)	(3 386)	(16 374)	(2 516)
Podatek bankowy	(28 220)	(9 095)	(26 611)	(8 812)
Koszty rezerw na należności faktoringowe	(349)	(304)	(3 265)	(606)
Wierzytelności spisane w ciężar rezerw	(1 162)	(717)	(1 115)	(241)
Koszty postępowań sądowych i spraw spornych	(5 303)	(441)	(1 495)	(1 395)
Koszty amortyzacji i ubezpieczeń samochodów osobowych w części przekraczającej 20.000 Euro	(1 484)	(457)	(2 006)	(807)
Pozostałe	(711)	428	(1 073)	(469)
Korekty zeznań CIT-8 za lata ubiegłe	(392)	(294)	0	0
Razem obciążenie podatkowe w rachunku zysków i strat	(195 836)	(64 729)	(183 185)	(63 551)
Efektywna stawka podatkowa	26%	24%	27%	25%

Nota (10c) Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitale własnym

	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Wycena papierów wartościowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(19 393)	(20 489)	(13 296)	(11 279)
Wycena instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	15 819	17 739	20 985	19 102
Zyski / (straty) aktuarialne	473	473	473	81
Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach	(3 101)	(2 277)	8 162	7 904

Począwszy od 1 stycznia 2011 r. Bank utworzył łącznie z jednostką zależną - spółką Millennium Services Sp. z o.o., Podatkową Grupę Kapitałową (PGK). PGK jest instytucją prawa podatkowego przewidzianą przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Jej istotą jest skupienie dwóch lub więcej podmiotów powiązanych kapitałowo pod postacią jednego podatnika podatku dochodowego od osób prawnych. Utworzenie PGK nie prowadzi do powstania nowego podmiotu, a konsolidacja dokonuje się wyłącznie na poziomie rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych. Zawiązanie PGK ma na celu zwiększenie efektywności zarządzania w obszarze podatkowym w ramach Grupy Kapitałowej Banku oraz ograniczenie ryzyk wynikających z obowiązków w zakresie rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych, poprzez centralizację kompetencji wynikającą z przeniesienia na jeden podmiot (Bank) obowiązków w zakresie obliczania i wpłacania podatku.

Od 1 stycznia 2017 r. funkcjonuje nowa PGK Banku składająca się z: Banku Millennium S.A (podmiot dominujący), Millennium Service Sp. z o.o. oraz Millennium Goodie Sp. z o.o. Niniejsza PGK została utworzona na okres trzech lat: od 1 stycznia 2017 - 31 grudnia 2019.

Postępowania kontrolne Mazowieckiego Urzędu Celno-Skarbowego Kontroli Skarbowej w Banku Millennium

Postanowieniem z dnia 19 listopada 2014 roku Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej (UKS) wszczął postępowanie kontrolne w zakresie rzetelności deklarowanych podstaw opodatkowania oraz prawidłowości obliczenia i wpłacenia podatku CIT za 2010 rok. W wyniku przeprowadzonego postępowania wydał w dniu 19 grudnia 2016 r. decyzję, w której zwiększył podatek należny o kwotę 1,7 mln PLN. W dniu 3 stycznia 2017 r. wniesione zostało odwołanie od wydanej decyzji do organu II instancji. W konsekwencji odwołania w dniu 19 maja 2017 roku Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Warszawie, w wydanej decyzji uchylił w całości decyzję organu I instancji i przekazał do ponownego rozpatrzenia przez ten organ. Postanowieniem Naczelnika Mazowieckiego Urzędu Celno-Skarbowego w Warszawie (dawny UKS) z dnia 30 sierpnia 2018 r. termin zakończenia postępowania kontrolnego został wyznaczony na 12 listopada 2018 r.

W ramach prowadzonego postępowania kontrolnego UKS postanowieniem z dnia 24 listopada 2016 r. Dyrektor UKS wskazał na możliwość złożenia korekty w zakresie postępowania kontrolnego, uprzednio złożonej deklaracji podatkowej. Bank korzystając z tej możliwości w dniu 1 grudnia 2016 r. złożył korektę CIT-8 za rok 2010 wraz z wyjaśnieniami przyczyn korekty, zawierając w treści wniosek o stwierdzenie nadpłaty. Decyzją z dnia 1 marca 2017 r. Naczelnik II Mazowieckiego Urzędu Skarbowego umorzył postępowanie w sprawie nadpłaty podatku, stwierdzając, że korekta deklaracji była skuteczna, ale została wyeliminowana z obrotu prawnego decyzją Dyrektora UKS z dnia 19 grudnia 2016 r. W dniu 13 marca 2017 r. Bank odwołał się od tej decyzji do organu II instancji, który w dniu 19 czerwca 2017 r. wydał decyzję utrzymującą w mocy zaskarżoną decyzję. W dniu 19 lipca 2017 r. Bank wniósł skargę na tę decyzję do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA) w Warszawie. Wyrokiem z dnia 15 maja 2018 r. WSA w Warszawie oddalił skargę Banku. Po analizie uzasadnienia wyroku Bank zdecydował o nieskładaniu skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego i przekazał kopię wyroku kontrolującym z Mazowieckiego Urzędu Celno-Skarbowego ze stanowiskiem, że sąd wskazał, iż nadpłata podatku może być stwierdzona w decyzji UKS a nie Drugiego Mazowieckiego Urzędu Skarbowego.

Nota (11a) Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Dłużne papiery wartościowe	1 158 353	1 241 567	338 359	408 409
Papiery wartościowe Skarbu Państwa	1 158 345	1 241 559	338 351	408 401
a) bony	0	0	0	0
b) obligacje	1 158 345	1 241 559	338 351	408 401
Pozostałe papiery wartościowe	8	8	8	8
a) notowane	8	8	8	8
b) nienotowane	0	0	0	0
Instrumenty kapitałowe	119	123	102	163
Kwotowane na aktywnym rynku	119	123	102	163
a) podmiotów finansowych	0	0	0	0
b) podmiotów niefinansowych	119	123	102	163
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	5 173	6 054	7 784	8 663
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	96 159	162 264	184 880	181 310
Razem:	1 259 804	1 410 008	531 125	598 545

Nota (11b) Aktywa i Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu - Wycena pochodnych instrumentów finansowych i korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz Pozycje krótkie wg stanu na 30.09.2018

	Wartości godziwe		
	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	(15)	32 178	32 193
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	0	0	0
Swapy na stopę procentową (IRS)	(15)	32 178	32 193
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	0	0	0
2. Walutowe instrumenty pochodne	(4 049)	29 632	33 681
Kontrakty walutowe	(6 475)	3 774	10 249
Swapy walutowe	7 620	24 973	17 353
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	(5 194)	885	6 079
Opcje walutowe	0	0	0
3. Instrumenty wbudowane	(31 968)	7	31 975
Opcje wbudowane w depozyty	(27 598)	0	27 598
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	(4 370)	7	4 377
4. Opcje na indeksy	32 145	34 342	2 197
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, razem:	(3 887)	96 159	100 046
Wycena pozycji zabezpieczanych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej		5 173	5 000
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży dłużnych papierów wartościowych			52 470

Nota (11c) Aktywa i Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu - Wycena pochodnych instrumentów finansowych i korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz Pozycje krótkie wg stanu na 30.06.2018

	Wartości godziwe		
	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	(412)	43 910	44 322
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	0	0	0
Swapy na stopę procentową (IRS)	(412)	43 910	44 322
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	0	0	0
2. Walutowe instrumenty pochodne	36 424	86 216	49 792
Kontrakty walutowe	10 407	23 328	12 921
Swapy walutowe	32 416	58 620	26 204
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	(6 399)	4 268	10 667
Opcje walutowe	0	0	0
3. Instrumenty wbudowane	(24 633)	2 128	26 761
Opcje wbudowane w depozyty	(21 501)	0	21 501
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	(3 132)	2 128	5 260
4. Opcje na indeksy	26 934	30 010	3 076
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, razem:	38 313	162 264	123 951
Wycena pozycji zabezpieczanych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej		6 054	5 850
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży dłużnych papierów wartościowych			106 318

Nota (11d) Aktywa i Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu - Wycena pochodnych instrumentów finansowych i korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz Pozycje krótkie wg stanu na 31.12.2017

	Wartości godziwe		
	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	(983)	78 219	79 202
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	0	0	0
Swapy na stopę procentową (IRS)	(983)	78 219	79 202
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	0	0	0
2. Walutowe instrumenty pochodne	2 346	61 515	59 169
Kontrakty walutowe	(4 263)	18 777	23 040
Swapy walutowe	12 523	40 856	28 333
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	(5 914)	1 882	7 796
Opcje walutowe	0	0	0
3. Instrumenty wbudowane	(42 231)	7	42 238
Opcje wbudowane w depozyty	(36 306)	0	36 306
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	(5 925)	7	5 932
4. Opcje na indeksy	43 159	45 139	1 980
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, razem:	2 291	184 880	182 589
Wycena pozycji zabezpieczanych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej		7 784	7 522
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży dłużnych papierów wartościowych			0

Nota (11e) Aktywa i Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu - Wycena pochodnych instrumentów finansowych i korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz Pozycje krótkie wg stanu na 30.09.2017

	Wartości godziwe		
	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	(6 409)	70 235	76 644
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	0	0	0
Swapy na stopę procentową (IRS)	(6 409)	70 235	76 644
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	0	0	0
2. Walutowe instrumenty pochodne	10 237	64 273	54 036
Kontrakty walutowe	(5 496)	17 108	22 604
Swapy walutowe	22 811	45 449	22 638
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	(7 078)	1 716	8 794
Opcje walutowe	0	0	0
3. Instrumenty wbudowane	(44 667)	45	44 712
Opcje wbudowane w depozyty	(39 427)	0	39 427
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	(5 240)	45	5 285
4. Opcje na indeksy	44 443	46 757	2 314
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, razem:	3 604	181 310	177 706
Wycena pozycji zabezpieczanych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej		8 663	8 373
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży dłużnych papierów wartościowych			211 209

Nota (12) Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody

	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Dłużne papiery wartościowe	16 943 985	16 941 740	19 016 855	16 437 510
Papiery wartościowe Skarbu Państwa	16 113 675	15 921 059	12 810 462	15 610 160
a) bony	0	0	0	0
b) obligacje	16 113 675	15 921 059	12 810 462	15 610 160
Papiery wartościowe banku centralnego	749 875	939 867	6 077 287	691 970
a) bony	749 875	939 867	6 077 287	691 970
b) obligacje	0	0	0	0
Pozostałe papiery wartościowe:	80 435	80 814	129 106	135 380
a) notowane	80 435	80 814	81 130	80 081
b) nienotowane	0	0	47 976	55 299
Udziały i akcje w innych jednostkach	26 258	26 209	50 091	48 152
Inne instrumenty finansowe	0	0	0	0
Razem aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody:	16 970 243	16 967 949	19 066 946	16 485 662

Nota (13a) Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wartość bilansowa:	30.09.2018	30.06.2018
Obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat *	1 192 617	1 153 901
- Przedsiębiorstwa	19 714	19 912
- Osoby prywatne	1 172 733	1 133 832
- Sektor instytucji rządowych i samorządowych	170	157
* Powyższe dane uwzględniają korektę z tytułu wyceny do wartości godziwej w wysokości odpowiednio:	-67 808	-76 277

W wyniku implementacji nowych zasad w obszarze klasyfikacji instrumentów finansowych w aktywach Grupy wyodrębniono ekspozycje kredytowe zawierające w definicji oprocentowania dźwignię finansową/mnożnik i zakwalifikowano w niniejszym sprawozdaniu finansowym jako „Aktywa finansowe inne niż przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - Kredyty i zaliczki”. Należy zaznaczyć, iż w sektorze bankowym nadal toczy się dyskusja odnośnie sposobu prezentacji takich kredytów; czy właściwy jest model wyceny według wartości godziwej czy według zamortyzowanego kosztu. Zapisy MSSF9 wskazują iż cecha mnożnika powoduje modyfikację pieniądza w czasie i konieczność wyceny do wartości godziwej, jednakże sens ekonomiczny transakcji czyli zarządzanie portfelem nie oparte o wartości godziwą i utrzymywanie portfela w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy jest charakterystyczne dla portfeli wycenianych według zamortyzowanego kosztu.

30.09.2018	Wartość bilansowa brutto			Skumulowana utrata wartości			Wartość bilansowa netto
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	46 058 837	3 032 824	2 411 735	(225 515)	(181 822)	(1 373 500)	49 722 559
- Przedsiębiorstwa	14 610 655	1 543 970	807 587	(158 234)	(73 848)	(459 416)	16 270 714
- Osoby prywatne	31 200 056	1 487 402	1 604 148	(66 965)	(107 972)	(914 084)	33 202 585
- Sektor instytucji rządowych i samorządowych	248 126	1 452	0	(316)	(2)	0	249 260

30.06.2018	Wartość bilansowa brutto			Skumulowana utrata wartości			Wartość bilansowa netto
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	45 123 585	3 374 973	2 408 724	(227 461)	(190 625)	(1 387 230)	49 101 966
- Przedsiębiorstwa	14 163 201	1 891 959	784 046	(161 946)	(79 483)	(452 456)	16 145 321
- Osoby prywatne	30 684 793	1 481 562	1 624 678	(65 201)	(111 140)	(934 774)	32 679 918
- Sektor instytucji rządowych i samorządowych	275 591	1 452	0	(314)	(2)	0	276 727

Nota (13b) Kredyty i pożyczki udzielone klientom

	30.09.2018		30.06.2018	
	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Wyceniane wg wartości godziwej *	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Wyceniane wg wartości godziwej *
Kredyty i pożyczki udzielone	44 816 894	444 371	44 269 560	405 764
- podmiotom gospodarczym	10 503 983	0	10 424 686	0
- klientom indywidualnym	34 064 280	444 371	33 568 714	405 764
- jednostkom budżetowym	248 631	0	276 160	0
Należności z tytułu kart płatniczych	2 970	748 246	3 154	748 137
- od podmiotów gospodarczych	170	19 885	353	20 069
- od klientów indywidualnych	2 799	728 361	2 801	728 068
Skupione wierzytelności	261 085	0	235 468	0
- podmiotów gospodarczych	261 085	0	235 468	0
- jednostek budżetowych	0	0	0	0
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	10 229	0	12 028	0
Dłużne papiery wartościowe uprawnione do redyskonta w Banku Centralnym	5 450	0	6 429	0
Należności z tytułu leasingu finansowego	6 140 813	0	6 125 704	0
Inne	4 657	0	4 265	0
Odsetki	261 298	0	250 674	0
Razem:	51 503 396	1 192 617	50 907 282	1 153 901
Odpisy aktualizujące wartość należności	(1 780 837)	-	(1 805 316)	-
Razem wartość bilansowa:	49 722 560	1 192 617	49 101 966	1 153 901
* Powyższe dane uwzględniają korektę z tytułu wyceny do wartości godziwej w wysokości:	-	(67 808)	-	(76 277)

Nota (13c) Kredyty i pożyczki udzielone klientom

	31.12.2017	30.09.2017
Kredyty i pożyczki udzielone	41 850 883	42 230 317
- podmiotom gospodarczym	9 610 098	9 470 749
- klientom indywidualnym	31 977 162	32 451 401
- jednostkom budżetowym	263 623	308 167
Należności z tytułu kart płatniczych	763 964	749 006
- od podmiotów gospodarczych	20 770	22 776
- od klientów indywidualnych	743 194	726 230
Skupione wierzytelności	259 373	208 459
- podmiotów gospodarczych	255 342	207 611
- jednostek budżetowych	4 031	848
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	10 893	10 983
Dłużne papiery wartościowe uprawnione do redyskonta w Banku Centralnym	5 590	4 559
Należności z tytułu leasingu finansowego	5 741 101	5 619 619
Inne	5 028	5 607
Odsetki	271 474	269 984
Razem:	48 908 306	49 098 534
Odpisy aktualizujące wartość należności	(1 497 228)	(1 505 308)
Razem wartość bilansowa:	47 411 078	47 593 226

Nota (13d) Jakość portfela kredytów i pożyczek wycenianych wg zamortyzowanego kosztu

	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	51 503 396	50 907 282	48 908 306	49 098 534
- z rozpoznaną utratą wartości	2 411 735	2 408 724	2 232 666	2 262 340
- bez rozpoznanej utraty wartości	49 091 661	48 498 558	46 675 640	46 836 194
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 780 837)	(1 805 316)	(1 497 228)	(1 505 308)
- na ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	(1 373 500)	(1 387 230)	(1 315 256)	(1 312 545)
- na ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	(407 337)	(418 086)	(181 972)	(192 763)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto):	49 722 559	49 101 966	47 411 078	47 593 226

Nota (13e) Podział portfela kredytów i pożyczek wycenianych wg zamortyzowanego kosztu ze względu na metodę szacunku utraty wartości

	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	51 503 396	50 907 282	48 908 306	49 098 534
- wyceniane indywidualnie	746 632	734 322	721 524	731 056
- wyceniane portfelowo	50 756 764	50 172 961	48 186 782	48 367 478
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 780 837)	(1 805 316)	(1 497 228)	(1 505 308)
- utworzony na bazie analizy indywidualnej	(380 161)	(374 651)	(410 445)	(386 811)
- utworzony na bazie analizy kolektywnej	(1 400 676)	(1 430 665)	(1 086 783)	(1 118 497)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto):	49 722 559	49 101 966	47 411 078	47 593 226

Nota (13f) Podział portfela kredytów i pożyczek wycenianych wg zamortyzowanego kosztu ze względu na rodzaj klientów

	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	51 503 396	50 907 282	48 908 306	49 098 534
- korporacyjnym	17 211 791	17 116 248	15 955 226	15 690 194
- indywidualnym	34 291 606	33 791 034	32 953 080	33 408 340
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 780 837)	(1 805 316)	(1 497 228)	(1 505 308)
- utworzony na należności od klientów korporacyjnych	(691 816)	(694 201)	(556 972)	(559 746)
- utworzony na należności od klientów indywidualnych	(1 089 021)	(1 111 115)	(940 256)	(945 562)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto):	49 722 559	49 101 966	47 411 078	47 593 226

Nota (13g) Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek wycenianych wg zamortyzowanego kosztu

	01.01.2018 - 30.09.2018	01.01.2018 - 30.06.2018	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 30.09.2017
Stan na początek okresu	1 497 228	1 497 228	1 364 913	1 364 913
Korekty z tytułu wdrożenia MSSF9	327 434	327 434	0	0
Skorygowany stan na początek okresu	1 824 662	1 824 662	1 364 913	1 364 913
Zmiana w wartości rezerw:	(43 825)	(19 346)	132 315	140 395
Odpisy dokonane w okresie	518 959	407 336	627 978	498 583
Wartości spisane w ciężar odpisów	(209 788)	(130 811)	(105 093)	(38 428)
Odwrocenie odpisów w okresie	(379 649)	(317 827)	(365 600)	(302 057)
Sprzedaż wierzytelności	(5 506)	(5 506)	(5 897)	(5 897)
Utworzenie KOIM (*)	19 361	12 795	0	0
Zmiana z tytułu różnic kursowych	12 676	14 570	(19 073)	(11 806)
Inne	122	97	0	0
Stan na koniec okresu:	1 780 837	1 805 316	1 497 228	1 505 308

(*) Zgodnie z MSSF9 Grupa nalicza odsetki od portfela kredytowego z rozpoznaną utratą wartości od wartości ekspozycji netto. W tym celu naliczana jest i ujmowana jako pomniejszenie przychodów odsetkowych tak zwana korekta odsetek impairmentowych („KOIM”). Przedmiotowa korekta w bilansie prezentowana jest jako odpis z tytułu utraty wartości, w konsekwencji uzgodnienie zmiany stanu odpisów z tytułu utraty wartości wymaga uwzględnienia korekty KOIM ujmowanej w przychodach odsetkowych.

Nota (14a) Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu

wg stanu na 30.09.2018	Wartość bilansowa brutto			Skumulowana utrata wartości			Wartość bilansowa netto
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	
Instrumenty dłużne	50 313	0	0	(23)	0	0	50 290
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	528 401	0	0	(16)	0	0	528 385
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	66 485	0	0	0	0	0	66 485

wg stanu na 30.06.2018	Wartość bilansowa brutto			Skumulowana utrata wartości			Wartość bilansowa netto
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	
Instrumenty dłużne	47 467	0	0	(21)	0	0	47 446
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	519 950	0	0	0	0	0	519 950
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	108 847	0	0	0	0	0	108 847

Nota (14b) Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym

	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Rachunki bieżące	174 065	117 231	136 853	86 030
Lokaty udzielone	352 812	400 853	115 174	267 415
Odsetki	1 524	1 866	2 178	2 173
Razem należności brutto	528 401	519 950	254 205	355 619
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(16)	0	0	0
Razem należności netto	528 385	519 950	254 205	355 619

Nota (15a) Rachunkowość zabezpieczeń

Na dzień 30.09.2018 Grupa stosowała rachunkowość zabezpieczeń do poniższych relacji:

	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel zmiennoprocentowych walutowych kredytów hipotecznych	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel złotych kredytów hipotecznych
Opis relacji zabezpieczającej	Grupa zabezpiecza ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej przepływów pieniężnych dla części okresu - w horyzoncie czasowym trwania transakcji zabezpieczających - z tytułu zmiennoprocentowych kredytów w walucie obcej poprzez zamianę przepływów odsetkowych w walucie obcej na przepływy złotowe.	Grupa zabezpiecza ryzyko zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez złotowe kredyty hipoteczne. Zmienność przepływów pieniężnych wynika z ryzyka stopy procentowej.
Pozycje zabezpieczane	Przepływy pieniężne wynikające z portfela walutowych kredytów hipotecznych.	Przepływy pieniężne wynikające z portfela złotych kredytów hipotecznych.
Instrumenty zabezpieczające	Transakcje FX Swap	Transakcje IRS
Prezentacja wyniku na transakcjach zabezpieczanych i zabezpieczających	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki od instrumentów zabezpieczających (rozliczone punkty swapowe) prezentowane są w marży odsetkowej.	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki zarówno od instrumentów zabezpieczających jak i od instrumentów zabezpieczanych ujmowane są w wyniku odsetkowej.

Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je zobowiązań złotych	
Opis relacji zabezpieczającej	Grupa zabezpiecza ryzyko zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez walutowe kredyty hipoteczne oraz przez zobowiązania złote stanowiące bazę finansową dla tych kredytów. Zmienność przepływów pieniężnych wynika z ryzyka walutowego oraz ryzyka stopy procentowej.
Pozycje zabezpieczane	Przepływy pieniężne wynikające z portfela walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je depozytów złotych i wyemitowanych złotych dłużnych papierów wartościowych.
Instrumenty zabezpieczające	Transakcje CIRS
Prezentacja wyniku na transakcjach zabezpieczanych i zabezpieczających	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki zarówno od instrumentów zabezpieczających jaki i od instrumentów zabezpieczanych ujmowane są w wyniku odsetkowym; wycena instrumentów zabezpieczających oraz zabezpieczanych z tytułu różnic kursowych ujmowana jest jako Wynik z pozycji wymiany.

Nota (15b) Rachunkowość zabezpieczeń - Instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie przepływów pieniężnych związane ze stopą procentową i/lub kursem walutowym

Wartości godziwe	30.09.2018			30.06.2018		
	Aktywa	Pasywa	Razem	Aktywa	Pasywa	Razem
Kontrakty CIRS	185 269	328 814	(143 545)	159 595	458 948	(299 353)
Kontrakty IRS	5 814	0	5 814	6 709	0	6 709
Kontrakty FXS	1 084	30 141	(29 057)	0	47 612	(47 612)
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	192 167	358 955	(166 788)	166 304	506 560	(340 256)

Wartości godziwe	31.12.2017			30.09.2017		
	Aktywa	Pasywa	Razem	Aktywa	Pasywa	Razem
Kontrakty CIRS	825 280	176 845	648 435	512 404	317 105	195 299
Kontrakty IRS	8 401	8	8 393	7 857	30	7 827
Kontrakty FXS	52 199	0	52 199	56 669	0	56 669
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	885 880	176 853	709 027	576 930	317 135	259 795

Wg stanu na prezentowane powyżej daty nie wystąpiły czynne relacje zabezpieczające wartość godziwą.

Nota (16) Odpisy z tytułu utraty wartości wybranych składników aktywów

Odpisy aktualizujące:	inwestycyjne papiery wartościowe	rzeczowe aktywa trwałe	wartości niematerialne	aktywa trwałe do zbycia	inne aktywa
Stan na 01.01.2018	5 963	8 754	3 988	136	7 944
- Utworzenie odpisów	20	0	0	0	3 350
- Odwrócenie odpisów	(743)	0	0	0	(1 528)
- Wykorzystanie	0	0	0	0	(21)
- Sprzedaż aktywów	0	0	0	0	0
Stan na 30.09.2018	5 240	8 754	3 988	136	9 745
Stan na 01.01.2018	5 963	8 754	3 988	136	7 944
- Utworzenie odpisów	18	0	0	0	1 345
- Odwrócenie odpisów	(743)	0	0	0	(1 319)
- Wykorzystanie	0	0	0	0	(14)
- Sprzedaż aktywów	0	0	0	0	0
Stan na 30.06.2018	5 238	8 754	3 988	136	7 956

Odpisy aktualizujące:	inwestycyjne papiery wartościowe	rzeczowe aktywa trwałe	wartości niematerialne	aktywa trwałe do zbycia	inne aktywa
Stan na 01.01.2017	7 142	9 808	3 988	136	7 145
- Utworzenie odpisów	0	358	0	0	3 795
- Odwrócenie odpisów	(1 016)	(1 412)	0	0	(2 596)
- Wykorzystanie	0	0	0	0	(400)
- Sprzedaż aktywów	(163)	0	0	0	0
Stan na 31.12.2017	5 963	8 754	3 988	136	7 944
Stan na 01.01.2017	7 142	9 808	3 988	136	7 145
- Utworzenie odpisów	0	658	0	0	3 326
- Odwrócenie odpisów	(662)	(1 412)	0	0	(2 383)
- Wykorzystanie	0	0	0	0	(353)
- Sprzedaż aktywów	(164)	0	0	0	0
Stan na 30.09.2017	6 316	9 054	3 988	136	7 735

Nota (17) Aktywa / Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

	30.09.2018		30.06.2018		Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	
	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	Aktywo z tytułu odroczonego podatku		Rezerwa na odroczone podatki dochodowy
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	75 343	(3 323)	72 020	72 937	(10 906)	62 031
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	48 839	(70 262)	(21 423)	58 279	(73 021)	(14 742)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	9 037	(18 267)	(9 230)	11 518	(20 162)	(8 644)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	27 129	(36 505)	(9 376)	21 567	(35 718)	(14 151)
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	5	(50 708)	(50 703)	6	(50 009)	(50 003)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	87 048	(1 238)	85 810	86 225	(1 379)	84 846
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	235 713	0	235 713	231 617	0	231 617
Świadczenia pracownicze	15 553	0	15 553	15 235	0	15 235
Rezerwy na koszty	24 652	0	24 652	22 394	0	22 394
Wycena aktywów z portfela FVOCI, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	16 297	(19 398)	(3 101)	18 217	(20 494)	(2 277)
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	1 120	0	1 120	812	0	812
Pozostałe	1 899	(874)	1 025	1 721	(896)	825
Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	542 635	(200 575)	342 060	540 528	(212 585)	327 943

	31.12.2017		30.09.2017		Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	
	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	Aktywo z tytułu odroczonego podatku		Rezerwa na odroczone podatki dochodowy
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	73 799	(4 973)	68 826	69 524	(11 231)	58 293
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	7 182	(29 383)	(22 201)	12 346	(30 391)	(18 045)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	16 766	(28 537)	(11 771)	11 806	(23 125)	(11 319)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	26 513	(33 114)	(6 601)	29 059	(33 060)	(4 001)
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	7	(28 471)	(28 464)	13	(28 380)	(28 367)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	82 892	(1 514)	81 378	87 061	(1 473)	85 588
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	163 093	0	163 093	162 782	0	162 782
Świadczenia pracownicze	15 420	0	15 420	13 999	0	13 999
Rezerwy na koszty	19 214	0	19 214	21 240	0	21 240
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	21 463	(13 301)	8 162	19 197	(11 293)	7 904
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	387	0	387	437	0	437
Pozostałe	(14)	(876)	(890)	127	(1 926)	(1 799)
Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	426 722	(140 169)	286 553	427 591	(140 879)	286 712

Nota (18) Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych

	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
W rachunku bieżącym	114 324	98 783	97 235	162 357
Depozyty terminowe	431 118	400 550	1 293 678	849 884
Otrzymane kredyty i pożyczki	1 081 567	665 792	961 079	1 158 151
Odsetki	3 507	563	1 139	2 676
Razem:	1 630 516	1 165 688	2 353 131	2 173 068

Nota (19) Zobowiązania wobec klientów wg struktury rodzajowej

	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	44 186 453	43 303 180	40 343 597	40 081 457
Rachunki bieżące	29 308 805	28 575 290	25 108 948	25 078 849
Depozyty terminowe	14 645 126	14 569 627	14 993 961	14 843 274
Inne	166 678	93 011	176 728	95 537
Naliczone odsetki	65 844	65 252	63 960	63 797
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	13 605 575	13 782 260	14 363 117	13 797 853
Rachunki bieżące	6 719 547	6 496 423	6 710 128	5 641 056
Depozyty terminowe	6 603 274	7 015 797	7 354 951	7 921 279
Inne	267 412	254 556	284 150	221 619
Naliczone odsetki	15 342	15 484	13 888	13 899
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	2 430 640	2 746 039	2 566 541	2 799 216
Rachunki bieżące	1 073 372	1 119 083	1 185 444	929 414
Depozyty terminowe	1 351 433	1 622 063	1 346 597	1 824 395
Inne	3 848	1 951	32 331	41 198
Naliczone odsetki	1 987	2 942	2 169	4 209
Razem:	60 222 668	59 831 479	57 273 255	56 678 526

Nota (20) Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	01.01.2018 - 30.09.2018	01.01.2018 - 30.06.2018	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 30.09.2017
Stan na początek okresu	1 156 473	1 156 473	1 313 836	1 313 836
Zwiększenia, z tytułu:	211 354	112 887	754 779	664 012
- emisja obligacji Banku	141	141	329 434	329 312
- emisja obligacji Millennium Leasing	88 500	51 500	343 200	275 500
- emisja bankowych papierów wartościowych	105 169	47 824	52 468	36 519
- naliczenie odsetek	17 544	13 422	29 677	22 681
Zmniejszenia, z tytułu:	(636 381)	(560 467)	(912 142)	(786 271)
- wykup obligacji Banku	(329 521)	(329 521)	(529 076)	(529 081)
- wykup obligacji Millennium Leasing	(192 930)	(166 930)	(266 900)	(163 900)
- wykup bankowych papierów wartościowych	(98 109)	(50 002)	(84 318)	(72 722)
- wypłata odsetek	(15 821)	(14 014)	(31 848)	(20 568)
Stan na koniec okresu	731 446	708 893	1 156 473	1 191 577

Nota (21) Rezerwy

	01.01.2018 - 30.09.2018	01.01.2018 - 30.06.2018	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 30.09.2017
Nierozstrzygnięte sprawy sporne i postępowania podatkowe				
Stan na początek okresu	46 032	46 032	24 782	24 782
Utworzenie rezerw	7 223	4 940	23 236	18 295
Rozwiązanie rezerw	(781)	(133)	(1 233)	(169)
Wykorzystanie rezerw w ciągu okresu	(3 799)	(3 571)	(753)	(12 079)
Reklasyfikacja	12 158	12 158	0	0
Stan na koniec okresu	60 833	59 426	46 032	30 829
Udzielone zobowiązania i gwarancje				
Stan na początek okresu	21 720	21 720	24 633	24 633
Korekty z tytułu wdrożenia MSSF9	23 829	23 829	0	0
Skorygowany stan na początek okresu	45 549	45 549	24 633	24 633
Utworzenie rezerw	57 682	45 391	13 771	13 176
Rozwiązanie rezerw	(44 081)	(34 517)	(16 577)	(13 807)
Różnice kursowe	149	266	(107)	(63)
Stan na koniec okresu	59 299	56 689	21 720	23 939
Razem:	120 132	116 115	67 752	54 768

5. ZMIANY W PROCESIE ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Zarządzanie ryzykiem odgrywa kluczową rolę w strategii zrównoważonego i stabilnego rozwoju Grupy, służąc optymalizacji proporcji pomiędzy ryzykiem i zwrotem w ramach różnych linii biznesowych, jak również utrzymaniu adekwatnego profilu ryzyka w zakresie kapitału i płynności.

W celu zapewnienia efektywnego zarządzania ryzykiem oraz spójnej polityki, Grupa wdrożyła model zarządzania ryzykiem, w którym w sposób zintegrowany zarządzane jest ryzyko kredytowe, rynkowe, płynności oraz operacyjne.

Ryzyko kredytowe

W trzecim kwartale 2018 roku Grupa Banku Millennium, zarówno w segmencie korporacyjnym jak i detalicznym, koncentrowała się na dalszym doskonaleniu polityki kredytowej a także narzędzi i procesów zarządzania ryzykiem kredytowym.

W segmencie korporacyjnym Grupa koncentrowała się na działaniach mających na celu usprawnienie i przyspieszenie procesów kredytowych. Dokonano także weryfikacji polityki branżowej. Podobnie jak w poprzednich okresach kontynuowano prace nad doskonaleniem narzędzi informatycznych wspierających proces kredytowy.

W segmencie detalicznym Grupa kontynuowała działania z zakresu optymalizacji metodologii, narzędzi i procesów kredytowych. W szczególności w polityce kredytowej wdrożono nowe modele oceny ryzyka kredytowego zwiększając zakres wykorzystywanych informacji o Kliencie. Modele te charakteryzują się wysoką siłą predykcyjną, dzięki czemu wpłyną na poprawę procesu identyfikacji oraz ograniczania ryzyka kredytowego. Dodatkowo zwiększono wymagania w procesie potwierdzania dochodu Klienta, co powinno przełożyć się na dalszą redukcję ryzyka.

Ponadto wprowadzono zmiany służące dostosowaniu polityki kredytowej do zmian w przepisach prawa. Ich wpływ na proces kredytowy oceniono jako nieistotny.

Wszystkie powyższe zmiany miały na celu usprawnienie procesu kredytowego przy jednoczesnym ograniczonym apetycie na ryzyko.

Grupa dokonuje oceny ryzyka kredytowego niezależnie od sposobu klasyfikacji portfela należności od klientów w sprawozdaniu finansowym jako portfela wycenianego według zamortyzowanego kosztu lub portfela wycenianego według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Poniższa tabela zawiera dane dotyczące całego portfela należności od klientów w podziale na ekspozycje nieprzeterminowane oraz przeterminowane.

Zmiany w portfelu kredytowym Grupy w ciągu 9 miesięcy 2018 r. przedstawia poniższa tabela:

	30.09.2018		31.12.2017	
	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków
Nieprzeterminowane i bez rozpoznanej utraty wartości	48 597 556	528 401	45 178 599	254 205
Przeterminowane(*), bez rozpoznanej utraty wartości	1 698 558	0	1 497 041	0
Łącznie bez rozpoznanej utraty wartości	50 296 114	528 401	46 675 640	254 205
Z rozpoznaną utratą wartości	2 467 707	0	2 232 666	0
Razem	52 763 821	528 401	48 908 306	254 205
Odpisy z tytułu utraty wartości	(1 780 837)	(16)	(1 497 228)	0
Korekta do wartości godziwej(**)	(67 808)	0	0	0
Razem netto	50 915 176	528 385	47 411 078	254 205
Kredyty z rozpoznaną utratą wartości / kredyty ogółem	4,68%	0,00%	4,57%	0,00%

(*) Należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako techniczne i nie są wykazywane w tej kategorii.

(**) Korekta do wartości godziwej definiowana jest jako różnica pomiędzy wartością nominalną a wartością godziwą portfela wycenianego według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Na korektę do wartości godziwej ma wpływ w szczególności uwzględnienie ryzyka kredytowego portfela.

Ryzyko rynkowe

Główną miarą, stosowaną przez Grupę w celu oceny ryzyk rynkowych jest parametryczny model VaR (wartość narażona na ryzyko) - spodziewana strata, która może powstać na portfelu w określonym czasie (10-dniowy okres utrzymania) oraz z określonym prawdopodobieństwem (99% poziom ufności) z tytułu niekorzystnego ruchu na rynku. Pomiar, monitorowanie oraz raportowanie ryzyka rynkowego odbywa się codziennie, zarówno indywidualnie dla każdego z obszarów odpowiedzialnych za podejmowanie ryzyka i zarządzanie nim, jak i na bazie skonsolidowanej, z uwzględnieniem efektu dywersyfikacji istniejącej pomiędzy poszczególnymi portfelami. Wszystkie ewentualne przekroczenia limitów na ryzyko rynkowe są raportowane i udokumentowane oraz ratyfikowane na odpowiednim poziomie kompetencji.

W III kwartale 2018 roku limity ograniczające ryzyko rynkowe nie uległy zmianie.

Wskaźniki VaR dla Grupy, czyli łącznie dla Księgi Handlowej oraz Księgi Bankowej, pozostawały w analizowanym okresie średnio na poziomie ok. 22,5 mln PLN (11% limitu) oraz ok. 23,0 mln PLN (11% limitu) na koniec września 2018 roku. Ekspozycje na ryzyko rynkowe w ujęciu VaR w Grupie w III kwartale 2018 roku, w podziale na typy ryzyka, przedstawiono w poniższej tabeli (tys. PLN).

Miary VaR dla ryzyka rynkowego

	30.09.2018		VaR (3 Q 2018)			30.06.2018	
	Ekspozycja	Wykorzystanie limitu	Średnio	Maksimum	Minimum	Ekspozycja	Wykorzystanie limitu
Ryzyko całkowite	22 956	11%	22 455	26 521	17 991	24 964	12%
Ryzyko ogólne	21 058	10%	20 500	23 795	16 091	23 110	11%
VaR stopy procentowej	21 326	10%	20 526	23 796	16 016	23 112	11%
Ryzyko kursowe	69	0%	127	988	9	35	0%
Efekt dywersyfikacji	1,6%					0,2%	
Ryzyko szczególne	1 899	1%	1 954	2 776	1 833	1 854	1%

W III kwartale 2018 roku całkowite limity ryzyka rynkowego w ujęciu VaR nie były przekraczane - zarówno dla całej Grupy, jak i dla Księgi Bankowej i Księgi Handlowej z osobna.

Otwarte pozycje stanowią głównie instrumenty na stopę procentową oraz instrumenty walutowe. Zgodnie ze Strategią Ryzyka przyjętą w Grupie, otwarte pozycje walutowe w Grupie są dozwolone, ale powinny być utrzymywane na niskim poziomie. W tym celu wprowadzono w Grupie system konserwatywnych limitów na otwartą pozycję walutową (zarówno limity w ciągu dnia jak i na zamknięcie), a otwarte pozycje walutowe dozwolone są jedynie w Księdze Handlowej. W III kwartale 2018 roku całkowita pozycja walutowa (w ciągu dnia, jak również na zamknięcie) pozostawała znacznie poniżej obowiązujących limitów maksymalnych jak również nie przekraczała 2% skonsolidowanych funduszy własnych.

Oprócz wyżej wspomnianych ograniczeń ryzyka rynkowego, w Grupie obowiązują również limity maksymalnej straty dla portfeli rynków finansowych. Celem jest ograniczenie maksymalnej straty dla działalności handlowej Grupy. W przypadku osiągnięcia limitu dokonuje się przeglądu strategii zarządzania oraz zasadności przyjmowanej pozycji.

W przypadku Księgi Bankowej, głównym składnikiem ryzyka rynkowego jest ryzyko stopy procentowej. W celu zarządzania tym ryzykiem, stosuje się następujące zasady:

- Ryzyko rynkowe wynikające z działalności bankowej jest aktywnie zabezpieczane lub podlega comiesięcznemu transferowi do obszarów, które aktywnie zarządzają ryzykiem rynkowym i podlegają pomiarowi w kategoriach ekspozycji na ryzyko oraz rachunku wyników,
- Bank stosuje naturalne zabezpieczenie pomiędzy kredytami i depozytami, jak również obligacjami o stałej stopie procentowej i instrumentami pochodnymi, do zarządzania ryzykiem stopy procentowej, przy czym głównym celem jest ochrona wyniku odsetkowego netto.

Wahania rynkowych stóp procentowych mają wpływ na wynik odsetkowy netto Grupy, zarówno w krótkim jak i w średnim horyzoncie czasu, wpływając również na jego wartość ekonomiczną w perspektywie długoterminowej. Pomiar obydwu wielkości jest komplementarny w rozumieniu pełnego zakresu ryzyka stopy procentowej w Księdze Bankowej. Z tego względu, obok codziennego pomiaru ryzyka rynkowego metodą wartości zagrożonej, pomiar ryzyka stopy procentowej obejmuje dodatkowo na bazie miesięcznej miary oparte zarówno o zyski, jak i na bazie kwartalnej o wartość ekonomiczną, w szczególności:

- Wpływ na wynik z tytułu odsetek w horyzoncie następnych 12 miesięcy w wyniku jednorazowej zmiany stóp procentowych o 100 punktów bazowych w dół/górę.
- wartość ekonomiczną kapitału, która mierzy teoretyczną zmianę wartości bieżącej netto wszystkich pozycji Grupy na skutek szokowych zmian w równoległym przesunięciu rynkowej krzywej dochodowości w dół/górę, w tym standardowy szok nadzorczy o +/- 200 bps. Tym samym, wyniki wskazują na wrażliwość wartości ekonomicznej Grupy na skutek zmian stóp procentowych,

W III kwartale 2018 r., wyniki powyższych analiz w Księdze Bankowej pozostawały w ramach ustalonych wewnętrznie limitów.

Ryzyko płynności

Pomiar, monitorowanie i raportowanie ryzyka płynności odbywa się codziennie z użyciem zarówno miar określonych przez organy nadzorcze jak i wskaźników wewnętrznych, dla których zostały ustalone limity. W III kwartale 2018 Grupa wykazała się dobrą pozycją płynnościową. Wszystkie nadzorcze oraz wewnętrzne wskaźniki płynności pozostawały znacznie powyżej obowiązujących minimalnych limitów.

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (CRR), Grupa wyznacza wymóg pokrycia płynności (LCR). Minimalny, nadzorczy poziom wskaźnika LCR w wysokości 100%, który obowiązuje w 2018 roku, został spełniony przez Grupę. LCR dla Grupy osiągnął poziom 181% na koniec września 2018 roku (164% na koniec czerwca 2018 roku). Wskaźnik LCR szacowany jest codziennie i raportowany z pozostałymi wewnętrznymi miarami płynności do obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i kontrolę ryzyka płynności w Grupie na bazie dziennej.

W III kwartale 2018 roku Grupa konsekwentnie utrzymywała wskaźnik kredyty/depozyty na poziomie znacznie poniżej 100%. Wskaźnik ten wyniósł 84.5% na koniec września 2018 roku (84% na koniec czerwca 2018). Grupa kontynuowała politykę inwestowania nadwyżki płynności głównie w portfel aktywów płynnych, w szczególności w polskie papiery wartościowe o niskim ryzyku szczególnym (Polskie, skarbowe papiery wartościowe, bony skarbowe i pieniężne NBP), których udział w portfelu papierów wartościowych ogółem wyniósł na koniec września 2018 roku ok. 99%. Na koniec września 2018 roku portfel ten wyniósł 18,0 miliardów PLN (25% aktywów ogółem) podobnie jak na koniec czerwca 2018 roku (18,1 miliardów PLN, 25% aktywów ogółem). Aktywa te charakteryzują się wysokim poziomem płynności oraz mogą być w łatwy sposób wykorzystane jako zabezpieczenie bądź sprzedane bez znacznej utraty ich wartości. Portfel ten, uzupełniony gotówką oraz ekspozycjami wobec Narodowego Banku Polskiego, traktowany jako zapas płynności Grupy, który pozwoli przetrwać ewentualne sytuacje kryzysowe.

Głównym źródłem finansowania pozostaje baza depozytowa, czyli duże, zdywersyfikowane oraz stabilne środki pochodzące od klientów detalicznych i korporacyjnych oraz od sektora publicznego. Baza depozytowa uzupełniona jest o depozyty instytucji finansowych oraz inne operacje rynku pieniężnego. Źródłem finansowania średnioterminowego pozostają również pożyczki średnioterminowe, dług podporządkowany oraz emisja obligacji własnych.

Poziom koncentracji depozytów jest monitorowany na bieżąco i nie miał negatywnego wpływu na stabilność bazy depozytowej w III kwartale 2018 roku. W przypadku znacznego wzrostu udziału największych deponentów w bazie depozytowej, dodatkowe środki pozyskane od tych deponentów nie są traktowane jako stabilne. Co więcej, w celu zabezpieczenia przed fluktuacjami bazy depozytowej, Grupa utrzymuje rezerwę płynnych aktywów w postaci portfela papierów wartościowych jak opisano powyżej.

Grupa zapewnia płynność w walutach obcych poprzez pożyczki bilateralne denominowane w walucie obcej, dług podporządkowany oraz transakcje swapów walutowych jak i procentowo-walutowych. Portfel swapów jest zdywersyfikowany w zakresie kontrahentów oraz terminów zapadalności. Z większością kontrahentów, Bank ma podpisane aneksy do umów ramowych, regulujące kwestie zabezpieczeń (ang. Credit Support Annex, CSA). W związku z tym, w przypadku niekorzystnych zmian kursów (deprecjacja PLN), Bank zobligowany jest do złożenia depozytu w celu zabezpieczenia rozliczenia instrumentów pochodnych w przyszłości, a w przypadku korzystnych zmian kursów (aprecjacja PLN) Bank otrzymuje depozyt zabezpieczający od kontrahenta.

Grupa uwzględnia możliwość niekorzystnej zmiany kursu walut obcych, (w szczególności CHF i EUR powodującej zwiększenie potrzeb płynnościowych), analizuje jej wpływ na ryzyko płynności i uwzględnia to ryzyko w swoich planach płynnościowych.

Testy warunków skrajnych w zakresie płynności strukturalnej przeprowadza się przynajmniej raz na kwartał, aby zrozumieć profil ryzyka płynności Banku, upewnić się, że Grupa potrafi wypłacić swoje zobowiązania na wypadek kryzysu płynności oraz przyczynić się do przygotowania planu awaryjnego w zakresie płynności i decyzji zarządczych.

Grupa dysponuje również procedurami awaryjnymi dla sytuacji zwiększonego ryzyka płynności - Plan Awaryjny Płynności - podlega co roku aktualizacji, a wybrane procedury zostały przetestowane w III kwartale 2018 roku celem zagwarantowania, że plan jest operacyjnie stabilny.

Ryzyko operacyjne

Trzeci kwartał 2018 roku był kolejnym okresem funkcjonowania rozwiązań, wdrożonych w celu sprawnego zarządzania ryzykiem operacyjnym, zgodnych z przepisami prawa i najlepszymi praktykami przyjętymi w tym zakresie przez krajowe i międzynarodowe instytucje finansowe.

Wdrożony przez Grupę model zarządzania ryzykiem operacyjnym podlega regularnym przeglądom i akceptacji na poziomie Zarządu Banku.

Zgodnie z przyjętym rozwiązaniem, zarządzanie ryzykiem jest procesem ciągłego doskonalenia w zakresie identyfikacji, oceny, monitorowania, kontroli/ograniczenia i raportowania poprzez wzajemnie uzupełniające się działania, co skutecznie przekłada się na realne zmniejszenie poziomu ryzyka operacyjnego w realizacji zadań biznesowych.

W trzecim kwartale 2018 roku zarejestrowany poziom strat ryzyka operacyjnego był na poziomie akceptowalnym.

Zarządzanie kapitałowe

Zarządzanie kapitałowe odnosi się do dwóch obszarów: zarządzania adekwatnością kapitałową i alokacji kapitału. Dla obydwu z tych obszarów określone zostały cele zarządcze.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest: (a) spełnienie wymagań określonych w przepisach zewnętrznych (regulacyjna adekwatność kapitałowa) oraz (b) zapewnienie wypłacalności w warunkach normalnych i w warunkach skrajnych (ekonomiczna adekwatność kapitałowa/kapitał wewnętrzny). Realizując ten cel, Bank dąży do osiągnięcia wewnętrznych długookresowych limitów (celów) kapitałowych, określonych w Strategii Ryzyka.

Z kolei celem alokacji kapitału jest kreowanie wartości dla właścicieli poprzez maksymalizację zwrotu z działalności obciążonej ryzykiem, biorąc pod uwagę ustaloną tolerancję na ryzyko.

W ramach zarządzania kapitałowego realizowany jest również proces planowania kapitału. Celem tego procesu jest określenie funduszy własnych (baza kapitałowa określająca możliwość podjęcia ryzyka) i wykorzystania kapitału (wymogi kapitału regulacyjnego i kapitału ekonomicznego) w taki sposób, aby zapewnić spełnienie limitów (celów) kapitałowych, przy założeniu realizacji przewidywanej strategii biznesowej i profilu ryzyka - w normalnych i skrajnych warunkach ekonomicznych.

Według stanu na 30 września 2018 Bank i Grupa były zobowiązane na mocy prawa do spełnienia minimalnych wymogów w zakresie funduszy własnych, określonych w art. 92 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (CRR). Jednocześnie przy ustalaniu limitów/celów kapitałowych uwzględniono:

- Bufor II Filara kredytów walutowych (RRE FX) - zalecenie KNF dotyczące dodatkowego wymogu kapitałowego dla zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, wynikające z art. 138 ust. 1 pkt 2a ustawy Prawo bankowe. Aktualnie bufor ten został ustalony w zaleceniach KNF w listopadzie i grudniu 2017 roku w wysokości 5,53 p.p. (Bank) i 5,41 p.p. (Grupa) dla łącznego wskaźnika kapitałowego (TCR), co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 4,15 p.p. (Bank) i 4,06 p.p. (Grupa) dla Wskaźnika Tier1 oraz 3,10 p.p. (Bank) i 3,03 p.p. (Grupa) dla Wskaźnika CET1¹;

¹ Zalecenie to zastępuje poprzednie zalecenie z 2016 r.: na poziomie 3,09 p.p. (Bank) i 3,05 p.p. (Grupa) dla łącznego współczynnika kapitałowego (TCR), 2,29 p.p. dla Grupy dla Wskaźnika Tier 1 oraz 1,73 p.p. dla Banku i 1,71 p.p. dla Grupy dla Wskaźnika CET1.

- Wymóg połączonego bufora - określony w ustawie o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym - który składa się z:
 - Bufora zabezpieczenia kapitału w wysokości 1,875%;
 - Bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (OSII) - w wysokości 0%, przy czym wysokość jest corocznie ustalana przez KNF²;
 - Bufor ryzyka systemowego w wysokości 3%;
 - Bufor antycykliczny w wysokości 0%.

Od dnia 31.07.2018 roku do 22.10.2018 roku obowiązywały przedstawione w poniższej tabeli minimalne poziomy współczynników kapitałowych, będące jednocześnie celami/limitami kapitałowymi. Są to wielkości OCR (łączy wymogów kapitałowych) dla poszczególnych wskaźników.

Minimalne wskaźniki kapitałowe		
Wskaźnik kapitału podstawowego Tier 1 (Wskaźnik CET1)	Bank	Grupa
Minimum	4,50%	4,50%
Bufor II Filara kredytów walutowych (RRE FX)	3,10%	3,03%
<i>TSCR CET1 (Łączne wymogi SREP/BION)</i>	<i>7,60%</i>	<i>7,53%</i>
Bufor zabezpieczenia kapitału	1,875%	1,875%
Bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (OSII)	0,00%	0,00%
Bufor ryzyka systemowego	3,00%	3,00%
Bufor antycykliczny	0,00%	0,00%
<i>Wymóg połączonego bufora</i>	<i>4,875%</i>	<i>4,875%</i>
OCR CET1 (Łączne wymogi kapitałowe CET1)	12,475%	12,405%
Wskaźnik kapitału Tier 1 (Wskaźnik T1)	Bank	Grupa
Minimum	6,00%	6,00%
Bufor II Filara kredytów walutowych (RRE FX)	4,15%	4,06%
<i>TSCR T1 (Łączne wymogi SREP/BION)</i>	<i>10,15%</i>	<i>10,06%</i>
Bufor zabezpieczenia kapitału	1,875%	1,875%
Bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (OSII)	0,00%	0,00%
Bufor ryzyka systemowego	3,00%	3,00%
Bufor antycykliczny	0,00%	0,00%
<i>Wymóg połączonego bufora</i>	<i>4,875%</i>	<i>4,875%</i>
OCR T1 (Łączne wymogi kapitałowe T1)	15,025%	14,935%
Łączny wskaźnik kapitałowy (TCR)	Bank	Grupa
Minimum	8,00%	8,00%
Bufor II Filara kredytów walutowych (RRE FX)	5,53%	5,41%
<i>TSCR TCR (Łączne wymogi SREP/BION)</i>	<i>13,53%</i>	<i>13,41%</i>
Bufor zabezpieczenia kapitału	1,875%	1,875%
Bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (OSII)	0,00%	0,00%
Bufor ryzyka systemowego	3,00%	3,00%
Bufor antycykliczny	0,00%	0,00%
<i>Wymóg połączonego bufora</i>	<i>4,875%</i>	<i>4,875%</i>
OCR TCR (Łączne wymogi kapitałowe TCR)	18,405%	18,285%

² Dnia 01.08.2018 r. Bank poinformował w Raportcie bieżącym nr 15/2018 o decyzji Komisji Nadzoru Finansowego o uchyleniu decyzji identyfikującej Bank Millennium SA jako inną instytucję o znaczeniu systemowym i nakładającą na Bank bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym

Dane w zakresie adekwatności kapitałowej (wymogi w zakresie funduszy własnych oraz regulacyjne współczynniki kapitałowe) przedstawia poniższe zestawienie.

Grupa Banku Millennium - adekwatność kapitałowa (w PLN mln)	30.09.2018 ¹⁾	30.06.2018
Aktywa ważone ryzykiem	34 822,1	34 268,7
Wymogi w zakresie funduszy własnych, w tym:	2 785,8	2 741,5
- z tytułu ryzyka kredytowego i kredytowego kontrahenta	2 444,7	2 399,0
- z tytułu ryzyka rynkowego	27,1	27,9
- z tytułu ryzyka operacyjnego	310,8	310,8
- z tytułu korekty wartości godziwej z tytułu ryzyka kredytowego	3,2	3,8
Fundusze własne w tym:	7 978,2	8 009,6
Kapitał podstawowy Tier 1, w tym:	7 278,2	7 309,6
- opłacone instrumenty kapitałowe	1 213,1	1 213,1
- akcje	1 147,5	1 147,5
- uznana część zysku bieżącego	0,0	0,0
- pozostały zysk niepodzielony	4 960,5	4 960,5
- uznana część kapitału z aktualizacji wyceny	80,7	85,3
- korekty regulacyjne	(499,2)	(477,6)
Kapitał Tier II, w tym:	700,0	700,0
- pożyczka podporządkowana	700,0	700,0
- korekty regulacyjne	(0,0)	(0,0)
Łączny Wskaźnik kapitałowy (TCR)	22,91%	23,37%
Minimalny wymagany poziom	18,285%	18,535%
Nadwyżka(+) / Niedobór(-) adekwatności kapitałowej TCR (p.p.)	+4,625	+4,835
Wskaźnik kapitału Tier 1 (Wsk. T1)	20,90%	21,33%
Minimalny wymagany poziom	14,935%	15,185%
Nadwyżka(+) / Niedobór(-) adekwatności kapitałowej T1 (p.p.)	+5,965	+6,145
Wskaźnik kapitału podstawowego Tier 1 (Wsk. CET1)	20,90%	21,33%
Minimalny wymagany poziom	12,405%	12,655%
Nadwyżka(+) / Niedobór(-) adekwatności kapitałowej CET1 (p.p.)	+8,495	+8,675

1) Współczynniki kapitałowe wyliczone zgodnie z rozwiązaniami przejściowymi łagodzącymi negatywny wpływ wdrożenia standardu MSSF9 na kapitał podstawowy Tier I. Zakładając pełne wdrożenie tego standardu, TCR dla Grupy wynosiłby 22,60%, Wskaźnik T1 i Wskaźnik CET1: 20,58%.

Wskaźniki kapitałowe Grupy w trzecim kwartale 2018 roku w porównaniu z pierwszą połową 2018 roku nieco zmniejszyły się - TCR spadł o 0,54 p.p., a Wskaźnik CET1 o 0,43 p.p. Najważniejszym powodem zmiany adekwatności kapitałowej był wzrost aktywów ważonych ryzykiem o 1,6%, przy nieistotnym spadku funduszy własnych o 0,4%.

Dnia 22 października 2018 roku Bank otrzymał decyzję KNF dotyczącą utrzymywania dodatkowego wymogu kapitałowego w zakresie funduszy własnych w wysokości 6,41 p.p. w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, który powinien składać się co najmniej w 75% z kapitału Tier 1 (co odpowiada 4,81 p.p.) i co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier 1 (co odpowiada 3,59 p.p.).

6. SEGMENTY OPERACYJNE

Informacja o segmentach operacyjnych została sporządzona w oparciu o strukturę raportowania na bazie której Zarząd Banku dokonuje oceny wyników i zarządza zasobami segmentów. Grupa nie stosuje dodatkowego podziału działalności na obszary geograficzne z uwagi na nieistotną skalę działalności prowadzonej poza Polską, w efekcie taki uzupełniający podział nie jest prezentowany.

Działalność Grupy prowadzona jest w oparciu o zróżnicowane linie biznesowe, oferujące określone produkty i usługi skierowane do poniższych segmentów rynku:

Segment Klientów Detalicznych

Segment Klientów Detalicznych obejmuje działalność skierowaną na Klientów masowych, Klientów zamożnych, małe przedsiębiorstwa i przedsiębiorców indywidualnych.

Działalność powyższych linii biznesowych rozwijana jest przy wykorzystaniu pełnej oferty produktów i usług bankowych oraz sprzedaży wyspecjalizowanych produktów oferowanych przez jednostki zależne Grupy. W obszarze produktów kredytowych głównymi produktami są kredyty hipoteczne, kredyty konsumenckie, kredyty rewalwingowe w kartach kredytowych i produkty leasingowe dla małych przedsiębiorstw. Do głównych funduszy klientów zaliczają się natomiast: rachunki bieżące, depozyty terminowe, fundusze inwestycyjne i produkty strukturyzowane. Dodatkowo oferta obejmuje produkty ubezpieczeniowe, głównie w powiązaniu z kredytami i kartami kredytowymi, jak i wyspecjalizowane produkty oszczędnościowe. Oferta produktowa dla klientów zamożnych została wzbogacona o wyselekcjonowane fundusze inwestycyjne innych pośredników finansowych, fundusze zagraniczne oraz obligacje strukturyzowane wyemitowane przez Bank.

Segment Klientów Korporacyjnych

Segment Klientów Korporacyjnych opiera się na działalności skierowanej do Średnich i Dużych Przedsiębiorstw. Oferta skierowana jest odpowiednio również do Klientów z sektora budżetowego oraz Podmiotów Publicznych.

Działania biznesowe w segmencie Klientów Korporacyjnych prowadzone są przy wykorzystaniu wysokiej jakości oferty typowych produktów bankowych (kredyty na działalność bieżącą, kredyty inwestycyjne, rachunki bieżące, depozyty terminowe) uzupełnionych o ofertę produktów w zakresie zarządzania gotówką, produktów Departamentu Skarbu, w tym instrumentów pochodnych oraz usług leasingowych i faktoringowych.

Bankowość Skarbcowa, ALM (zarządzanie aktywami i pasywami) i Inne

Segment ten obejmuje aktywność Grupy zaangażowaną w inwestycje przeprowadzane na rachunek Banku, działalność maklerską, operacje na rynku międzybankowym, zaangażowanie w dłużne papiery wartościowe, które nie są przypisane innym segmentom.

W segmencie tym znajdują się pozostałe aktywa i pozostałe pasywa, aktywa i pasywa związane z instrumentami pochodnymi zabezpieczającymi, zobowiązania z tytułu zewnętrznego finansowania Grupy oraz aktywa z tytułu podatku odroczonego nieprzypisane do żadnego segmentu.

Obciążenie z tytułu podatku dochodowego oraz podatku bankowego zostało zaprezentowane tylko na poziomie Grupy.

Dla każdego segmentu określany jest wynik przed opodatkowaniem, który obejmuje:

- wynik z tytułu odsetek obliczany na bazie odsetek zewnętrznych aktywów pracujących i pasywów segmentu oraz alokowanych aktywów i pasywów, generujących wewnętrzny przychód lub koszt z tytułu odsetek. Przychody i koszty wewnętrzne wyliczone są w oparciu o rynkowe stopy procentowe z zastosowaniem wewnętrznych metod wyceny;
- wynik z tytułu prowizji;
- pozostałe przychody z operacji finansowych oraz pozycji wymiany jak: przychody z tytułu dywidend, wynik na działalności inwestycyjnej i handlowej, wynik z pozycji wymiany oraz wynik z pozostałych instrumentów finansowych;
- pozostałe przychody i koszty operacyjne;
- koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i niefinansowych;
- udział segmentu w kosztach operacyjnych w tym kosztach osobowych i administracyjnych;
- udział segmentu w kosztach amortyzacji.

Aktywami i pasywami segmentów komercyjnych są operacyjne aktywa i pasywa wykorzystywane przez segment w jego działalności operacyjnej, zaalokowane w oparciu o przesłanki biznesowe. Różnica między aktywami i pasywami operacyjnymi pokryta jest przez aktywa/pasywa rynku pieniężnego oraz dłużne papiery wartościowe. Aktywami i pasywami segmentu Skarb, ALM i Inne są aktywa/pasywa rynku pieniężnego i dłużne papiery wartościowe pozostałe po zalokowaniu do segmentów komercyjnych.

Począwszy od 1 stycznia 2018 Grupa zmieniła sposób w jaki alokowana jest do segmentów operacyjnych opłata na fundusz restrukturyzacji banków pobierana przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Niniejsza składka uprzednio była prezentowana w pozostałych kosztach operacyjnych, podczas gdy od 2018 roku opłata ta jest ujmowana jako składowa pozostałych kosztów administracyjnych oraz segmentu „Skarb, ALM i Inne” (poprzednio obciążane były wyniki segmentów komercyjnych). Dane porównawcze zostały odpowiednio skorygowane.

Rachunek zysków i strat za okres 1.01.2018 - 30.09.2018

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Wynik z tytułu odsetek	909 751	212 390	209 666	1 331 807
Wynik z tytułu prowizji	379 013	122 638	(2 151)	499 500
Dywidendy, pozostałe przychody z operacji finansowych oraz pozycji wymiany	53 193	53 141	65 435	171 769
Wynik z aktywów finansowych wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy	(13 318)	0	11 534	(1 784)
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	(4 674)	3 008	1 953	287
Przychody operacyjne razem	1 323 965	391 177	286 437	2 001 579
Koszty osobowe	(348 735)	(105 508)	(22 943)	(477 186)
Koszty administracyjne	(326 322)	(51 487)	(53 378)	(431 187)
Amortyzacja	(31 878)	(6 840)	(1 151)	(39 869)
Koszty operacyjne razem	(706 935)	(163 835)	(77 472)	(948 242)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów	(100 903)	(48 921)	(831)	(150 655)
Wynik z tytułu modyfikacji	(11 059)	872	0	(10 187)
Wynik operacyjny razem	505 068	179 293	208 134	892 495
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych	0	0	0	0
Podatek bankowy				(148 525)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym				743 970
Podatek dochodowy				(195 836)
Wynik finansowy po opodatkowaniu				548 134

Pozycje bilansowe wg stanu na 30.09.2018

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	36 477 395	14 437 781	0	50 915 176
Zobowiązania wobec klientów	46 291 809	13 807 242	123 617	60 222 668

Rachunek zysków i strat za okres 1.01.2017 - 30.09.2017

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Wynik z tytułu odsetek	835 624	196 939	219 974	1 252 537
Wynik z tytułu prowizji	374 677	116 419	3 078	494 174
Dywidendy, pozostałe przychody z operacji finansowych oraz pozycji wymiany	51 472	49 296	59 162	159 930
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	(7 208)	(1 534)	17 503	8 761
Przychody operacyjne razem	1 254 565	361 120	299 717	1 915 402
Koszty osobowe	(321 792)	(100 554)	(21 620)	(443 966)
Koszty administracyjne	(301 688)	(46 702)	(65 973)	(414 363)
Amortyzacja	(32 917)	(6 037)	(901)	(39 855)
Koszty operacyjne razem	(656 397)	(153 293)	(88 494)	(898 184)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów	(124 619)	(66 175)	(1 605)	(192 399)
Wynik operacyjny razem	473 549	141 652	209 618	824 819
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych	0	0	0	0
Podatek bankowy				(140 056)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym				684 763
Podatek dochodowy				(183 185)
Wynik finansowy po opodatkowaniu				501 578

Pozycje bilansowe wg stanu na 31.12.2017

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	33 944 580	13 466 498	0	47 411 078
Zobowiązania wobec klientów	42 132 753	14 971 419	169 083	57 273 255

7. OPIS TRANSAKCJI Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI

Wszelkie transakcje dokonane z podmiotami powiązanimi w okresie III kwartałów 2018 r. wynikały z bieżącej działalności.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank Millennium S.A., ani jednostki zależne od Banku Millennium S.A. nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązanimi, które pojedynczo lub łącznie były istotne i zostały zawarte na warunkach istotnie odbiegających od warunków rynkowych.

7.1. Transakcje z grupą podmiotu dominującego

Poniżej przedstawiono kwoty transakcji z grupą podmiotu dominującego (jednostka dominująca najwyższego szczebla) w stosunku do Banku - Banco Comercial Portugues (transakcje te wynikają w głównej mierze z działalności o charakterze bankowym).

	Z podmiotem dominującym		Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego	
	30.09.2018	31.12.2017	30.09.2018	31.12.2017
AKTYWA				
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom - rachunki i depozyty	720	263	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0	0
Pozostałe aktywa	0	0	0	0
ZOBOWIĄZANIA				
Zobowiązania wobec banków	1 236	1 252	112 865	106 970
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	0	0
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	157	0	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	0	0	84	0

	Z podmiotem dominującym		Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego	
	1.01.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.01.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017
PRZYCHODY Z TYTUŁU:				
Odsetek	21	5	0	0
Prowizji	152	113	0	0
Aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	0	0	0	0
KOSZTY Z TYTUŁU:				
Odsetek	0	4	(214)	(214)
Prowizji	0	0	0	0
Aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	154	0	0	0
Pozostałe operacyjne netto	11	13	0	0
Działania	0	105	415	299

	Z podmiotem dominującym		Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego	
	30.09.2018	31.12.2017	30.09.2018	31.12.2017
Zobowiązania warunkowe	101 075	101 962	0	0
- udzielone	100 345	100 345	0	0
- otrzymane	731	1 617	0	0
Instrumenty pochodne (wartość nominalna)	16 936	0	0	0

7.2. Stan akcji Banku posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące Bank

Imię i nazwisko	Funkcja	Ilość akcji na dzień przekazania raportu za I półrocze 2018	Ilość akcji na dzień przekazania raportu za III kwartał 2018
Joao Nuno Lima Bras Jorge	Prezes Zarządu	111 000	111 000
Fernando Maria Cardoso Rodrigues Bicho	Wiceprezes Zarządu	0	0
Wojciech Haase	Członek Zarządu	7 494	7 494
Andrzej Gliński	Członek Zarządu	0	0
Wojciech Rybak	Członek Zarządu	0	0
Antonio Ferreira Pinto Junior	Członek Zarządu	0	0
Jarostaw Hermann	Członek Zarządu	-	0
Bogusław Kott	Przewodniczący Rady Nadzorczej	1 000	1 000
Nuno Manuel da Silva Amado	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej	0	0
Dariusz Rosati	Wiceprzewodniczący i Sekretarz Rady Nadzorczej	0	0
Miguel de Campos Pereira de Bragança	Członek Rady Nadzorczej	0	0
Agnieszka Hryniewicz-Bieniek	Członek Rady Nadzorczej	0	0
Anna Jakubowski	Członek Rady Nadzorczej	0	0
Grzegorz Jędrys	Członek Rady Nadzorczej	0	0
Andrzej Koźmiński	Członek Rady Nadzorczej	0	0
Alojzy Nowak	Członek Rady Nadzorczej	0	0
José Miguel Bensliman Schorcht da Silva Pessanha	Członek Rady Nadzorczej	0	0
Miguel Maya Dias Pinheiro	Członek Rady Nadzorczej	0	0
Lingjiang Xu	Członek Rady Nadzorczej	0	0

8. WARTOŚĆ GODZIWA

Najlepszym odzwierciedleniem wartości godziwej instrumentów finansowych jest ich wartość rynkowa, która jest możliwa do otrzymania w przypadku sprzedaży aktywa lub do zapłaty w przypadku transferu zobowiązania w korzystnej dla obu stron transakcji rynkowej (cena wyjścia). W przypadku wielu produktów i transakcji, dla których wartość rynkowa wzięta bezpośrednio z kwotowań aktywnego rynku (marking-to-market) nie jest dostępna, wartość godziwa musi być szacowana za pomocą wewnętrznych modeli opartych na dyskontowaniu przepływów finansowych (marking-to-model). Przepływy finansowe dla różnych instrumentów są wyznaczone zgodnie z ich indywidualną charakterystyką, a czynniki dyskontujące uwzględniają zmiany w czasie zarówno rynkowych stóp procentowych, jak i marż.

Zgodnie z MSSF 13 „Wycena wartości godziwej” Grupa stosuje techniki wyceny, które są odpowiednie do okoliczności i w przypadku których są dostępne dostateczne dane do wyceny wartości godziwej, przy maksymalnym wykorzystaniu odpowiednich obserwowalnych danych wejściowych i minimalnym wykorzystaniu nieobserwowalnych danych wejściowych, a mianowicie:

- 1 - wycena oparta o dane w pełni obserwowalne (kwotowania aktywnego rynku);
- 2 - modele wyceny wykorzystujące informacje niestanowiące danych z poziomu 1, ale obserwowalne bezpośrednio lub pośrednio;
- 3 - modele wyceny wykorzystujące dane nieobserwowalne (niepochodzące z aktywnego rynku).

Techniki wyceny przyjęte do ustalenia wartości godziwej są stosowane w sposób ciągły. Zmiana techniki wyceny skutkująca przeniesieniem pomiędzy powyższymi metodami następuje, gdy:

- transfer z metody 1 do 2 ma miejsce, gdy dla instrumentów finansowych wycenianych według metody 1 na dany dzień bilansowy nie są dostępne kwotowania aktywnego rynku (a uprzednio były);
- transfer z metody 2 do 3 ma miejsce, gdy dla instrumentów finansowych wycenianych według metody 2 na dany dzień bilansowy uwzględniany w wycenie udział parametrów niepochodzących z rynku stał się istotny (a uprzednio był nieistotny).

8.1. Instrumenty finansowe nie ujmowane w bilansie według wartości godziwej

Wszystkie modelowe oszacowania zawierają pewną dozę arbitralności i dlatego odzwierciedlają wyłącznie wartość instrumentów, dla których zostały stworzone. W tych warunkach prezentowane wartości różnic między wartościami godziwymi i bilansowymi nie mogą być rozumiane jako korekty wartości ekonomicznej Grupy. Wartość godziwa tych instrumentów jest wyznaczana wyłącznie w celu wypełnienia wymogów prezentacyjnych określonych przez MSSF 13 i MSSF 7.

Główne założenia i metody zastosowane do oszacowania wartości godziwej aktywów i pasywów Grupy są następujące:

Należności i zobowiązania wobec banków

Wartość godziwa tych instrumentów finansowych została wyznaczona poprzez zdyskontowanie bieżącymi stopami przyszłych przepływów kapitałowych i odsetkowych przy założeniu ich wystąpienia w terminach kontraktowych.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wartość godziwa instrumentów tego rodzaju bez określonego harmonogramu spłat, ze względu na ich krótkoterminowy charakter oraz stabilną w czasie politykę Grupy w odniesieniu do tego portfela, jest zbliżona do wartości bilansowej.

Dla zmiennie-procentowych produktów leasingowych wartość godziwą oszacowano poprzez skorygowanie wartości bilansowej o zdyskontowane przepływy wynikające z różnicy marż.

Wartość godziwa instrumentów o określonym terminie zapadalności została oszacowana poprzez zdyskontowanie związanych z nimi przepływów finansowych w terminach i na warunkach wynikających z umów przy zastosowaniu bieżących stóp zero kuponowych oraz marż na ryzyko kredytowe.

W przypadku kredytów mieszkaniowych, ze względu na ich długoterminowy charakter, do oszacowania przyszłych przepływów finansowych dodatkowo zostały uwzględnione: efekt wcześniejszej spłaty oraz ryzyko płynności w walutach obcych.

Zobowiązania wobec klientów

Wartość godziwa tego rodzaju instrumentów bez terminu wymagalności lub o terminie wymagalności do 30 dni została uznana przez Grupę za zbliżoną do wartości bilansowej.

Wartość godziwa instrumentów o terminie wymagalności ponad 30 dni została wyznaczona poprzez zdyskontowanie bieżącymi stopami (włączając bieżące średnie marże wg głównych walut i przedziałów czasowych) przyszłych przepływów kapitałowych i odsetkowych (włączając pierwotne średnie marże wg głównych walut i przedziałów czasowych) w terminach kontraktowych.

Zobowiązania z tytułu emisji strukturyzowanych dłużnych papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji strukturyzowanych dłużnych papierów wartościowych - bankowe papiery wartościowe (BPW), wyceniane są do wartości godziwej zgodnie z opracowanym przez Bank modelem. W modelu tym obliczana jest cena obligacji zerokuponowej, która następnie powiększana jest o cenę opcji stanowiącej podstawę strategii wbudowanej w daną obligację strukturyzowaną.

Wartość godziwą dla pozostałych zobowiązań z tytułu emisji papierów dłużnych wyemitowanych przez Bank (obligacje (BKMO)) oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniając wysokość marży na ryzyko kredytowe. Bieżący poziom marż został wyznaczony na podstawie ostatnio zawartych transakcji o podobnym ryzyku kredytowym.

Zobowiązania podporządkowane i pożyczki średnioterminowe

Wartość godziwa tego rodzaju instrumentów finansowych została oszacowana na podstawie modelu stosowanego do wyznaczania wartości rynkowej obligacji o zmiennej oprocentowaniu przy bieżącym poziomie stóp rynkowych i historycznej marży na ryzyko kredytowe. Podobnie jak w przypadku portfela kredytowego Bank uwzględnia poziom marży pierwotnej jako składnika kosztu finansowania średnioterminowego pozyskanego w przeszłości w relacji do bieżącego poziomu marż dla podobnych instrumentów, o ile można je wiarygodnie określić. Ze względu na brak płynnego rynku pożyczek średnioterminowych jako punktu odniesienia dla ustalenia obecnego poziomu marż, przyjęto marżę historyczną.

Poniższa tabela przedstawia wyniki opisanych wyżej analiz wg stanu na 30 września 2018 roku (tys. zł):

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
AKTYWA			
Instrumenty dłużne	14	50 290	51 110
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	14	528 384	528 304
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (*)	13	49 722 559	48 069 209
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	18	1 630 516	1 631 916
Zobowiązania wobec klientów	19	60 222 668	60 217 338
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	20	731 445	735 795
Zobowiązania podporządkowane		708 998	701 808

* - Negatywny efekt wyceny portfela kredytowego do wartości godziwej jest w głównej mierze spowodowany wzrostem marż kredytowych. Stosowana przez Bank metodologia wyceny portfela kredytowego zakłada, że bieżące marże w najlepszy sposób odzwierciedlają istniejące warunki rynkowe i sytuację ekonomiczną. Analogiczna zasada jest szeroko stosowana do wyceny nie notowanych na aktywnych rynkach papierów dłużnych. W efekcie, paradoksalnie zawsze, kiedy marże na nowych kredytach rosną, spada wartość godziwa „starego” portfela kredytowego.

Modele zastosowane do wyznaczenia wartości godziwej instrumentów finansowych wymienionych w powyższej tabeli nieuwjmowanych według wartości godziwej w bilansie Grupy, wykorzystują techniki wyceny oparte na parametrach nie pochodzących z rynku. W związku z tym, zaliczane są do trzeciej kategorii wyceny.

Poniższa tabela przedstawia dane wg stanu na 31 grudnia 2017 roku (tys. zł):

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
AKTYWA			
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	14	254 205	254 152
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	13	47 411 078	45 818 564
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	18	2 353 131	2 355 464
Zobowiązania wobec klientów	19	57 273 255	57 270 753
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	20	1 156 473	1 161 524
Zobowiązania podporządkowane		701 971	701 956

8.2. Instrumenty finansowe ujmowane w bilansie według wartości godziwej

Poniższa tabela przedstawia wartości bilansowe instrumentów wycenianych do wartości godziwej usystematyzowane według zastosowanej techniki określania wartości godziwej:

Dane w tys. zł, stan na 30.09.2018

	Nota	Kwotowania	Techniki wyceny	Techniki wyceny
		aktywnego ryнку	w oparciu o parametry pochodzące z ryнку	z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z ryнку
		Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
AKTYWA				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	11			
Wycena instrumentów pochodnych			61 810	34 349
Instrumenty kapitałowe		119		
Instrumenty dłużne		1 158 345		
Aktywa finansowe inne niż przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat				
Instrumenty kapitałowe				20 439
Instrumenty dłużne				41 165
Kredyty i pożyczki				1 192 617
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	12			
Instrumenty kapitałowe		312		25 946
Instrumenty dłużne		16 194 110	749 875	
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	15		192 167	
PASYWA				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	11			
Wycena instrumentów pochodnych			65 874	34 172
Pozycje krótkie		52 470		
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	15		358 955	

Dane w tys. zł, stan na 31.12.2017

	Nota	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
AKTYWA				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	11			
Wycena instrumentów pochodnych			139 734	45 146
Instrumenty kapitałowe		102		
Instrumenty dłużne		338 359		
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	12			
Instrumenty kapitałowe		329	0	29 632
Instrumenty dłużne		12 891 592	6 077 287	47 976
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	15		885 880	
PASYWA				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	11			
Wycena instrumentów pochodnych			138 371	44 218
Pozycje krótkie		0		
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	15		176 853	

Stosując kryterium techniki wyceny Grupa na dzień 30.09.2018 r. klasyfikowała do kategorii 3 następujące instrumenty finansowe:

- ekspozycje kredytowe zawierające w definicji oprocentowania dźwignię finansową / mnożnik (są to ekspozycje kart kredytowych i limitu w rachunku bieżącym dla których oprocentowanie oparte jest o mnożnik: 4 razy stopa lombardowa);
- opcje na indeksy; transakcje opcyjne są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli do wyceny opcji, wycena modelowa uzupełniana jest o wpływ na wartość godziwą szacunkowego parametru ryzyka kredytowego;
- akcje uprzywilejowane (prezentowane jako instrument dłużny) VISA Incorporation w ilości 21 493 szt., sposób oszacowania wartości godziwej uwzględnia wartość pieniądza w czasie, okres konwersji akcji uprzywilejowanych na akcje zwykłe VISA oraz korekty wynikające ze sporów (bieżących lub potencjalnych) których stroną byłaby VISA lub Bank;
- pozostałe instrumenty kapitałowe wyceniane według wartości godziwej (nienotowane na aktywnym runku).

W okresie sprawozdawczym Grupa nie dokonywała transferów instrumentów finansowych pomiędzy technikami wyceny do wartości godziwej.

Zmiany stanu wartości godziwych instrumentów wycenianych w oparciu o techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku w III kwartałach 2018 przedstawia poniższa tabela (w tys. zł):

	Opcje na indeksy	Opcje wbudowane w emitowane papiery dłużne i depozyty	Akcje i udziały	Instrumenty dłużne	Kredyty i pożyczki
Stan na 31 grudnia 2017	43 159	(42 231)	29 632	47 976	0
Korekty/reklasyfikacje z tytułu wdrożenia MSSF9	0	0	15 403	(18 344)	1 099 841
Stan na 1 stycznia 2018	43 159	(42 231)	45 035	29 632	1 099 841
Rozliczenie / sprzedaż / zakup	(9 112)	8 453	1 345	0	34 041
Zmiana wyceny ujęta w kapitale własnym	0	0	0	0	0
Zmiana wyceny ujęta w Rachunku zysków i strat (w tym: naliczenie odsetek)	(1 902)	1 810	5	11 533	58 735
Stan na 30 września 2018	32 145	(31 968)	46 385	41 165	1 192 617

Dla opcji na indeksy zawieranych na nieaktywnym rynku oraz opcji walutowych Grupa zawiera jednocześnie transakcje zamykające back-to-back na rynku międzybankowym, w rezultacie element szacowanego ryzyka kredytowego nie ma wpływu na wynik finansowy.

Oszacowany przez Grupę wpływ korekt z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta nie był znaczący z punktu widzenia poszczególnych transakcji pochodnych zawartych przez Bank. W konsekwencji, Bank nie uznaje wpływu nieobserwowalnych danych wejściowych użytych do wyceny transakcji pochodnych za znaczący i zgodnie z postanowieniami MSSF 13.73 nie klasyfikuje takich transakcji do 3 poziomu hierarchii wartości godziwej.

9. ZOBOWIĄZANIA I AKTYWA WARUNKOWE

Poniżej zaprezentowano dane na temat spraw sądowych toczących się z powództwa oraz przeciwko jednostkom Grupy. Odrębną kategorię stanowią postępowania związane z działaniami Urzędu Kontroli Skarbowej, które zostały opisane w **Rozdziale 4., Nota (10)**.

Sprawy sądowe z powództwa Grupy

Wartość przedmiotu sporu spraw sądowych, wg stanu na 30.09.2018, w których spółki Grupy występowały w roli powoda wynosiła 256,8 mln zł.

W dniu 3 stycznia 2018 r. Bank Millennium otrzymał decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), w której Prezes UOKiK stwierdził naruszenie przez Bank praw konsumentów. Zdaniem Prezesa UOKiK istotą naruszenia jest to, że Bank poinformował konsumentów (dotyczy to 78 umów) w odpowiedziach na ich reklamacje, że wyrok sądowy stwierdzający abuzywność postanowień umowy kredytu dotyczących indeksacji nie ma do nich zastosowania. Zgodnie ze stanowiskiem Prezesa UOKiK abuzywność postanowień umownych stwierdzona przez sąd w toku kontroli abstrakcyjnej jest konstytutywna i skuteczna w stosunku do każdej umowy od początku jej zawarcia. W wyniku decyzji Bank jest zobowiązany do:

- 1) przesłania informację o decyzji UOKiK do wspomnianych 78 klientów,
- 2) umieszczenia informacji o decyzji i treści decyzji na stronie internetowej i na Twitterze,
- 3) zapłaty kary w wysokości 20,7 miliona PLN. Decyzja w sprawie kary nie podlega natychmiastowemu wykonaniu.

Decyzja Prezesa UOKiK nie jest ostateczna. Bank nie zgadza się z decyzją i złożył odwołanie w ustawowym terminie.

Sprawy sądowe przeciwko Grupie

Na dzień 30.09.2018 r. najistotniejszym postępowaniem w grupie spraw sądowych, w których spółki Grupy występowały w roli pozwanego, była sprawa z powództwa Europejskiej Fundacji Współpracy Polsko - Belgijskiej (EFWP-B) przeciwko Bankowi Millennium S.A., o wartości sporu 521,9 mln PLN wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 05.04.2016 r. do dnia zapłaty.

Pozew z dnia 23.10.2015 r. powód skierował do Sądu Okręgowego w Warszawie i doręczony został Bankowi w dniu 04.04.2016 r. Podstawą roszczeń dochodzonych w pozwie jest według powoda powstanie szkody w jego majątku, wskutek czynności podejmowanych przez Bank, polegających na błędnej interpretacji Umowy kredytu obrotowego zawartej pomiędzy Bankiem a PCZ S.A., co spowodowało postawienie kredytu w stan wymagalności.

W sprawie z powództwa EFWP-B, powód wniósł o zabezpieczenie powództwa w kwocie 250,0 mln PLN. Przedmiotowy wniosek został przez Sąd Apelacyjny prawomocnie oddalony 5.09.2016 r. Bank wniósł o oddalenie powództwa w całości, nie zgadzając się z zawartymi w pozwie zarzutami. Po wcześniejszej wymianie pism procesowych, Sąd na pierwszej rozprawie w dniu 10.10.2017 r. rozpoczął postępowanie dowodowe. Na rozprawie w dniu 24.04.2018 r. zostali przesłuchani świadkowie Banku. Strony złożyły dalsze wnioski dowodowe. Termin kolejnej rozprawy został wyznaczony na 29.10.2018 r.

Na poparcie stanowiska Banku, do akt postępowania pełnomocnik Banku złożył korzystny dla Banku, prawomocny odpis wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu wydany w tożsamym stanie prawnym w sprawie z powództwa PCZ S.A. przeciwko Bankowi.

Pozytywne dla Banku rokowania na oddalenie powództwa potwierdza reprezentująca Bank renomowana kancelaria prawna.

Ponadto 19 stycznia 2018 Bank otrzymał pozew First Data SA żądający zapłaty 186,8 mln PLN. First Data żąda udziału w należności jaką Bank otrzymał w związku z transakcją przejęcia Visa Europe przez Visa Inc. Powód żądanie swoje opiera na umowie z Bankiem o współpracy w zakresie przyjmowania i rozliczeń operacji przeprowadzonych przy użyciu kart Visa. Bank nie uznaje żądań i wniósł odpowiedź na pozew w terminie określonym prawem. Sprawa jest w trakcie rozpoznawania przez Sąd I instancji.

Łączna wartość przedmiotu sporu dla pozostałych spraw, w których spółki Grupy występowały w roli pozwanego, wg stanu na 30.09.2018 r., wynosiła 252,5 mln PLN (z wyłączeniem opisanych niżej pozwów grupowych). W grupie tej najistotniejszą kategorię stanowią sprawy dotyczące terminowych operacji finansowych (sprawy opcyjne) o łącznej wartości przedmiotu sporu 163,6 mln PLN.

Grupa ocenia, iż ryzyko wystąpienia negatywnych skutków finansowych w przypadku przegrania sporu jest w pełni pokryte wartością utworzonych rezerw na sprawy sporne.

Spory grupowe

W dniu 21.10.2014 r. Bankowi został doręczony pozew grupowy, w którym grupa kredytobiorców Banku reprezentowana przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Olsztynie dochodzi ustalenia, że Bank ponosi wobec nich odpowiedzialność z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w związku z umowami o kredyt hipoteczny indeksowany do CHF. Zdaniem członków grupy, Bank miał nienależnie pobierać od nich zawyżone kwoty tytułem spłaty kredytów. Zgodnie z pozwem, zawyżenie tych kwot miało wynikać ze stosowania niedozwolonych postanowień umownych dotyczących indeksacji kredytów do CHF. Według pozwu liczba członków grupy wynosi ok. 2 300, a wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 45,2 mln PLN. Bank nie uznaje roszczeń członków grupy. W dniu 31.12.2014 r. Bank złożył odpowiedź na pozew. W dniu 4.03.2015 r. nowi członkowie przystąpili do pozwu grupowego, a powód rozszerzył powództwo. Zgodnie z twierdzeniami powoda, po rozszerzeniu liczba członków grupy wynosi ok. 3 400 (łącznie z członkami grupy zgłoszonymi w pozwie), a wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 81,5 mln PLN (uwzględniając wartość zgłoszoną w pozwie). W dniu 14.05.2015 r. przed Sądem Okręgowym w Warszawie odbyła się rozprawa w przedmiocie dopuszczalności postępowania grupowego. Postanowieniem z dnia 28.05.2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie odrzucił pozew grupowy stwierdzając, że sprawa nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu grupowym. W dniu 3.07.2015 r. powód złożył zażalenie na to postanowienie, a Sąd Apelacyjny uwzględnił je odmawiając odrzucenia pozwu. Postanowieniem z dnia 31.03.2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił wniosek Banku o ustanowienie kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu. W dniu 6.04.2016 r. Bank złożył zażalenie na to postanowienie; w dniu 13.07.2016 r. zażalenie Banku w tym przedmiocie zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny.

W dniu 17.02.2016 r. powód złożył do Sądu Okręgowego pismo z kolejnym rozszerzeniem powództwa o dalszych 1 041 członków grupy. Nowa wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 109,8 mln PLN (uwzględniając wartości wskazane w pozwie oraz w piśmie z dnia 4.03.2015 r.). W dniu 2.08.2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zarządził ogłoszenie w prasie o wszczęciu postępowania grupowego. W związku z wnioskiem Banku o uchylenie tego postanowienia, Sąd zawiesił jego wykonanie, zaś w dniu 8.08.2016 r. wydał postanowienie o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym. Postanowienie to zostało zaskarżone przez Bank w dniu 31.08.2016 r. W dniu 16.12.2016 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił postanowienie Sądu Okręgowego o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym i przekazał wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Na rozprawie w dniu 15.03.2017 r. Sąd Okręgowy wydał postanowienie o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym. W dniu 18.04.2017 r. Bank złożył zażalenie na powyższe postanowienie. W dniu 30.06.2017 r. Powód złożył do Sądu Okręgowego pismo z kolejnym rozszerzeniem powództwa o dalszych 676 członków grupy. Nowa wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 132,7 mln PLN (uwzględniając wartości wskazane w pozwie oraz poprzednich pismach dotyczących rozszerzenia powództwa z dnia 4.03.2015 r. i 17.02.2016 r.).

W dniu 28.09.2017 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie wydał postanowienie oddalające zażalenie Banku na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15.03.2017 r.; postanowienie o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym stało się zatem prawomocne. W dniu 20.11.2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zarządził ogłoszenie w dzienniku „Rzeczpospolita” o wszczęciu postępowania grupowego. Powyższe ogłoszenie zostało opublikowane w dniu 23.01.2018 r. Termin dla dalszych kredytobiorców na przystąpienie do postępowania upłynął w dniu 23.04.2018 r.

W ramach ostatniego rozszerzenia powództwa (z dnia 24.04.2018 r.), 382 nowych kredytobiorców zgłosiło przystąpienie do grupy. Uwzględniając wszystkie dotychczasowe rozszerzenia powództwa, łączna liczba zgłoszonych członków grupy wynosi aktualnie ok. 5.400 osób, zaś łączna wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 146 mln PLN. Kolejnym etapem postępowania będzie ustalenie składu grupy. Jak dotąd Sąd Okręgowy w Warszawie nie wyznaczył Bankowi terminu na podniesienie zarzutów co do członkostwa określonych osób w grupie.

W dniu 3.12.2015 r. wpłynął do Banku pozew grupowy, wniesiony przez grupę 454 kredytobiorców reprezentowanych przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Olsztynie, dotyczący ubezpieczenia niskiego wkładu własnego (dalej: UNWW) przy kredytach hipotecznych indeksowanych do CHF. Powodowie żądają zapłaty kwoty 3,5 mln PLN twierdząc że postanowienia umów dotyczące UNWW są niedozwolone a tym samym nieważne. Bank złożył w dniu 3.03.2016 r. odpowiedź na pozew, w której zażądał m.in. odrzucenia pozwu. W dniu 13.09.2016 r. odbyła się pierwsza rozprawa, podczas której sąd wydał postanowienie o przyjęciu sprawy do rozpoznania w postępowaniu grupowym. W dniu 16.02.2017 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił zażalenie Banku. Postanowienie o przyjęciu sprawy do rozpoznania w postępowaniu grupowym jest więc prawomocne. Postanowieniem z dnia 30.03.2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił wniosek Banku o zobowiązanie Powoda do złożenia kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu. W dniu 10.04.2017 r. Bank wniósł zażalenie do Sądu Apelacyjnego w Warszawie na postanowienie o oddaleniu wniosku o złożenie kaucji. Postanowieniem z dnia 13.09.2017 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił zażalenie Banku na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30.03.2017 r. o oddaleniu wniosku o złożenie kaucji. Postanowienie jest prawomocne. W dniu 28 grudnia 2017 r., na podstawie postanowienia z dnia 10.10.2017 r., Sąd Okręgowy w Warszawie dokonał ogłoszenia o wszczęciu postępowania grupowego w dzienniku „Rzeczpospolita”, wyznaczając tym samym termin 3 miesięcy na złożenie przez zainteresowanych oświadczeń o przystąpieniu do grupy. W wykonaniu tego postanowienia reprezentant grupy złożył w Sądzie Okręgowym w Warszawie zaktualizowany wykaz wszystkich członków grupy obejmujący łącznie 709 osób wraz z rozszerzeniem powództwa, domagając się w nim zapłaty kwoty nieco ponad 5 mln PLN. Sąd Okręgowy w Warszawie wyznaczył Bankowi termin do 21.11.2018 r. na złożenie zarzutów co do członkostwa poszczególnych osób w grupie. W dniu 1.10.2018 r. powód dokonał korekty kwoty roszczeń dochodzonych pozewem oraz złożył skorygowany wykaz wszystkich członków grupy obejmujący łącznie 697 osób (432 umowy). Zaktualizowana przez powoda wartość przedmiotu sporu wynosi obecnie 7,4 mln PLN.

POZYCJE POZABILANSOWE

w tysiącach zł	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Pozabilansowe zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane	9 968 396	9 467 100	9 166 626	8 604 810
Zobowiązania udzielone:	9 649 984	9 174 162	9 121 526	8 563 586
- finansowe	8 304 816	7 857 205	7 899 290	7 450 167
- gwarancyjne	1 345 168	1 316 957	1 222 236	1 113 419
Zobowiązania otrzymane:	318 412	292 938	45 100	41 225
- finansowe	7 176	0	0	1 207
- gwarancyjne	311 236	292 938	45 100	40 018

10. INFORMACJE DODATKOWE

10.1. Dane o aktywach, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań

Na dzień 30.09.2018 r. następujące aktywa Banku stanowiły zabezpieczenie zobowiązań (w tys. zł):

Lp.	Rodzaj aktywa	Portfel	Zabezpieczane zobowiązanie	Wartość nominalna aktywa	Wartość bilansowa aktywa
1.	Obligacje skarbowe WZ0121	utrzymywanie i sprzedaż	kredyt lombardowy udzielany Bankowi przez NBP	130 000	131 078
2.	Obligacje skarbowe WZ0120	utrzymywanie i sprzedaż	wstępny depozyt zabezpieczający transakcje na kontraktach terminowych na obligacje	500	504
3.	Obligacje skarbowe WZ0120	utrzymywanie i sprzedaż	zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	311 000	313 454
4.	Bony pieniężne NBP_051018	utrzymywanie i sprzedaż	BFG - fundusz gwarancyjny - zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty	35 600	35 594
5.	Bony pieniężne NBP_051018	utrzymywanie i sprzedaż	BFG - fundusz przymusowej restrukturyzacji - zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty	27 100	27 095
6.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Terminowych	100	100
7.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Zabezpieczający OTC - KDPW_CCP	1 993	1 993
8.	Depozyty złożone	lokaty w bankach	rozliczenie z tytułu zawartych transakcji	238 746	238 746
RAZEM				745 039	748 564

Na dzień 31.12.2017 r. następujące aktywa Banku stanowiły zabezpieczenie zobowiązań (w tys. zł):

Lp.	Rodzaj aktywa	Portfel	Zabezpieczane zobowiązanie	Wartość nominalna aktywa	Wartość bilansowa aktywa
1.	Obligacje skarbowe WZ0119	utrzymywanie i sprzedaż	kredyt lombardowy udzielany Bankowi przez NBP	130 000	131 537
2.	Obligacje skarbowe WZ0120	utrzymywanie i sprzedaż	wstępny depozyt zabezpieczający transakcje na kontraktach terminowych na obligacje	500	506
3.	Obligacje skarbowe WZ0119	utrzymywanie i sprzedaż	umowa pożyczki	120 000	121 418
4.	Obligacje skarbowe WZ0120	utrzymywanie i sprzedaż	umowa pożyczki	503 000	509 298
5.	Obligacje skarbowe WZ0119	utrzymywanie i sprzedaż	zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	325 000	328 842
6.	Bony pieniężne NBP_050118	utrzymywanie i sprzedaż	zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty składki BFG - fundusz gwarancyjny	18 000	17 998
7.	Bony pieniężne NBP_050118	utrzymywanie i sprzedaż	zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty składki BFG - fundusz przymusowej restrukturyzacji	15 500	15 498
8.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Terminowych	100	100
9.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Zabezpieczający OTC - KDPW_CCP	3 377	3 377
10.	Depozyty złożone	lokaty w bankach	rozliczenie z tytułu zawartych transakcji	115 173	115 173
RAZEM				1 230 650	1 243 747

10.2. Dywidenda za rok 2017

W listopadzie 2017 r. KNF wydał zalecenie w sprawie polityki dywidendowej banków, w którym wyznaczył następujące dodatkowe bufory dla wypłaty dywidendy (ponad minimum wymagane dla TCR): +1,5% w celu wypłaty 50%; dodatkowo 0,625% (pełny bufor zabezpieczający 2,5%) w celu wypłaty 75%; + dodatkowy bufor „stress test add-on” (3,47% dla Banku/Grupy) w celu wypłaty 100%. KNF utrzymał także dodatkowe kryteria dla banków z portfelami walutowych kredytów hipotecznych (K1, odnoszący się do udziału hipotek walutowych w całym portfelu kredytowym oraz K2, biorący pod uwagę udział w tych kredytach walutowych kredytów udzielonych w latach 2007-2008).

Bank Millennium posiada politykę dotyczącą wypłaty dywidendy na poziomie pomiędzy 35% a 50% zysku netto, w zależności od zaleceń nadzorczych. Wysokie współczynniki kapitałowe Banku (na koniec 2017) umożliwiłyby wypłatę w wysokości 75%, gdyby nie dodatkowe kryteria K1/K2. Stąd też Zarząd Banku zarekomendował zatrzymanie całości zysku netto za rok 2017 w funduszach własnych. Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku w dniu 26 marca 2018 r., dokonało podziału zysku wypracowanego w 2017 roku w taki sposób, że zysk ten został zatrzymany w Banku poprzez przeznaczenie go w całości na kapitał rezerwowy.

10.3. Zysk na akcję

Zysk na jedną akcję za III kwartały 2018 r. (oraz rozwodniony zysk na akcję), wyliczony na bazie skonsolidowanej wynosi 0,45 zł.

10.4. Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na WZA jednostki dominującej Grupy - Banku Millennium S.A.

Informacja na temat akcjonariuszy, zawarta w poniższej tabeli, podana została na podstawie danych zebranych w związku z rejestracją akcjonariuszy uprawnionych do wzięcia udziału w Walnym Zgromadzeniu Banku zwołanym na dzień 26 marca 2018 roku oraz zgodnie z informacją przekazaną do Banku przez PTE PZU S.A., o której Bank informował w raporcie bieżącym nr 17/2018.

Dane na dzień przekazania raportu Grupy za III kwartał 2018

Akcjonariusz	Ilość akcji	% udział w kapitale zakładowym	Ilość głosów	% udział w głosach na WZA
Banco Comercial Portugues S.A.	607 771 505	50,10	607 771 505	50,10
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	108 963 373	8,98	108 963 373	8,98
Otwarty Fundusz Emerytalny PZU „Złota Jesień”	67 921 832	5,60	67 921 832	5,60
AVIVA Otwarty Fundusz Emerytalny AVIVA BZ WBK	65 984 000	5,44	65 984 000	5,44

Dane na dzień przekazania raportu Grupy za I półrocze 2018

Akcjonariusz	Ilość akcji	% udział w kapitale zakładowym	Ilość głosów	% udział w głosach na WZA
Banco Comercial Portugues S.A.	607 771 505	50,10	607 771 505	50,10
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	108 963 373	8,98	108 963 373	8,98
AVIVA Otwarty Fundusz Emerytalny AVIVA BZ WBK	65 984 000	5,44	65 984 000	5,44

10.5. Informacje o udzieleniu przez Grupę poręczeń kredytu lub gwarancji

W III kwartale 2018 r. Grupa nie udzieliła żadnemu z Klientów gwarancji lub poręczeń, w wyniku czego łączna wartość zaangażowania Grupy z tego tytułu na dzień 30 września 2018 r. byłaby znacząca.

10.6. Sezonowość i cykliczność działań

W działalności Grupy nie występują istotne zjawiska podlegające wahaniom sezonowym lub mające charakter cykliczny.

10.7. Pozostałe informacje dodatkowe i wydarzenia po dacie bilansu

Na dzień 30.09.2018 r. Grupa nie posiada istotnych zobowiązań z tytułu dokonania zakupu rzeczowych aktywów trwałych, a w okresie objętym skróconym skonsolidowanym sprawozdaniem Grupa nie dokonywała:

- istotnych odpisów aktualizujących wartość zapasów,
- istotnych transakcji nabycia i sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych,
- korekty błędów poprzednich okresów,
- istotnych zmian sposobu ustalania wartości godziwej dla instrumentów finansowych wycenianych wg tej wartości,
- zmiany klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany celu lub wykorzystania,
- zmiany sposobu ustalania wartości szacunkowych, które wywierałyby istotny wpływ na bieżący okres śródroczny.

Pomiędzy datą, na którą sporządzono niniejszy raport a datą jego publikacji, nie wystąpiły inne zdarzenia mogące wpłynąć na przyszłe wyniki finansowe Grupy.

Portfel walutowych kredytów hipotecznych

W dniu 2 sierpnia 2016 r. trafił do Sejmu prezydencki projekt ustawy o pomocy walutowym kredytobiorcom hipotecznym. Zgodnie z tym projektem, ustawą mają być objęte umowy kredytów walutowych (wszystkie waluty) zawarte od 1 lipca 2000 r. do 26 sierpnia 2011 r. (wejście w życie tzw. „ustawy antyspreadowej”). Niniejszy projekt ustawy dotyczy zwrotu części spreadów walutowych stosowanych przez banki.

W dniu 2 sierpnia 2017 r. do Sejmu trafił nowy projekt prezydencki, który dotyczy zmian w ustawie o Wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyty mieszkaniowe. W dniu 13 października 2017 r. w Sejmie odbyło się pierwsze czytanie ustawy i projekt został skierowany do komisji sejmowej. Projekt ten zakłada modyfikację działającego Funduszu Wsparcia Kredytobiorców poprzez wyodrębnienie dwóch Funduszy: Funduszu Wspierającego oraz Funduszu Restrukturyzacyjnego. W zakresie Funduszu Wspierającego projekt ustawy zmierza do zwiększenia dostępności środków z funduszu poprzez: złagodzenie kryteriów jakie musi spełnić kredytobiorca starający się o wsparcie, zwiększenia maksymalnej kwoty wsparcia, wydłużenia okresu na jaki udzielane jest wsparcie, umorzeniu części udzielonego wsparcia pod warunkiem terminowej spłaty do funduszu. Fundusz Restrukturyzacyjny ma służyć przewalutowaniu walutowych kredytów hipotecznych na PLN. Projekt ustawy zawiera bardzo generalne uregulowania i nie precyzuje kryteriów kwalifikujących do takiego przewalutowania ani jego zasad.

Kwartalne wpłaty do nowego Funduszu Restrukturyzacyjnego dokonane przez kredytodawców mają nie przekraczać równowartości portfela kredytów hipotecznych w walutach obcych i stopy 0,5%. Maksymalne koszty dla całego sektora, szacowane przez KNF, wynoszą do 2,8 mld PLN w pierwszym roku działania Funduszu Restrukturyzacyjnego. Zgodnie z projektem ustawy, KNF może wydać zalecenie dla kredytodawców określające zasady dobrowolnej konwersji wierzytelności podlegających restrukturyzacji z uwzględnieniem stabilności systemu finansowego i skutecznego wykorzystania środków finansowych Funduszu Restrukturyzacyjnego.

Łącznie z opisanymi powyżej projektami, w chwili obecnej w Sejmie złożone zostały cztery projekty ustaw i w konsekwencji nie jest możliwe oszacowanie wpływu proponowanych regulacji na sektor bankowy i Grupę. Jednakże o ile któryś z projektów zostanie wdrożony i stanie się obowiązkowy do wykonania przez banki, może to doprowadzić do znacznego obniżenia rentowności Grupy oraz jej pozycji kapitałowej.

Bank Hipoteczny

Kredyty hipoteczne są ważnym elementem działalności detalicznej Banku. W związku z tym w czerwcu 2018 r. Bank złożył do Komisji Nadzoru Finansowego wniosek o wydanie zgody na utworzenie banku hipotecznego "Millennium Bank Hipoteczny" z siedzibą w Warszawie, którego jedynym udziałowcem będzie Bank Millennium. Nowy bank ma zapewnić średnio- i długoterminowe finansowanie poprzez emisję listów zastawnych w celu wsparcia działalności w zakresie mieszkaniowych kredytów hipotecznych.

Przejęcie SKOK Piast

Na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Finansowego 17 października 2018 roku Bank Millennium przejmie zarząd nad majątkiem Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej Piast (SKOK Piast). Przejęcie nastąpi 1 listopada 2018 roku.

SKOK Piast, podobnie jak inne SKOK-i powstała na początku lat 90-tych przy Kopalni Węgla Kamiennego „Ziemowit” w Łędzinach. Po kilku latach kolejne kasy z okolic Tychów, Gliwic i Elbląga podjęły decyzję o połączeniu sił i środków, tworząc SKOK Piast w obecnym kształcie. W dniu dzisiejszym Piast posiada 41 oddziałów głównie na Śląsku i Dolnym Śląsku oraz 93 tys. klientów.

Bank Millennium jest kolejnym bankiem który włączył się w proces naprawczy Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych wspierany przez Komisję Nadzoru Finansowego i Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Przejęcie SKOK Piast wpisuje się w działania na rzecz stabilności krajowego systemu finansowego i zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim klientom instytucji finansowych w Polsce.

Zobowiązania podporządkowane

Bank Millennium S.A. rozważa emisję obligacji podporządkowanych i w związku z tym zamierza przeanalizować poziom popytu na takie obligacje. Ewentualna emisja zostanie przeprowadzona po stwierdzeniu, że warunki rynkowe są dla Banku satysfakcjonujące.

II. SKRÓCONE ŚRÓDROCZNE JEDNOSTKOWE SPRAWOZDANIE FINANSOWE BANKU MILLENNIUM S.A. ZA OKRES 9 MIESIĘCY ZAKOŃCZONY 30 WRZEŚNIA 2018 R.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp i Zasady rachunkowości	74
1.1. MSSF 9 „Instrumenty finansowe”	74
1.2. MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”	83
2. Jednostkowe dane finansowe (Bank)	84
3. Informacje uzupełniające do jednostkowych danych finansowych.....	91
4. Zestawienie transakcji z podmiotami powiązanymi	96
5. Wartość godziwa.....	99
5.1. Instrumenty finansowe nie ujmowane w bilansie według wartości godziwej	99
5.2. Instrumenty finansowe ujmowane w bilansie według wartości godziwej	100
6. Informacje dodatkowe.....	102
6.1. Emisje, wykup lub spłaty instrumentów dłużnych lub kapitałowych	102
6.2. Zobowiązania pozabilansowe	102

1. WSTĘP I ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Niniejsze skrócone śródroczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) MSR 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa” przyjętym do stosowania w Unii Europejskiej. Skrócone śródroczne sprawozdanie finansowe nie zawiera wszystkich informacji, które są prezentowane w pełnym sprawozdaniu finansowym, w związku z powyższym niniejsze skrócone śródroczne sprawozdanie finansowe powinno być czytane łącznie z jednostkowym sprawozdaniem finansowym Banku Millennium S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 r.

Zasady rachunkowości zastosowane przy sporządzeniu niniejszego sprawozdania są zgodne z wymogami MSR34 oraz zasadami stosowanymi przy opracowaniu jednostkowego sprawozdania finansowego Banku Millennium S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku, z uwzględnieniem zmian zaistniałych w wyniku wdrożenia z dniem 1 stycznia 2018 MSSF9 oraz MSSF15, których opis został przedstawiony poniżej. Na mocy zapisów MSSF9 Bank podjął decyzję o nie przekształcaniu danych porównawczych za okresy sprawozdawcze zakończone przed 1 stycznia 2018.

Dodatkowo, począwszy od roku 2018 Bank zmienił sposób w jaki prezentowana jest w Rachunku zysków i strat opłata na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków pobierana przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny co zostało opisane pod Notą (8) Koszty administracyjne w skróconym śródrocznym skonsolidowanym sprawozdaniu Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A.

Zasady rachunkowości mające zastosowanie dla danych porównawczych zostały opisane w jednostkowym sprawozdaniu finansowym Banku Millennium S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 r.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. z 2018 r., poz. 757) Bank jest zobowiązany do opublikowania danych finansowych za okres dziewięciu miesięcy kończący się 30 września 2018 r.

Skrócone śródroczne jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało:

- sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Bank działalności gospodarczej w nie zmniejszonym istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia bilansowego,
- przygotowane w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

Poza jednostkowymi danymi finansowymi w skróconym śródrocznym jednostkowym sprawozdaniu finansowym dodatkowo zaprezentowano te informacje i dane, które są istotne dla właściwej oceny sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego Banku, a które nie zostały zamieszczone w skróconym śródrocznym skonsolidowanym sprawozdaniu Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. za okres dziewięciu miesięcy zakończony 30 września 2018 roku. Pozostałe informacje i objaśnienia przedstawione w skróconym śródrocznym skonsolidowanym sprawozdaniu Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. za okres dziewięciu miesięcy zakończony 30 września 2018 roku zawierają wszystkie istotne informacje stanowiące jednocześnie dane objaśniające do sprawozdania Banku.

Niniejsze skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku w dniu 24 października 2018 r.

1.1. MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

W dniu 24 lipca 2014 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wydała nowy Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej - MSSF 9: „Instrumenty finansowe”, obowiązujący dla rocznych okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku, który zastąpił istniejący Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”.

Bank w marcu 2016 r. uruchomił projekt wdrożenia MSSF 9, angażujący aktywnie różne jednostki organizacyjne odpowiedzialne za obszar rachunkowości i sprawozdawczości finansowej oraz zarządzanie ryzykiem, jak również departamenty biznesowe i informacyjne i konsultantów zewnętrznych.

MSSF 9 wprowadził:

- zmiany w zakresie zasad klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych (w szczególności aktywów finansowych),
- nowe podejście do rachunkowości zabezpieczeń oraz
- nowe standardy w procesie szacowania utraty wartości aktywów finansowych.

Poniżej przedstawiono opis modeli biznesowych oraz standardów rachunkowości dotyczących instrumentów finansowych i rachunkowości zabezpieczeń obowiązujących w Banku według MSSF9.

1.1.1. Klasyfikacja aktywów finansowych

Zgodnie z wymogami MSSF 9 aktywa finansowe klasyfikowane są w momencie ich początkowego ujęcia (i w dniu wdrożenia MSSF9) do jednej z trzech kategorii:

- 1) Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (dalej „AC” - ang. Amortised Cost),
- 2) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (dalej „FVTPL” - ang. Fair Value Through Profit & Loss),
- 3) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (dalej „FVTOCI” - ang. Fair Value Through Other Comprehensive Income).

Klasyfikacja instrumentów finansowych do jednej z powyższych kategorii przeprowadzana jest na podstawie:

- 1) Modelu biznesowego zarządzania aktywami finansowymi,

Ocena modelu biznesowego polega na ustaleniu, czy składnik aktywów finansowych jest utrzymywany:

- dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu,
- zarówno w celu otrzymywania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu jak i sprzedaży składnika aktywów finansowych lub
- w innych celach biznesowych.

- 2) Testu charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych związanych z aktywami finansowymi (Test SPPI - ang. *Solely Payment of Principal and Interest*).

Test SPPI ma na celu ocenę charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych i w konsekwencji weryfikację, czy:

- warunki umowne powodują powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które stanowią tylko i wyłącznie spłatę kapitału i odsetek od tego kapitału,
- kapitał stanowi wartość godziwą kredytu w momencie jego rozpoznania,
- odsetki stanowią odzwierciedlenie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyka kredytowego, ryzyka płynności, marży Banku i innych kosztów administracyjnych związanych z wartością kapitału pozostającego do spłaty w danym momencie.

1.1.2. Modele Biznesowe Banku

Zgodnie z MSSF 9 sposób zarządzania aktywami może zostać przypisany do następujących modeli:

- 1) Held To Collect (dalej „HTC”),
- 2) Both Held to Collect and for Sale (dalej „HTC&FS”),
- 3) Inne, np. działalność tradingowa, zarządzanie aktywami w oparciu o zmiany wartości godziwej, maksymalizowanie przepływów pieniężnych poprzez sprzedaż.

Model Held To Collect (HTC)

Charakterystyka modelu:

- 1) Celem modelu jest utrzymywanie aktywów finansowych w celu uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych,
- 2) Sprzedaż ma charakter sporadyczny,
- 3) Co do zasady, najniższe poziomy sprzedaży w porównaniu z pozostałymi modelami (pod względem częstotliwości oraz wolumenu).

Warunki dopuszczające sprzedaż w modelu HTC:

- 1) Niska częstotliwość,
- 2) Niski wolumen,
- 3) Sprzedaż związana z ryzykiem kredytowym (sprzedaż spowodowana pogorszeniem jakości kredytowej danego aktywa finansowego do poziomu, w którym nie spełnia wymagań polityki inwestycyjnej).

Sprzedaż posiadająca przynajmniej jedną z powyższych cech nie stanowi przeszkody w zakwalifikowaniu grupy aktywów do modelu HTC

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Instrumenty przypisane do modelu HTC są klasyfikowane jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu pod warunkiem, że spełnione są kryteria Testu SPPI. W następstwie powyższego objęty wyceną według zamortyzowanego kosztu jest portfel kredytowy Banku (za wyjątkiem kredytów nie spełniających Testu SPPI) oraz dłużne papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego (portfel obligacji komunalnych), klasyfikowanych uprzednio (według MSR39) jako „Dostępne do sprzedaży” (AFS), ponieważ instrumenty te co do zasady utrzymywane są przez Bank do uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych, a transakcje sprzedaży występują sporadycznie.

W wyniku implementacji nowych zasad w obszarze klasyfikacji instrumentów finansowych w aktywach Banku wyodrębniono ekspozycje kredytowe zawierające w definicji oprocentowania dźwignię finansową/mnożnik (są to ekspozycje kart kredytowych i limitu w rachunku bieżącym dla których oprocentowanie oparte jest o mnożnik: 4 razy stopa lombardowa) i zakwalifikowano w niniejszym sprawozdaniu finansowym jako „Aktywa finansowe inne niż przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - Kredyty i zaliczki”. Należy zaznaczyć, iż w sektorze bankowym nadal toczy się dyskusja odnośnie sposobu prezentacji takich kredytów; czy właściwy jest model wyceny według wartości godziwej czy według zamortyzowanego kosztu. Zapisy MSSF9 wskazują iż cecha mnożnika powoduje modyfikację pieniądza w czasie i konieczność wyceny do wartości godziwej, jednakże sens ekonomiczny transakcji czyli zarządzanie portfelem nie oparte o wartość godziwą i utrzymywanie portfela w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy jest charakterystyczne dla portfeli wycenianych według zamortyzowanego kosztu. Z drugiej strony, z uwagi na bieżącą specyfikę tego portfela kredytów, różnica pomiędzy jego wartością godziwą a wartością bilansową wyznaczoną metodą zamortyzowanego kosztu jest zaniedbywalna, w związku z tym kwestia ta ma nieistotny wpływ na wynik finansowy i kapitały Banku, skutkuje jedynie zmianą sposobu prezentacji tych ekspozycji w bilansie.

Model Both Held to Collect and for Sale (HTC&FS)

Charakterystyka modelu:

- 1) Integralnymi celami modelu biznesowego są zarówno uzyskanie kontraktowych przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż (w szczególności model spełnia założenia HTC&FS, jeśli jego celem jest zarządzanie bieżącymi potrzebami płynnościowymi bieżącego zapotrzebowania płynnościowego, utrzymanie założonego profilu rentowości i / lub dopasowanie czasu trwania (duration) aktywów i zobowiązań finansowych),
- 2) Poziomy sprzedaży są zazwyczaj wyższe niż w modelu HTC.

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Zgodnie z MSSF 9 instrumenty przypisane do modelu HTC&FS są klasyfikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez kapitał (FVTOCI) pod warunkiem, że warunki umowne tych instrumentów powodują powstanie w określonych momentach przepływów pieniężnych stanowiących wyłącznie spłatę kapitału oraz odsetek od niespłaconej części kapitału (spełniony jest Test SPPI).

Model HTC&FS ma zastosowanie do portfela rządowych papierów wartościowych oraz bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego (w szczególności portfel płynnościowy i inwestycyjny) oraz innych papierów dłużnych klasyfikowanych jako „Dostępne do sprzedaży” (AFS) według MSR39 (za wyjątkiem obligacji komunalnych przeklasyfikowanych do portfela HTC). Oznacza to, iż klasyfikacja tych instrumentów nie uległa zmianie po wejściu w życie MSSF 9.

Instrumenty kapitałowe (za wyjątkiem podmiotów powiązanych nie objętych zapisami MSSF9) klasyfikowane są jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVTPL), o ile zgodnie z intencją zarządzających nimi jednostek nie stanowią inwestycji strategicznej, lub według wartości godziwej z odniesieniem skutków wyceny w pozostałych całkowitych dochodach (FVTOCI) w przypadku instrumentów, które nie są utrzymywane w celach handlowych. Decyzja o skorzystaniu z opcji wyceny instrumentów kapitałowych do wartości godziwej z odniesieniem skutków wyceny w pozostałych całkowitych dochodach podejmowana jest przez Bank w dniu początkowego ujęcia danego instrumentu i stanowi desygnację nieodwołalną (nawet w momencie sprzedaży zysk/strata na transakcji nie jest ujmowana w Rachunku Zysków i Strat). Na moment wdrożenia MSSF9 Bank desygnował część inwestycji kapitałowych z portfela inwestycji strategicznych co do których nie jest planowana realizacja zysków ze sprzedaży w średnim horyzoncie czasowym do kategorii wyceny według wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do pozostałych całkowitych dochodów.

Inne modele

Do tej kategorii modeli zalicza się np. działalność tradingowa, zarządzanie aktywami w oparciu o zmiany wartości godziwej, maksymalizowanie przepływów pieniężnych poprzez sprzedaże.

Charakterystyka:

- 1) Model biznesowy nie spełnia założeń modeli HTC oraz HTC&FS.
- 2) Uzyskiwanie przepływów pieniężnych z tytułu odsetek i kapitału nie jest głównym celem modelu biznesowego (nie spełniony Test SPPI).

Do tej kategorii należy zaliczyć w szczególności:

- 1) Portfele zarządzane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych ze sprzedaży aktywów, w szczególności „przeznaczone do obrotu”
- 2) Portfele, których wyniki zarządzania oceniane są na podstawie wartości godziwej.

Aktywo finansowe należy uznać za przeznaczone do obrotu, jeśli:

- 1) Zostało nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
- 2) W momencie początkowego ujęcia, jest częścią portfela instrumentów finansowych zarządzanych łącznie, dla których istnieją dowody potwierdzające prawidłowość, że w ostatnim czasie faktycznie generowały krótkoterminowe zyski, lub
- 3) Jest instrumentem pochodnym, z wyłączeniem instrumentów pochodnych wyznaczonych do rachunkowości zabezpieczeń i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi.

Termin „obrót” oznacza przy tym aktywne i częste zakupy i sprzedaże instrumentów. Cechy te nie stanowią jednak warunku koniecznego, aby zaklasyfikować instrument finansowy jako przeznaczone do obrotu.

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Aktywa finansowe utrzymywane w ramach modeli innych niż HTC lub HTC&FS są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVTPL).

Model biznesowy inny niż HTC bądź HTC&FS będzie miał zastosowanie do portfeli następujących aktywów finansowych:

- 1) Instrumenty pochodne,
- 2) Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu.

Klasyfikacja tych instrumentów nie uległa zmianie po wejściu w życie MSSF 9 (wycena do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

1.1.3. Test charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych (Test SPPI)

Ocena spełnienia kryterium Testu SPPI jest przeprowadzana w następujących przypadkach:

- udzielenie kredytu;
- zakup kredytu;
- renegotjacja warunków umownych.

Przedmiotem Testu SPPI są warunki umowne kredytów ujętych w bilansie, analizie nie podlegają produkty pozabilansowe.

Test SPPI przeprowadzany jest na etapie projektowania produktu/umowy kredytowej co umożliwia podjęcie decyzji zatwierdzających z uwzględnieniem przyszłego sposobu wyceny ekspozycji.

W ramach Testu SPPI oceniany jest wpływ zmodyfikowanego elementu na przepływy pieniężne wynikające z zawartego kontraktu. Cechy kontraktowe wprowadzające zmienność lub ryzyko przepływów pieniężnych niezwiązane bezpośrednio z przepływami z tytułu spłat odsetek i kapitału mogą zostać ocenione jako niemające wpływu na klasyfikację (spełnienie kryteriów Testu SPPI), jeżeli zostaną określone jako posiadające zaniedbywalny wpływ na klasyfikację (istnienie cechy „de minimis”) lub taki wpływ nie jest zaniedbywalny (brak charakteru „de minimis”) lecz może wystąpić jedynie w wyjątkowo rzadkich przypadkach (istnienie cechy „not genuine”).

W przypadkach, gdy ma miejsce modyfikacja wartości pieniądza w czasie, np. w razie niedopasowania okresu przeszacowania stopy procentowej z tenorem stawki bazowej, w celu weryfikacji spełnienia Testu SPPI Bank przeprowadza ocenę na podstawie Benchmark Testu, czyli porównania instrumentu wynikającego z kontraktu z instrumentem bazowym.

Zawarte w umowie kredytowej klauzule uzależniające wysokość marży odsetkowej od spełnienia określonych kowenantów (np. utrzymywania danego wskaźnika na określonym poziomie) stanowią element modyfikujący wartość kontraktowych przepływów pieniężnych i są przedmiotem analizy pod kątem wpływu na spełnienie kryteriów Testu SPPI.

Aktywa typu non-recourse (produkty, dla których roszczenie Banku jest ograniczone do określonych aktywów dłużnika lub przepływów pieniężnych z określonych aktywów), w szczególności produkty typu „project finance” oraz „object finance” (produkty w których kredytobiorca, najczęściej spółka specjalnego przeznaczenia charakteryzuje się minimalnym poziomem kapitałów własnych, a jedynym składnikiem jego majątku jest kredytowane aktywo), oceniane są przez porównanie wartości zabezpieczenia w stosunku do kwoty kapitału udzielonego kredytu. Identyfikacja odpowiedniego bufora na pokrycie ryzyka zmiany wartości zabezpieczenia, powoduje spełnienie warunków Testu.

Negatywny wynik Testu SPPI, implikuje wycenę kredytu do wartości godziwej, powodując odejście od standardowej metody wyceny kredytów wg zamortyzowanego kosztu.

1.1.4. Modyfikacje warunków umowy kredytowej

Modyfikacje warunków umowy kredytowej w trakcie okresu kredytowania, to m.in.:

- zmiany terminów spłaty całości lub części należności,
- zmiany wysokości rat spłaty należności,
- zmiany oprocentowania lub zaprzestania naliczania odsetek,
- kapitalizacja zaległych lub bieżących odsetek,
- przewalutowanie zadłużenia (o ile możliwość taka nie wynika z pierwotnej umowy),
- ustanowienie, zmiana bądź zniesienie istniejącego zabezpieczenia należności.

Każda tego typu modyfikacja skutkować może koniecznością wyłączenia z bilansu i ponownej klasyfikacji aktywa finansowego uwzględniającej przeprowadzenie Testu SPPI.

W przypadku zidentyfikowania modyfikacji warunków kontraktowych kredytu, Bank przeprowadza ocenę jakościową i ilościową w celu określenia czy daną modyfikację należy uznać za znaczącą i w konsekwencji, wyłączyć oryginalne aktywo finansowe wyłączyć z bilansu i rozpoznać je jako nowe (zmodyfikowane) aktywo według wartości godziwej. Znacząca modyfikacja ma miejsce jeżeli spełnione są następujące warunki:

- co najmniej dwukrotne wydłużenie rezydualnego terminu zapadalności (analizowane na bazie rezydualnego terminu zapadalności w momencie wydłużenia), nie krótsze niż 3 lata i jednocześnie zwiększenie kwoty finansowania,
- konwersja ekspozycji na inną walutę (o ile możliwość konwersji nie była uwzględniana w pierwotnej umowie),
- zmiana wyniku Testu SPPI.

Dodatkowo Bank w ramach backtestingu dokonuje okresowej weryfikacji przyjętych kryteriów znaczącej modyfikacji przyjmując kryterium testu 10% (badając wielkość odchylenia przepływów pieniężnych przed i po modyfikacji kontraktu).

Wynik na znaczącej modyfikacji prezentowany jest w wyniku z tytułu odpisów z tytułu utraty wartości.

Jeśli wynikające z umowy przepływy pieniężne podlegają modyfikacji, która nie prowadzi do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów (tzw. nieistotna modyfikacja), Bank dokonuje korekty wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu nieistotnej modyfikacji w wyniku finansowym (w odrębnej pozycji Rachunku zysków strat - „wynik z tytułu modyfikacji”). Korektę wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych stanowi różnica dyskontowanych przepływów pieniężnych przed i po umowie. Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych

1.1.5. Utrata wartości

Ogólne założenia modelu

Od 1 stycznia 2018 roku model szacowania utraty wartości oparty został o koncepcję „oczekiwanej straty kredytowej” (ang. *Expected Credit Loss*, dalej: ECL). Bezpośrednią konsekwencją tej zmiany, jest konieczność liczenia odpisów z tytułu utraty wartości w oparciu o oczekiwane straty kredytowe oraz uwzględniania prognoz i spodziewanych przyszłych warunków ekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji.

Implementowany model utraty wartości ma zastosowanie do składników aktywów finansowych, zakwalifikowanych zgodnie z postanowieniami MSSF 9, jako aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej przez pozostałe dochody całkowite, z wyjątkiem instrumentów kapitałowych.

Zgodnie z MSSF 9, ekspozycje kredytowe klasyfikowane są wg następujących kategorii:

- Koszyk 1 - ekspozycje bez utraty wartości, dla których szacowana jest 12-miesięczna oczekiwana strata kredytowa,
- Koszyk 2 - ekspozycje bez utraty wartości, w przypadku których zidentyfikowano znaczący wzrost ryzyka, dla których szacowana jest oczekiwana strata kredytowa w pozostałym okresie życia aktywa finansowego,
- Koszyk 3 - ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości, dla których szacowana jest oczekiwana strata kredytowa w pozostałym okresie życia aktywa finansowego.

W przypadku ekspozycji klasyfikowanych jako POCI (ang. *purchased or originated credit impaired*) które w momencie początkowego ujęcia w bilansie mają rozpoznaną utratę wartości, oczekiwane straty są szacowane w pozostałym okresie życia aktywa finansowego.

Identyfikacja znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego

Aktywa w przypadku których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego w porównaniu do momentu początkowego ujęcia w bilansie, klasyfikowane są do Koszyka 2. Identyfikacja znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego dokonywana jest w oparciu o kryteria jakościowe i ilościowe. Do kryteriów jakościowych zalicza się:

- opóźnienia w spłacie powyżej 30 dni,
- udzielenie udogodnienia klientowi w trudnej sytuacji finansowej,
- nadanie ratingu proceduralnego,
- podjęcie decyzji związanej z redukcją ryzyka, w przypadku klientów korporacyjnych objętych systemem wczesnego ostrzegania,
- zdarzenia wiążące się ze wzrostem ryzyka tzw. „miękkie przesłanki” utraty wartości, zidentyfikowane w ramach analizy indywidualnej, obejmującej klientów indywidualnie istotnych.

Kryterium ilościowe polega na porównaniu wartości dożywotniego PD, wyznaczonej na moment początkowego ujęcia danej ekspozycji w bilansie, do wartości dożywotniego PD wyznaczonej na bieżącą datę raportową. Przekroczenie empirycznie wyznaczonego progu względnej zmiany wartości dożywotniego PD, skutkuje automatycznym przeniesieniem ekspozycji do Koszyka 2. Z kryterium ilościowego wyłączeni są klienci z łącznym zaangażowaniem na poziomie Grupy >10 mln PLN, jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty zależne od Banku.

Uwzględnienie prognoz dotyczących przyszłych warunków ekonomicznych (ang. Forward Looking Information - FLI)

W procesie kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych, Grupa wykorzystuje informacje, dotyczące przyszłych zdarzeń makroekonomicznych. Biuro Analiz Makroekonomicznych sporządza trzy scenariusze makroekonomiczne (bazowy, optymistyczny i pesymistyczny) oraz ustala prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Prognozy przekładają się bezpośrednio, bądź pośrednio na szacowane wielkości parametrów, ekspozycji oraz względne zmiany dożywotnich wartości PD.

Ujednoczenie definicji default w Banku

W oparciu o zapisy MSSF 9.5.5.37, z dniem zastosowania nowego Standardu, definicja utraty wartości (impaired) została dostosowana do bardziej konserwatywnej definicji default, wykorzystywanej w procesie kalkulacji wymogu kapitałowego (w tym metodami IRB). Podstawowa różnica w zapisach obu definicji przed wprowadzeniem zmian związana była z podejściem do kwarantanny dla ekspozycji zrestrukturyzowanych. Podejście stosowane w przypadku definicji default jest bardziej restrykcyjne. Od momentu wdrożenia MSSF 9, Grupa stosuje więc jednolitą definicję niewykonania zobowiązania, zarówno w obszarze kalkulacji kapitału jak i wyznaczania utraty wartości.

Model PD

Model PD, utworzony na potrzeby kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych bazuje na danych empirycznych, dotyczących kształtowania się 12-sto miesięcznych stóp default, które następnie przy pomocy odpowiednich metod statystyczno-ekonometrycznych, wykorzystywane są do szacowania dożywotnich wartości PD (z uwzględnieniem FLI). Przyjęta w tym celu segmentacja na poziomie klienta, jest spójna z segmentacją stosowaną na potrzeby kalkulacji wymogu kapitałowego. Ponadto do kalkulacji PD, Bank wykorzystuje informacje o ratingach z wewnętrznych modeli ratingowych. Wartość parametru PD dla szacowania ECL w horyzoncie 12 miesięcy, odpowiada wartości z modeli IRB (po wyłączeniu narzutów konserwatywności).

Modele LGD

Używane przez Bank w procesie kalkulacji kapitału, modele LGD dla portfela detalicznego, zostały dostosowane do wymagań MSSF 9 w obszarze szacowania utraty wartości. Główne komponenty tych modeli to prawdopodobieństwo uzdrowienia oraz stopa odzysku, szacowana w oparciu o zdyskontowane przepływy pieniężne. Niezbędne dostosowania do standardu MSSF 9 polegają m.in. na wyłączeniu narzutów konserwatywności, kosztów pośrednich, korekty z tytułu spowolnienia gospodarczego. Ponadto zostały zaimplementowane korekty, pozwalające odzwierciedlić bieżącą sytuację gospodarczą oraz wykorzystujące informacje dotyczące przyszłych zdarzeń makroekonomicznych.

W przypadku portfela korporacyjnego opracowany został zupełnie nowy model LGD w pełni spełniający wymagania nowego standardu. Model opiera się na komponencie określającym odzysk sparymetryzowany dla głównych typów zabezpieczeń oraz na komponencie określającym stopę odzysku dla części niezabezpieczonej. Wszystkie parametry zostały wyliczone w oparciu o dane historyczne obejmujące zdyskontowane przepływy realizowane przez jednostkę dochodzenia należności gospodarczych.

Model EaD

Wykorzystywany w Grupie model EaD obejmuje kalkulację takich parametrów jak: średnie wykorzystanie limitu (LU), współczynnik konwersji kredytowej (CCF), współczynnik przedpłat, behawioralny czas życia. Segmentacja bazuje na typie klienta (klient detaliczny, korporacyjny, leasingowy) i produktu (produkty z/bez harmonogramu). Jako korektę FLI wykorzystuje się prognozy dotyczące kształtowania się kursów walutowych.

Wpływ na wielkość odpisów

Zwiększenie kwoty odpisów w wyniku zastosowania MSSF 9 było konsekwencją wielu czynników. Do najważniejszych z nich należą:

- Identyfikacja ekspozycji ze znaczącym wzrostem ryzyka (koszyk 2) oraz związana z tym konieczność szacowania odpisów w horyzoncie dożywnym.
- Wydłużenie okresu identyfikacji straty (*ang. Loss Identification Period - LIP*) dla ekspozycji w koszyku 1, do 12 miesięcy. Dotychczas Bank kalkulował parametry PD w oparciu o wyznaczony empirycznie LIP, który dla wszystkich obserwowanych segmentów był krótszy niż 12 miesięcy.
- Ujednoczenie definicji niewykonania zobowiązania w Banku.

1.1.6. Odpisanie

Bank bezpośrednio obniża wartość bilansową brutto składnika aktywów finansowych, jeżeli nie istnieją uzasadnione przesłanki na odzyskanie danego składnika aktywów finansowych w całości lub części. W efekcie odpisania, składnik aktywów finansowych przestaje w całości lub w części być ujmowany sprawozdaniu finansowym.

1.1.7. Aktywa POCI

Aktywa POCI („purchased or originated credit-impaired”) to aktywa finansowe, które w momencie początkowego ujęcia mają stwierdzoną utratę wartości. Aktywa finansowe, które zostały zaklasyfikowane jako POCI w momencie początkowego ujęcia, są przez Bank traktowane jako POCI we wszystkich następujących okresach do momentu zaprzestania ich ujmowania w bilansie i zaliczane do koszyka 3, niezależnie od przyszłych zmian szacunków dotyczących generowanych przez nie przepływów pieniężnych (ewentualnego uzdrowienia aktywa).

Aktywa POCI mogą powstać na 3 różne sposoby, tj.:

- 1) poprzez nabycie kontraktu spełniającego definicję POCI (np. w wyniku kupna portfela „złych kredytów”)
- 2) poprzez zawarcie kontraktu, który jest POCI w momencie pierwotnego udzielenia (np. udzielenie kredytu klientowi w złej kondycji finansowej z nadzieją na jej poprawę w przyszłości)
- 3) poprzez istotną modyfikację kontraktu zaliczanego do koszyka 3 kwalifikującą ten kontrakt do wyłączenia z bilansu, a następnie do ponownego ujęcia w bilansie już jako kontraktu spełniającego definicję POCI.

1.1.8. Zobowiązania finansowe

MSSF 9 nie wprowadził istotnych zmian w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych, w stosunku do MSR 39 - zobowiązania finansowe w dniu ich nabycia lub powstania zalicza się do następujących kategorii:

- 1) zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, lub
- 2) pozostałe zobowiązania finansowe (wyceniane w AC).

Ponadto zgodnie z MSSF 9 zobowiązania finansowe nie podlegają przeklasyfikowaniu.

1.1.9. Rachunkowość zabezpieczeń

W oparciu o zapisy MSSF 9 7.2.21 Bank podjął decyzję stanowiącą element polityki rachunkowości o kontynuowaniu stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39 zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9. Decyzja ta będzie miała zastosowanie do wszystkich relacji zabezpieczających, dla których Bank stosuje i będzie stosował rachunkowość zabezpieczeń w przyszłości.

W związku z powyższym, w zakresie rachunkowości zabezpieczeń, wejście w życie MSSF 9 nie miało wpływu na sytuację finansową Banku.

1.1.10. Wpływ wdrożenia MSSF 9 na sytuację finansową Banku

Na mocy zapisów MSSF9 Bank podjął decyzję o nie przekształcaniu danych porównywalnych na skutek wdrożenia zmian z obszaru klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. W efekcie różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikające z wdrożenia MSSF9 zostały ujęte jako korekta kapitałów własnych na dzień 1 stycznia 2018.

Poniżej przedstawiono wpływ wdrożenia MSSF 9 na sytuację finansową Banku.

AKTYWA

w tysiącach zł	MSR 39 31.12.2017	Kor. 1	Kor. 2	Kor. 3	Kor. 4	Kor. 5	MSSF 9 01.01.2018
Kasa, środki w Banku Centralnym	2 080 151	0	0	0	0	0	2 080 151
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	531 452	0	0	0	0	0	531 452
Instrumenty pochodne	193 101	0	0	0	0	0	193 101
Instrumenty kapitałowe	0	0	0	0	0	0	0
Instrumenty dłużne	338 351	0	0	0	0	0	338 351
Aktywa finansowe nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	48 864	0	0	0	0	48 864
Instrumenty kapitałowe	0	48 864	0	0	0	(29 632)	19 232
Instrumenty dłużne	0	0	0	0	0	29 632	29 632
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	19 053 103	(19 053 103)	0	0	0	0	0
Instrumenty kapitałowe	49 761	(49 761)	0	0	0	0	0
Instrumenty dłużne	19 003 342	(19 003 342)	0	0	0	0	0
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	0	18 956 263	0	24 904	0	0	18 981 167
Instrumenty kapitałowe	0	897	0	24 904	0	0	25 801
Instrumenty dłużne	0	18 955 366	0	0	0	0	18 955 366
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	47 144 531	0	(264 825)	0	0	0	46 879 706
Obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	0	0	0	0	1 099 841	0	1 099 841
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	47 144 531	0	(264 825)	0	(1 099 841)	0	45 779 865
Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	254 191	47 976	0	0	0	0	302 167
Instrumenty dłużne	0	47 976	0	0	0	0	47 976
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	254 191	0	0	0	0	0	254 191
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	885 880	0	0	0	0	0	885 880
Inwestycje w jednostkach zależnych, we wspólnych przedsięwzięciach i w jednostkach stowarzyszonych	84 349	0	0	0	0	0	84 349
Rzeczowe aktywa trwałe	178 243	0	0	0	0	0	178 243
Wartości niematerialne i prawne	68 287	0	0	0	0	0	68 287
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	191 391	0	47 741	(4 732)	0	0	234 400
Bieżące należności podatkowe	689	0	0	0	0	0	689
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	190 702	0	47 741	(4 732)	0	0	233 711
Pozostałe aktywa	165 456	0	0	0	0	0	165 456
Aktywa trwałe i grupy do zbycia sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży	0	0	0	0	0	0	0
Aktywa razem	70 637 034	0	(217 084)	20 172	0	0	70 440 122

ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY

w tysiącach zł	MSR 39 31.12.2017	Kor. 1	Kor. 2	Kor. 3	Kor. 4	Kor. 5	MSSF 9 01.01.2018
ZOBOWIĄZANIA							
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	190 257	0	0	0	0	0	190 257
Instrumenty pochodne	190 257	0	0	0	0	0	190 257
Pozycje krótkie	0	0	0	0	0	0	0
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	61 333 025	0	0	0	0	0	61 333 025
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	2 353 131	0	0	0	0	0	2 353 131
Zobowiązania wobec klientów	57 398 904	0	0	0	0	0	57 398 904
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	879 019	0	0	0	0	0	879 019
Zobowiązania podporządkowane	701 971	0	0	0	0	0	701 971
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	176 853	0	0	0	0	0	176 853
Rezerwy	66 838	0	23 829	0	0	0	90 667
Nierozstrzygnięte sprawy sporne i postępowania podatkowe	45 118	0	0	0	0	0	45 118
Udzielone zobowiązania i gwarancje	21 720	0	23 829	0	0	0	45 549
Zobowiązania podatkowe	11 893	0	0	0	0	0	11 893
Bieżące zobowiązania podatkowe	11 893	0	0	0	0	0	11 893
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	0	0	0	0
Inne zobowiązania	1 317 620	0	0	0	0	0	1 317 620
Zobowiązania razem	63 096 486	0	23 829	0	0	0	63 120 315
KAPITAŁ WŁASNY							
Kapitał zakładowy	1 213 117	0	0	0	0	0	1 213 117
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej	1 147 241	0	0	0	0	0	1 147 241
Skumulowane inne całkowite dochody	(35 077)	(5 500)	0	20 172	0	0	(20 405)
Zyski zatrzymane	5 215 267	5 500	(240 913)	0	0	0	4 979 854
Kapitał własny razem	7 540 548	0	(240 913)	20 172	0	0	7 319 807
Zobowiązania i kapitał własny razem	70 637 034	0	(217 084)	20 172	0	0	70 440 122

Kor. 1 - zmiana klasyfikacji aktywów finansowych,
 Kor. 2 - zmiana wartości stanu odpisów i korekt z tytułu ryzyka kredytowego,
 Kor. 3 - wycena akcji i udziałów mniejszościowych,
 Kor. 4 zmiana klasyfikacji portfela mnożnikowego,
 Kor. 5 reklasyfikacja VISA

Zarówno korekta 4 jak i korekta 5 ujęte zostały po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za II kwartał 2018, w uprzednio publikowanych sprawozdaniach finansowych za rok 2017 i za I kwartał 2018 korekty te nie były ujęte. O wprowadzeniu korekty 4 odnośnie sposobu prezentacji portfela mnożnikowego zdecydowała większość sektora bankowego, szerszy opis zagadnienia przedstawiono w punkcie 1.1.2 Modele Biznesowe Banku/Model HTC. Korekta 5 została ujęta ponieważ zgodnie z MSR 32 inwestycja w VISA nie spełnia definicji instrumentu kapitałowego i należy prezentować to zaangażowanie jako instrument dłużny. Ze względu na brak spełnienia testu SPPI (ze względu na cechę rozliczenia poprzez przydzielenie akcji własnych) instrument ten został zaklasyfikowany jako FVTPL. Obydwie wspomniane korekty nie mają wpływu na wysokość kapitałów własnych, dotyczą jedynie sposobu prezentacji instrumentów finansowych w niniejszym sprawozdaniu.

1.1.11. Wpływ implementacji MSSF 9 na wielkość współczynników kapitałowych

Bank oszacował negatywny wpływ implementacji MSSF9 na współczynniki kapitałowe i ocenił je jako niematerialny.

Według stanu na 31/12/2017 r., pełne wdrożenie MSSF9 spowodowałoby spadek Wskaźnika TCR o 23 p.b. z 21,93% na 21,70%, a Wskaźnika Tier 1 o 29 p.b. z 19,92% na 19,63%. Stosując przepisy dotyczące okresów przejściowych, Wskaźnik TCR poprawiłby się o 8 p.b. do 22,01% a Wskaźnik Tier 1 o 4 p.b. do 19,96%.

Bank podjął decyzję o zastosowaniu przepisów dotyczących okresu przejściowego zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2395. Bank poinformowała o tym fakcie odpowiednie Władze Nadzorcze.

1.2. MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

Dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. Bank wdrożył n MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”. Zasady przewidziane w MSSF 15 dotyczą wszystkich umów skutkujących przychodami. Przychody ujmowanie są w momencie transferu kontroli nad towarami lub usługami świadczonymi na rzecz klienta, w wysokości ceny transakcyjnej. Wszelkie towary lub usługi sprzedawane w pakietach, które da się wyodrębnić w ramach pakietu, ujmowane są oddzielnie, ponadto wszelkie upusty i rabaty dotyczące ceny transakcyjnej alokowane są do poszczególnych elementów pakietu. W przypadku, gdy wysokość przychodu jest zmienna, kwoty zmienne są zaliczane do przychodów, o ile istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przyszłości nie nastąpi odwrócenie ujęcia przychodu w wyniku przeszacowania wartości. Ponadto, koszty poniesione w celu pozyskania i zabezpieczenia kontraktu z klientem są aktywowane i rozliczane w czasie przez okres konsumowania korzyści z tego kontraktu.

Główne rodzaje przychodów i kosztów Grupy, rozpoznawane zgodnie z MSSF 15 to:

- przychody ze sprzedaży majątku trwałego,
- opłaty początkowe,
- programy lojalnościowe,
- koszty podlegające kapitalizacji.

Ze względu na fakt, że znacząca większość przychodów Banku wynika z działalności regulowanej innymi MSSF (w tym rozpoznawanych w sprawozdaniu finansowym według metody efektywnej stopy procentowej), zastosowanie zmienionego standardu nie ma znaczącego wpływu na sytuację finansową i wyniki Banku.

2. JEDNOSTKOWE DANE FINANSOWE (BANK)

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

w tysiącach zł	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Wynik z tytułu odsetek	1 257 934	437 941	1 178 301	414 027
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	1 803 156	620 442	1 704 814	587 179
w tym Przychody naliczane z wykorzystaniem metody efektywnej stopy procentowej	1 716 897	590 062	1 698 333	585 194
Koszty z tytułu odsetek	(545 222)	(182 501)	(526 513)	(173 152)
Wynik z tytułu prowizji	425 955	139 757	411 464	137 213
Przychody z tytułu prowizji	520 560	173 624	488 288	165 184
Koszty z tytułu opłat i prowizji	(94 605)	(33 867)	(76 824)	(27 971)
Przychody z tytułu dywidend	56 244	164	74 447	123
Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy	15 677	7 078	9 219	5 038
Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	57 881	21 194	35 687	8 411
Wynik z tytułu aktywów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy	(1 784)	(956)	0	0
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń	(14 907)	(4 949)	(12 707)	(4 118)
Wynik z pozycji wymiany	110 345	36 724	123 646	42 805
Pozostałe przychody operacyjne	16 520	4 421	43 402	18 621
Pozostałe koszty operacyjne	(22 368)	(7 199)	(36 041)	(18 316)
Przychody operacyjne	1 901 497	634 175	1 827 418	603 804
Koszty administracyjne	(866 287)	(288 479)	(813 972)	(262 475)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	(129 291)	(44 928)	(174 053)	(63 290)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	(820)	(794)	(943)	(522)
Wynik z tytułu modyfikacji	(10 187)	(2 823)	0	0
Amortyzacja	(37 647)	(12 511)	(37 889)	(12 360)
Koszty operacyjne	(1 044 232)	(349 535)	(1 026 857)	(338 647)
Wynik na działalności operacyjnej	857 265	284 640	800 561	265 157
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych	0	0	0	0
Podatek bankowy	(148 525)	(47 869)	(140 056)	(46 376)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym	708 740	236 771	660 505	218 781
Podatek dochodowy	(176 767)	(58 572)	(162 768)	(56 564)
Wynik finansowy po opodatkowaniu	531 973	178 199	497 737	162 217

SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

<i>w tysiącach zł</i>	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Wynik finansowy po opodatkowaniu	531 973	178 199	497 737	162 217
Inne składniki całkowitych dochodów, które zostaną przeklasyfikowane na zyski lub straty	41 193	4 289	186 703	82 483
Efekt wyceny papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	14 003	(5 816)	102 259	29 216
Efekt wyceny akcji wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	0	0	4 359	2 755
Rachunkowość zabezpieczeń	27 190	10 105	80 085	50 512
Inne składniki całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	0	0	0	0
Zyski (straty) aktuarialne	0	0	0	0
Inne składniki całkowitych dochodów przed opodatkowaniem, razem	41 193	4 289	186 703	82 483
Podatek dochodowy dotyczący składników całkowitych dochodów, które zostaną przeklasyfikowane na zyski lub straty	(7 827)	(815)	(35 473)	(15 672)
Podatek dochodowy dotyczący składników całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	0	0	0	0
Inne składniki całkowitych dochodów po opodatkowaniu	33 366	3 474	151 230	66 811
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	565 339	181 673	648 967	229 028

BILANS

AKTYWA

w tysiącach zł	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Kasa, środki w Banku Centralnym	2 237 361	2 146 680	2 080 151	3 672 323
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 260 066	1 411 738	531 452	598 632
Instrumenty pochodne	101 721	170 179	193 101	190 231
Instrumenty kapitałowe	0	0	0	0
Instrumenty dłużne	1 158 345	1 241 559	338 351	408 401
Aktywa finansowe nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	61 604	57 444	0	0
Instrumenty kapitałowe	20 439	20 439	0	0
Instrumenty dłużne	41 165	37 005	0	0
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody (aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wg stanu na 31 grudnia 2017)	16 956 245	16 954 036	19 053 103	16 471 879
Instrumenty kapitałowe	25 946	25 952	49 761	47 839
Instrumenty dłużne	16 930 299	16 928 084	19 003 342	16 424 040
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	50 399 186	50 122 410	47 144 531	47 244 476
Obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 192 617	1 153 901	0	0
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	49 206 569	48 968 509	47 144 531	47 244 476
Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	645 109	676 229	254 191	660 991
Instrumenty dłużne	50 290	47 446	0	0
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	528 334	519 936	254 191	355 540
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	66 485	108 847	0	305 451
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	192 167	166 304	885 880	576 930
Inwestycje w jednostkach zależnych, we wspólnych przedsięwzięciach i w jednostkach stowarzyszonych	84 344	84 346	84 349	84 362
Rzeczowe aktywa trwałe	177 582	182 341	178 243	161 895
Wartości niematerialne i prawne	68 620	63 969	68 287	52 229
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	231 932	221 505	191 391	194 288
Bieżące należności podatkowe	0	0	689	0
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	231 932	221 505	190 702	194 288
Pozostałe aktywa	207 982	151 322	165 456	235 175
Aktywa trwałe i grupy do zbycia sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży	0	0	0	0
Aktywa razem	72 522 198	72 238 324	70 637 034	69 953 180

ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY

w tysiącach zł	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
ZOBOWIĄZANIA				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	157 622	236 119	190 257	397 288
Instrumenty pochodne	105 152	129 801	190 257	186 079
Pozycje krótkie	52 470	106 318	0	211 209
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	62 753 823	62 360 036	61 333 025	60 682 150
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	1 115 835	1 078 456	2 353 131	2 173 068
Zobowiązania wobec klientów	60 359 683	59 938 799	57 398 904	56 808 218
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	11 272	94 285	0	172 345
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	558 035	546 696	879 019	878 883
Zobowiązania podporządkowane	708 998	701 800	701 971	649 636
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	358 955	506 560	176 853	317 135
Rezerwy	119 218	115 201	66 838	53 874
Nierozstrzygnięte sprawy sporne i postępowania podatkowe	59 919	58 512	45 118	29 935
Udzielone zobowiązania i gwarancje	59 299	56 689	21 720	23 939
Zobowiązania podatkowe	16 605	23 417	11 893	21 028
Bieżące zobowiązania podatkowe	16 605	23 417	11 893	21 028
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	0
Inne zobowiązania	1 230 829	1 293 518	1 317 620	1 091 234
Zobowiązania razem	64 637 052	64 534 851	63 096 486	62 562 709
KAPITAŁ WŁASNY				
Kapitał zakładowy	1 213 117	1 213 117	1 213 117	1 213 117
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej	1 147 241	1 147 241	1 147 241	1 147 241
Skumulowane inne całkowite dochody	12 961	9 487	(35 077)	(33 946)
Zyski zatrzymane	5 511 827	5 333 628	5 215 267	5 064 059
Kapitał własny razem	7 885 146	7 703 473	7 540 548	7 390 471
Zobowiązania i kapitał własny razem	72 522 198	72 238 324	70 637 034	69 953 180
Wartość księgowa	7 885 146	7 703 473	7 540 548	7 390 471
Liczba akcji	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł)	6,50	6,35	6,22	6,09

ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM

w tysiącach zł	Razem kapitał własny	Kapitał zakładowy	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wart. nominalnej	Skumulowane inne całkowite dochody	Zyski zatrzymane	
					wynik niepodzielony	pozostałe kapitały
01.01.2018 - 30.09.2018						
Kapitał własny na początek okresu	7 540 548	1 213 117	1 147 241	(35 077)	648 945	4 566 322
korekta BO z tytułu wdrożenia MSSF9	(220 741)	0	0	14 672	(235 413)	0
Kapitał własny na 01.01.2018	7 319 807	1 213 117	1 147 241	(20 405)	413 532	4 566 322
Całkowite dochody za trzy kwartały 2018 (netto)	565 339	0	0	33 366	531 973	0
wynik finansowy	531 973	0	0	0	531 973	0
wycena papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	11 342	0	0	11 342	0	0
wycena papierów kapitałowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	0	0	0	0	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	22 024	0	0	22 024	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(648 945)	648 945
Kapitał własny na koniec okresu	7 885 146	1 213 117	1 147 241	12 961	296 560	5 215 267
01.07.2018 - 30.09.2018						
Kapitał własny na początek okresu	7 703 473	1 213 117	1 147 241	9 487	118 361	5 215 267
Całkowite dochody za trzeci kwartał 2018 (netto)	181 673	0	0	3 474	178 199	0
wynik finansowy	178 199	0	0	0	178 199	0
wycena papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(4 711)	0	0	(4 711)	0	0
wycena papierów kapitałowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	0	0	0	0	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	8 185	0	0	8 185	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	0	0
Kapitał własny na koniec okresu	7 885 146	1 213 117	1 147 241	12 961	296 560	5 215 267
01.01.2017 - 31.12.2017						
Kapitał własny na początek okresu	6 741 504	1 213 117	1 147 241	(185 176)	652 651	3 913 671
Całkowite dochody za rok 2017 (netto)	799 044	0	0	150 099	648 945	0
wynik finansowy	648 945	0	0	0	648 945	0
wycena papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	90 748	0	0	90 748	0	0
wycena papierów kapitałowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	4 201	0	0	4 201	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	56 845	0	0	56 845	0	0
zyski / straty aktuarialne	(1 695)	0	0	(1 695)	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(652 651)	652 651
Kapitał własny na koniec okresu	7 540 548	1 213 117	1 147 241	(35 077)	648 945	4 566 322
01.01.2017 - 30.09.2017						
Kapitał własny na początek okresu	6 741 504	1 213 117	1 147 241	(185 176)	652 651	3 913 671
Całkowite dochody za trzy kwartały 2017 (netto)	648 967	0	0	151 230	497 737	0
wynik finansowy	497 737	0	0	0	497 737	0
wycena papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	82 830	0	0	82 830	0	0
wycena papierów kapitałowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	3 531	0	0	3 531	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	64 869	0	0	64 869	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(652 651)	652 651
Kapitał własny na koniec okresu	7 390 471	1 213 117	1 147 241	(33 946)	497 737	4 566 322

PRZEPLÝWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH

A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej

w tysiącach zł	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Zysk (strata) po opodatkowaniu	531 973	178 199	497 737	162 217
Korekty razem:	(1 555 930)	54 707	378 516	(38 623)
Amortyzacja	37 647	12 511	37 889	12 360
Zyski/straty z tytułu różnic kursowych	30 581	(10 421)	(53 351)	20 158
Przychody z tytułu dywidend	(56 244)	(164)	(74 447)	(123)
Rezerwy	28 551	4 017	5 253	8 438
Wynik na sprzedaży i likwidacji inwestycyjnych aktywów finansowych	(16 079)	(7 153)	(17 076)	(5 721)
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	(69 805)	114 141	(490 036)	(101 174)
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych innym bankom	(105 842)	138 237	889 831	152 715
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(3 521 395)	(279 530)	(650 912)	(287 114)
Zmiana stanu należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	(66 485)	42 362	(214 931)	(240 303)
Zmiana stanu zobowiązań wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat	149 467	(226 102)	(774 249)	(88 305)
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	(839 103)	47 802	648 630	419 312
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	2 960 779	420 884	820 020	(320 155)
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	11 272	(83 013)	172 345	172 345
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	8 875	11 339	(34 336)	7 327
Zmiana stanu rozrachunków z tytułu podatku dochodowego	186 250	61 793	182 058	59 456
Podatek dochodowy zapłacony	(186 208)	(79 847)	(199 375)	(73 062)
Zmiana stanu pozostałych aktywów i pasywów	(130 006)	(119 349)	122 452	221 700
Pozostałe pozycje	21 815	7 200	8 751	3 523
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	(1 023 957)	232 906	876 253	123 594

B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej

w tysiącach zł	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Zbycie/nabycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowego majątku trwałego	(37 279)	(12 329)	(31 219)	(29 322)
Zbycie/nabycie akcji i udziałów w podmiotach podporządkowanych	0	0	128 000	28 000
Zbycie/nabycie inwestycyjnych aktywów finansowych	(3 355 887)	(502 507)	(1 880 236)	(393 122)
Pozostałe wpływy/wydatki inwestycyjne	56 244	164	74 447	123
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(3 336 922)	(514 672)	(1 709 008)	(394 321)

C. Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej

w tysiącach zł	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Wpływy z działalności finansowej	0	0	671 858	371 858
Zaciągnięcie kredytów długoterminowych	0	0	342 136	342 136
Emisja dłużnych papierów wartościowych	0	0	329 722	29 722
Zwiększenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	0	0	0
Wpływy z emisji akcji własnych oraz dopłat do kapitału	0	0	0	0
Pozostałe wpływy finansowe	0	0	0	0
Wydatki z tytułu działalności finansowej	(773 053)	0	(587 931)	(469)
Splata kredytów długoterminowych	(423 518)	0	(48 036)	0
Wykup dłużnych papierów wartościowych	(329 859)	0	(529 726)	0
Zmniejszenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	0	0	0
Wydatki z tytułu kosztów emisji	0	0	0	0
Umorzenie akcji	0	0	0	0
Płatności dywidend i innych wypłat na rzecz właścicieli	0	0	0	0
Pozostałe wydatki finansowe	(19 676)	0	(10 169)	(469)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(773 053)	0	83 927	371 389

D. Zmiana stanu środków pieniężnych netto (A+B+C)	(5 133 932)	(281 766)	(748 828)	100 662
- w tym z tytułu różnic kursowych	5 048	(4 793)	(6 775)	(4)
E. Środki pieniężne na początek okresu sprawozdawczego	8 408 252	3 556 086	5 381 982	4 532 492
F. Środki pieniężne na koniec okresu sprawozdawczego (D+E)	3 274 320	3 274 320	4 633 154	4 633 154

3. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO JEDNOSTKOWYCH DANYCH FINANSOWYCH

Na dzień 30.09.2018 r. Bank nie posiada istotnych zobowiązań z tytułu dokonania zakupu rzeczowych aktywów trwałych, a w okresie objętym skróconym sprawozdaniem Bank nie dokonywał:

- istotnych odpisów aktualizujących wartość zapasów,
- istotnych transakcji nabycia i sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych,
- korekty błędów poprzednich okresów,
- istotnych zmian sposobu ustalania wartości godziwej dla instrumentów finansowych wycenianych wg tej wartości,
- zmiany klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany celu lub wykorzystania,
- zmiany sposobu ustalania wartości szacunkowych, które wywierałyby istotny wpływ na bieżący okres śródroczny.

W działalności Banku nie występują istotne zjawiska podlegające wahaniom sezonowym lub mające charakter cykliczny.

Pomiędzy datą, na którą sporządzono niniejszy raport a datą jego publikacji, nie wystąpiły inne zdarzenia mogące istotnie wpłynąć na przyszłe wyniki finansowe Banku.

Portfel walutowych kredytów hipotecznych

W dniu 2 sierpnia 2016 r. trafił do Sejmu prezydencki projekt ustawy o pomocy walutowym kredytobiorcom hipotecznym. Zgodnie z tym projektem, ustawą mają być objęte umowy kredytów walutowych (wszystkie waluty) zawarte od 1 lipca 2000 r. do 26 sierpnia 2011 r. (wejście w życie tzw. „ustawy antyspreadowej”). Niniejszy projekt ustawy dotyczy zwrotu części spreadów walutowych stosowanych przez banki.

W dniu 2 sierpnia 2017 r. do Sejmu trafił nowy projekt prezydencki, który dotyczy zmian w ustawie o Wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyty mieszkaniowe. W dniu 13 października 2017 r. w Sejmie odbyło się pierwsze czytanie ustawy i projekt został skierowany do komisji sejmowej. Projekt ten zakłada modyfikację działającego Funduszu Wsparcia Kredytobiorców poprzez wyodrębnienie dwóch Funduszy: Funduszu Wspierającego oraz Funduszu Restrukturyzacyjnego. W zakresie Funduszu Wspierającego projekt ustawy zmierza do zwiększenia dostępności środków z funduszu poprzez: złagodzenie kryteriów jakie musi spełnić kredytobiorca starający się o wsparcie, zwiększenia maksymalnej kwoty wsparcia, wydłużenia okresu na jaki udzielane jest wsparcie, umorzeniu części udzielonego wsparcia pod warunkiem terminowej spłaty do funduszu. Fundusz Restrukturyzacyjny ma służyć przewalutowaniu walutowych kredytów hipotecznych na PLN. Projekt ustawy zawiera bardzo generalne uregulowania i nie precyzuje kryteriów kwalifikujących do takiego przewalutowania ani jego zasad.

Kwartalne wpłaty do nowego Funduszu Restrukturyzacyjnego dokonane przez kredytodawców mają nie przekraczać równowartości portfela kredytów hipotecznych w walutach obcych i stopy 0,5%. Maksymalne koszty dla całego sektora, szacowane przez KNF, wynoszą do 2,8 mld PLN w pierwszym roku działania Funduszu Restrukturyzacyjnego. Zgodnie z projektem ustawy, KNF może wydać zalecenie dla kredytodawców określające zasady dobrowolnej konwersji wierzytelności podlegających restrukturyzacji z uwzględnieniem stabilności systemu finansowego i skutecznego wykorzystania środków finansowych Funduszu Restrukturyzacyjnego.

Łącznie z opisanymi powyżej projektami, w chwili obecnej w Sejmie złożone zostały cztery projekty ustaw i w konsekwencji nie jest możliwe oszacowanie wpływu proponowanych regulacji na sektor bankowy i Bank. Jednakże o ile któryś z projektów zostanie wdrożony i stanie się obowiązkowy do wykonania przez banki, może to doprowadzić do znacznego obniżenia rentowności Banku oraz jego pozycji kapitałowej.

Bank Hipoteczny

Kredyty hipoteczne są ważnym elementem działalności detalicznej Banku. W związku z tym w czerwcu 2018 r. Bank złożył do Komisji Nadzoru Finansowego wniosek o wydanie zgody na utworzenie banku hipotecznego "Millennium Bank Hipoteczny" z siedzibą w Warszawie, którego jedynym udziałowcem będzie Bank Millennium. Nowy bank ma zapewnić średnio- i długoterminowe finansowanie poprzez emisję listów zastawnych w celu wsparcia działalności w zakresie mieszkaniowych kredytów hipotecznych.

Przejęcie SKOK Piast

Na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Finansowego 17 października 2018 roku Bank Millennium przejmie zarząd nad majątkiem Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej Piast (SKOK Piast). Przejęcie nastąpi 1 listopada 2018 roku.

SKOK Piast, podobnie jak inne SKOK-i powstała na początku lat 90-tych przy Kopalni Węgla Kamiennego „Ziemowit” w Łędzinach. Po kilku latach kolejne kasy z okolic Tychów, Gliwic i Elbląga podjęły decyzję o połączeniu sił i środków, tworząc SKOK Piast w obecnym kształcie. W dniu dzisiejszym Piast posiada 41 oddziałów głównie na Śląsku i Dolnym Śląsku oraz 93 tys. klientów.

Bank Millennium jest kolejnym bankiem który włączył się w proces naprawczy Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych wspierany przez Komisję Nadzoru Finansowego i Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Przejęcie SKOK Piast wpisuje się w działania na rzecz stabilności krajowego systemu finansowego i zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim klientom instytucji finansowych w Polsce.

Zobowiązania podporządkowane

Bank Millennium S.A. rozważa emisję obligacji podporządkowanych i w związku z tym zamierza przeanalizować poziom popytu na takie obligacje. Ewentualna emisja zostanie przeprowadzona po stwierdzeniu, że warunki rynkowe są dla Banku satysfakcjonujące.

Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych

	1.01.2018 - 30.09.2018	1.07.2018 - 30.09.2018	1.01.2017 - 30.09.2017	1.07.2017 - 30.09.2017
Z tytułu odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(116 413)	(42 199)	(175 346)	(62 051)
Utworzenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(374 247)	(61 179)	(394 934)	(104 052)
Odwrócenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	256 935	18 587	217 017	39 664
Kwoty odzyskane z tytułu kredytów uprzednio spisanych w ciężar rezerw	805	393	341	107
Wynik ze sprzedaży wierzytelności	94	0	2 230	2 230
Z tytułu odpisów dla inwestycyjnych papierów wartościowych	723	(2)	662	0
Utworzenie odpisów dla inwestycyjnych papierów wartościowych	(20)	(2)	0	0
Odwrócenie odpisów dla inwestycyjnych papierów wartościowych	743	0	662	0
Z tytułu odpisów dla inwestycji w jednostki podporządkowane	0	0	0	0
Utworzenie odpisów dla inwestycji w jednostki podporządkowane	0	0	0	0
Odwrócenie odpisów dla inwestycji w jednostki podporządkowane	0	0	0	0
Z tytułu odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(13 601)	(2 727)	631	(1 239)
Utworzenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(57 682)	(12 291)	(13 176)	(1 538)
Odwrócenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	44 081	9 564	13 807	299
Razem:	(129 291)	(44 928)	(174 053)	(63 290)

Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek

	01.01.2018 - 30.09.2018	01.01.2018 - 30.06.2018	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 30.09.2017
Stan na początek okresu	1 362 016	1 362 016	1 235 790	1 235 790
Korekty z tytułu wdrożenia MSSF9	300 350	300 350	0	0
Skorygowany stan na początek okresu	1 662 366	1 662 366	1 235 790	1 235 790
Zmiana w wartości rezerw:	(53 799)	(26 712)	126 226	137 385
Odpisy dokonane w okresie	374 231	313 068	490 802	394 934
Wartości spisane w ciężar odpisów	(197 243)	(122 459)	(86 172)	(23 224)
Odwrócenie odpisów w okresie	(256 935)	(238 348)	(254 342)	(217 017)
Sprzedaż wierzytelności	(5 506)	(5 506)	(5 897)	(5 897)
Utworzenie KOIM(*)	19 361	12 795	0	0
Zmiana z tytułu różnic kursowych	12 172	13 640	(18 165)	(11 411)
Inne	121	98	0	0
Stan na koniec okresu:	1 608 567	1 635 654	1 362 016	1 373 175

(*) Zgodnie z MSSF9 Bank nalicza odsetki od portfela kredytowego z rozpoznaną utratą wartości od wartości ekspozycji netto. W tym celu naliczana jest i ujmowana jako pomniejszenie przychodów odsetkowych tak zwana korekta odsetek impairmentowych („KOIM”). Przedmiotowa korekta w bilansie prezentowana jest jako odpis z tytułu utraty wartości, w konsekwencji uzgodnienie zmiany stanu odpisów z tytułu utraty wartości wymaga uwzględnienia korekty KOIM ujmowanej w przychodach odsetkowych.

Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości wybranych składników aktywów

Odpisy aktualizujące:	inwestycyjne papiery wartościowe	inwestycje w jednostki podporządkowane	rzeczowe aktywa trwałe	wartości niematerialne	inne aktywa
Stan na 01.01.2018	5 963	7 600	8 733	0	7 872
- Utworzenie odpisów	20	0	0	0	3 350
- Odwrócenie odpisów	(743)	0	0	0	(1 530)
- Wykorzystanie	0	0	0	0	(14)
- Sprzedaż aktywów	0	0	0	0	0
Stan na 30.09.2018	5 240	7 600	8 733	0	9 678
Stan na 01.01.2018	5 963	7 600	8 733	0	7 872
- Utworzenie odpisów	18	0	0	0	1 345
- Odwrócenie odpisów	(743)	0	0	0	(1 319)
- Wykorzystanie	0	0	0	0	(9)
- Sprzedaż aktywów	0	0	0	0	0
Stan na 30.06.2018	5 238	7 600	8 733	0	7 889

Odpisy aktualizujące:	inwestycyjne papiery wartościowe	inwestycje w jednostki podporządkowane	rzeczowe aktywa trwałe	wartości niematerialne	inne aktywa
Stan na 01.01.2017	7 142	7 600	9 787	0	7 105
- Utworzenie odpisów	0	0	358	0	3 763
- Odwrócenie odpisów	(1 016)	0	(1 412)	0	(2 596)
- Wykorzystanie	0	0	0	0	(400)
- Sprzedaż aktywów	(163)	0	0	0	0
Stan na 31.12.2017	5 963	7 600	8 733	0	7 872
Stan na 01.01.2017	7 142	7 600	9 787	0	7 105
- Utworzenie odpisów	0	0	658	0	3 326
- Odwrócenie odpisów	(662)	0	(1 412)	0	(2 383)
- Wykorzystanie	0	0	0	0	(353)
- Sprzedaż aktywów	(164)	0	0	0	0
Stan na 30.09.2017	6 316	7 600	9 033	0	7 695

Utworzenie, zwiększenie, wykorzystanie i rozwiązanie rezerw

	01.01.2018 - 30.09.2018	01.01.2018 - 30.06.2018	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 30.09.2017
Nierozstrzygnięte sprawy sporne i postępowania podatkowe				
Stan na początek okresu	45 118	45 118	23 988	23 988
Utworzenie rezerw	7 223	4 940	23 116	18 195
Rozwiązanie rezerw	(781)	(133)	(1 233)	(169)
Wykorzystanie rezerw w ciągu okresu	(3 799)	(3 571)	(753)	(12 079)
Inne / reklasyfikacja	12 158	12 158	0	0
Stan na koniec okresu	59 919	58 512	45 118	29 935
Udzielone zobowiązania i gwarancje				
Stan na początek okresu	21 720	21 720	24 633	24 633
Korekty z tytułu wdrożenia MSSF9	23 829	23 829	0	0
Skorygowany stan na początek okresu	45 549	45 549	24 633	24 633
Utworzenie rezerw	57 682	45 391	13 771	13 176
Rozwiązanie rezerw	(44 081)	(34 517)	(16 577)	(13 807)
Różnice kursowe	149	266	(107)	(63)
Stan na koniec okresu	59 299	56 689	21 720	23 939
Razem:	119 218	115 201	66 838	53 874

Aktywa / Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

	30.09.2018			30.06.2018		
	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	1 718	0	1 718	1 738	0	1 738
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	46 950	(70 256)	(23 306)	48 936	(73 016)	(24 080)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	9 037	(18 267)	(9 230)	11 518	(20 162)	(8 644)
Odsetki do zapłacen/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	25 961	(36 503)	(10 542)	20 574	(35 713)	(15 139)
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	0	(50 355)	(50 355)	0	(49 600)	(49 600)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	87 048	0	87 048	86 225	0	86 225
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	198 384	0	198 384	194 711	0	194 711
Świadczenia pracownicze	14 544	0	14 544	14 183	0	14 183
Rezerwy na koszty	22 477	0	22 477	20 213	0	20 213
Wycena aktywów z portfela FVOCI, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	16 296	(19 336)	(3 040)	18 216	(20 441)	(2 225)
Pozostałe	4 287	(53)	4 234	4 190	(67)	4 123
Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	426 702	(194 770)	231 932	420 504	(198 999)	221 505

	31.12.2017			30.09.2017		
	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	4 012	0	4 012	3 810	0	3 810
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	6 275	(29 383)	(23 108)	5 711	(30 385)	(24 674)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	16 766	(28 537)	(11 771)	11 806	(23 125)	(11 319)
Odsetki do zapłacen/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	25 479	(33 022)	(7 543)	28 141	(33 022)	(4 881)
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	0	(28 062)	(28 062)	0	(27 970)	(27 970)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	82 892	0	82 892	87 061	0	87 061
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	133 150	0	133 150	131 685	0	131 685
Świadczenia pracownicze	14 349	0	14 349	13 091	0	13 091
Rezerwy na koszty	16 883	0	16 883	18 921	0	18 921
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	21 462	(13 234)	8 228	19 181	(11 219)	7 962
Pozostałe	1 764	(92)	1 672	1 743	(1 141)	602
Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	323 032	(132 330)	190 702	321 150	(126 862)	194 288

4. ZESTAWIENIE TRANSAKЦИИ Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI

Wszelkie transakcje dokonane z podmiotami Grupy w okresie 1.01-30.09.2018 wynikały z bieżącej działalności. Poniżej przedstawione zostały najistotniejsze kwoty transakcji wewnątrzgrupowych zawartych z następującymi podmiotami:

- MILLENNIUM LEASING Sp. z o.o.,
- MILLENNIUM DOM MAKLEPSKI S.A.,
- MILLENNIUM TFI S.A.,
- MB FINANCE AB,
- MILLENNIUM SERVICE Sp. z o.o.,
- MILLENNIUM TELECOMMUNICATION SERVICES,
- MILLENNIUM GOODIE Sp. z o.o.

oraz kwoty transakcji z grupą podmiotu dominującego w stosunku do Banku - Banco Comercial Portugues (transakcje te wynikają w głównej mierze z działalności o charakterze bankowym).

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank Millennium S.A., ani jednostki zależne Banku Millennium S.A. nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązаными, które pojedynczo lub łącznie były istotne i zostały zawarte na warunkach istotnie odbiegających od warunków rynkowych.

Aktywa i pasywa z tytułu transakcji z podmiotami powiązаными (tys. zł) wg stanu na 30.09.2018

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
AKTYWA			
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom - rachunki i depozyty	0	720	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	5 452 538	0	0
Inwestycje w jednostki podporządkowane	84 346	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	403	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0
Pozostałe aktywa	44 514	0	0
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	0	1 236	112 865
Zobowiązania wobec klientów	260 632	0	0
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	429	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	107	157	0
Zobowiązania podporządkowane	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	90 431	0	84
- w tym zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	84 249	0	0

Aktywa i pasywa z tytułu transakcji z podmiotami powiązanimi (tys. zł) wg stanu na 31.12.2017

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
AKTYWA			
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom - rachunki i depozyty	0	263	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	5 340 461	0	0
Inwestycje w jednostki podporządkowane	84 349	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	441	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0
Pozostałe aktywa	76 859	0	0
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	0	1 252	106 970
Zobowiązania wobec klientów	294 732	0	0
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	900	0	0
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	146	0	0
Zobowiązania podporządkowane	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	99 050	0	33
- w tym zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	89 041	0	0

Przychody i koszty z tytułu transakcji z podmiotami powiązanimi (tys. zł) za okres 1.01-30.09.2018

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
PRZYCHODY Z TYTUŁU:			
Odsetek	84 455	21	0
Prowizji	45 336	152	0
Aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	180	0	0
Dywidend	53 858	0	0
Pozostałe operacyjne netto	2 768	0	0
KOSZTY Z TYTUŁU:			
Odsetek	1 817	0	(214)
Prowizji	4	0	0
Aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	0	154	0
Pozostałe operacyjne netto	0	11	0
Działania	63 982	0	415

Przychody i koszty z tytułu transakcji z podmiotami powiązаными (tys. zł) za okres 1.01-30.09.2017

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
PRZYCHODY Z TYTUŁU:			
Odsetek	68 809	5	0
Prowizji	42 352	113	0
Aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	130	0	0
Dywidend	72 001	0	0
Pozostałe operacyjne netto	3 306	0	0
KOSZTY Z TYTUŁU:			
Odsetek	10 729	4	(214)
Prowizji	17	0	0
Aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	0	0	0
Pozostałe operacyjne netto	0	13	0
Działania	64 217	0	299

Transakcje pozabilansowe z podmiotami powiązаными (tys. zł) wg stanu na 30.09.2018

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
Zobowiązania warunkowe	795 150	101 075	0
- udzielone	792 309	100 345	0
- otrzymane	2 842	731	0
Instrumenty pochodne (wartość nominalna)	73 773	16 936	0

Transakcje pozabilansowe z podmiotami powiązаными (tys. zł) wg stanu na 31.12.2017

	Z jednostkami zależnymi	Z podmiotem dominującym	Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego
Zobowiązania warunkowe	37 884	101 962	0
- udzielone	35 101	100 345	0
- otrzymane	2 783	1 617	0
Instrumenty pochodne (wartość nominalna)	73 784	0	0

5. WARTOŚĆ GODZIWA

Metodologia stosowana w Banku do wyceny aktywów i zobowiązań według wartości godziwej została szczegółowo opisana w Rozdziale 8. Skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 r.

Poniższe tabele przedstawiają dane liczbowe dla Banku Millennium S.A.

5.1. Instrumenty finansowe nie ujmowane w bilansie według wartości godziwej

30.09.2018	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
AKTYWA		
Instrumenty dłużne	50 290	51 110
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	528 334	528 254
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (*)	49 206 569	47 552 749
ZOBOWIĄZANIA		
Zobowiązania wobec banków	1 115 835	1 116 105
Zobowiązania wobec klientów	60 359 683	60 354 353
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	558 035	560 385
Zobowiązania podporządkowane	708 998	701 808

(*) Negatywny efekt wyceny portfela kredytowego do wartości godziwej jest w głównej mierze spowodowany wzrostem marż kredytowych. Stosowana przez Bank metodologia wyceny portfela kredytowego zakłada, że bieżące marże w najlepszy sposób odzwierciedlają istniejące warunki rynkowe i sytuację ekonomiczną. Analogiczna zasada jest szeroko stosowana do wyceny nie notowanych na aktywnych rynkach papierów dłużnych. W efekcie, paradoksalnie zawsze, kiedy marże na nowych kredytach rosną, spada wartość godziwa „starego” portfela kredytowego.

31.12.2017	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
AKTYWA		
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	254 191	254 138
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	47 144 531	45 551 004
ZOBOWIĄZANIA		
Zobowiązania wobec banków	2 353 131	2 355 464
Zobowiązania wobec klientów	57 398 904	57 396 402
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	879 019	882 732
Zobowiązania podporządkowane	701 971	701 956

5.2. Instrumenty finansowe ujmowane w bilansie według wartości godziwej

Poniższa tabela przedstawia wartości bilansowe instrumentów wycenianych do wartości godziwej usystematyzowane według zastosowanej techniki określania wartości godziwej:

Dane w tys. zł, stan na 30.09.2018

	Kwotowania aktywnego ryнку	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku
	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
AKTYWA			
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu			
Wycena instrumentów pochodnych		62 199	34 348
Instrumenty dłużne	1 158 345		
Aktywa finansowe inne niż przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat			
Instrumenty kapitałowe			20 439
Instrumenty dłużne			41 165
Kredyty i pożyczki			1 192 617
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody			
Instrumenty kapitałowe			25 946
Instrumenty dłużne	16 180 424	749 875	
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń		192 167	
PASYWA			
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu			
Wycena instrumentów pochodnych		65 981	34 172
Pozycje krótkie	52 470		
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń		358 955	

Dane w tys. zł, stan na 31.12.2017

	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
AKTYWA			
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu			
Wycena instrumentów pochodnych		140 171	45 146
Instrumenty dłużne	338 351		
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody			
Instrumenty kapitałowe			29 632
Instrumenty dłużne	12 878 079	6 077 287	47 976
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń		885 880	
PASYWA			
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu			
Wycena instrumentów pochodnych		138 516	44 218
Pozycje krótkie	0		
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń		176 853	

Zmiany stanu wartości godziwych instrumentów wycenianych w oparciu o techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku w III kwartałach 2018 przedstawia poniższa tabela (w tys. zł):

	Opcje na indeksy	Opcje wbudowane w emitowane papiery dłużne i depozyty	Akcje i udziały	Instrumenty dłużne	Kredyty i pożyczki
Stan na 31 grudnia 2017	43 159	(42 231)	29 632	47 976	0
Korekty/reklasyfikacje z tytułu wdrożenia MSSF9	0	0	15 403	(18 344)	1 099 841
Stan na 1 stycznia 2018	43 159	(42 231)	45 035	29 632	1 099 841
Rozliczenie / sprzedaż / zakup	(9 112)	8 453	1 345	0	34 041
Zmiana wyceny ujęta w kapitale własnym	0	0	0	0	0
Zmiana wyceny ujęta w Rachunku zysków i strat (w tym: naliczenie odsetek)	(1 902)	1 810	5	11 533	58 735
Stan na 30 września 2018	32 145	(31 968)	46 385	41 165	1 192 617

6. INFORMACJE DODATKOWE

6.1. Emisje, wykup lub spłaty instrumentów dłużnych lub kapitałowych

W trakcie 9 miesięcy zakończonych 30 września 2018 roku łączne zobowiązania Banku z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych zmniejszyły się o 321,0 mln PLN. Zmniejszenie stanu spowodowane było w głównej mierze wykupem (zgodnie z terminami kontraktowymi) obligacji BKMO serii N o wartości nominalnej 300 mln PLN oraz obligacji BKMO serii U o wartości nominalnej 30 mln PLN. Z drugiej strony zmniejszenie wartości wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych zostało nieznacznie skompensowane zmianą stanu Bankowych Papierów Wartościowych (BPW) oraz naliczonych odsetek od obligacji BKMO serii T.

6.2. Zobowiązania pozabilansowe

Struktura zobowiązań pozabilansowych przedstawiała się następująco:

w tysiącach zł	30.09.2018	30.06.2018	31.12.2017	30.09.2017
Pozabilansowe zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane	10 763 547	9 969 867	9 204 511	8 642 746
Zobowiązania udzielone:	10 442 293	9 673 893	9 156 628	8 598 851
- finansowe	8 306 842	7 858 654	7 900 674	7 451 592
- gwarancyjne	2 135 451	1 815 239	1 255 954	1 147 259
Zobowiązania otrzymane:	321 254	295 975	47 883	43 896
- finansowe	7 176	0	0	1 207
- gwarancyjne	314 078	295 975	47 883	42 689